Fapt divers pe mapamond



● *Pentru a cunoaşte mai bine cine a fost Charlie Chaplin, renumitul actor al filmului mut, Wilhelm Staudinger din Frankfurt/Main, a colecţionat numeroase obiecte, precum şi pelicule de film, care amintesc de creatorul şi interpretul lui Charlot, spre bucuria sa şi a multor alţi pasionaţi care îi vizitează casa.*



● *Calculatoarele, mijloc de informare rapidă pentru conducătorii auto. Pe ecranul unui display instalat la bordul maşinii, conducătorul auto poate urmări, în funcţie de locul unde se află, ruta cea mai scurtă pentru a ajunge la locul dorit.*

Arhiva sentimentală a „Scînteii tineretului"

Reporteri în documentare

Ideea era mai veche. Amînase oricum exagerat de mult înfăptuirea ei ca să mai fi ezitat. La mijloc fuseseră desincronizări de tot felul în programul echipei noastre. Dar eram presaţi de o coincidenţă care venea ca o stea purtătoare de noroc: corespondentul nostru din zonă ne aştepta cu trusa de scule gata de drum. Cu el alături, jumătate din treabă era rezolvată. Cunoştea bine terenul, ştia pe dinafară toţi oamenii. Ne scutea prin urmare de partea cea mai puţin gazetărească dintr-un traseu reporterices.

Tot drumul pînă la Vîlcea, Gică şi cu mine făcusem din banchetele autobuzului cu mers rapid rampa de lansare a proiectelor fel de fel. Ce să vedem, unde şi cît să stăm, cum să adunăm date pentru o pagină de ziar, plus cîte ceva pe deasupra. Cum ne poticneam din necunoaştere de cine ştie care ciot de organizare, rînd pe rînd răsuflam uşuraţi: „Bebe este cu noi". Corespondentul nostru devenise un clasic, la care ne raportam intenţiile, gîndurile, speranţele. Faţă de care ne recunoşteam, omeneşte, limitele: „Ştie Bebe". Am trecut de Piteşti, am parcurs Dealul Negru cu indiferenţa cu care străbaţi un banal drum de cîmpie, arid şi neatrăgător. „Aici, întrebăm pe Bebe" rosteam cu înfocare cînd simţeam că rezervele noastre de inspiraţie băteau spre sec. Vom coborî la Rîmnicu-Vîlcea, cu Bebe alături vom reconstitui planul de atac, astfel ca mersul în şantier să nu rămînă decît o operaţie de simplă descindere, de orientare în teren, de înaintare pe frontul ale cărui detalii le-am pus la punct cu pedanterie. Mîine pînă în ziuă, cu altă maşină, vom pleca, în trei, spre ţintă. O ţintă la care ţinţim de aproape un an.

În autogara cea nouă, la Vîlcea, zumzăit de stup. Vin maşini, pleacă maşini. Mulţumim înainte de coborîre şoferului pentru efortul de a ne şti aduşi la capăt de cale, mulţumeşte şi el pentru vorbe bune, cu părere de rău, de ambele părţi, că ne despărţim. Bagajele sînt la noi, Bebe apare ca din pămînt, ne gîndim deja la hotelul unde o apă minerală va lua cu mîna transpiraţia adunată pe drumul lung dar, în sfîrşit, terminat. Bagajele par mai multe decît le ştiam, însă greul a trecut: „De aici încolo mai este şi Bebe". Strîngerea de mînă o expediem cît putem, vrem să ne ştim îndepărtaţi de autobuz, şi transferaţi în grijile zilei următoare. Dar bucuriile sînt făcute să fie scurte:

— Băieţi, felicitaţi-mă! De azi, am intrat în concediu.

Bomba îşi face efectul fără întîrziere. Mizasem atîta pe omul din teren încît nu ne-a mai rămas timp să luăm în consideraţie şi o alternativă. Ce ne facem? Tot de la

Bebe vine salvarea: „Salutaţi-i pe cei de la baraj şi spuneţi-le că pînă în toamnă sînt la ei. Urcaţi repede în autobuzul cu care aţi venit şi coborîţi direct la Voineasa."

La sediul şantierului, norocul ne surîde. Chiar în holul clădirii administrative, Gică zăreşte o cunoştinţă. Sîntem nişte oameni făcuţi. Ne vom bucura de tot sprijinul, zice apăsat gazda, şi începe să povestească păţaniile unor excursionişti de la ei, abia întorşi, mai obosiţi decît la plecare din cauza unor ghinioane cu cazarea. Mă agăţ într-o doară de năduful cu care istoriseşte: „Asta să fie la ei acolo..." Asigurările revin pe un ton de sinceritate şi fără dubiu.

Ne şi repezim la Ciunget. Centrala subterană va fi astfel primul din subiectele fotoreportajului nostru. Reveniţi de unde plecasem, surpriză: gazda noastră este plecată cu treburi. A uitat de multe, probabil, sigur a uitat şi de noi. Demersurile nu rămîn fără rezultat: ne vom petrece noaptea în dormitorul comun rezervat aspiranţilor la angajare pe şantier veniţi de prin toată ţara. O hală cu zeci de paturi în care două ne îmbie adormitor. Am şi uitat de masa de seară. Cu gîndul la cea de dimineaţă ne ia somnul, bine clădit pe aparatura lui Gică pusă sub pernă.

La prima oră sărim în picioare. O maşină de ocazie ne va duce sus la baraj. N-ar fi mai bine să servim micul dejun acolo? N-am mai întîrzia aici autoturismul binevoitor. Răspunsul afirmativ putea fi considerat deja dat. La capătul traseului, printr-o lume de basm, barajul în creştere, macarale în agitaţie, basculante enorme într-un dans ameţitor şi o invitaţie: „La noi ora mesei de dimineaţă a cam trecut. Dar se deschide acum cantina de prînz. N-aţi vrea să mergem în carieră?

Ba bine că nu. Ne-am şi lansat în lungul serpentinelor, la fiecare doi paşi cîte un interlocutor, unul mai seducător ca celălalt. Biografii de oameni care scriu istoria la modul concret, cu fapta lor, cu priceperea lor, cu viaţa lor cheltuită la mari distanţe de aşezări umane, de forfota normală a zilei normale şi uneori destul de departe chiar de cunoaşterea noastră. Ne putem crede coborîţi între file de poveste, cu viscole interminabile, cu urşi bătînd în fereastra rulotei, cu revelioane trăite în ritmul cupelor de excavator mormăind peste stînca îngheţată. Aparatul lui Gică a ţăcănit fără oprire. Un motor lucrînd în ritmul ăsta s-ar fi înroşit de mult. Cînd ne-am oprit în sfîrşit să ne tragem sufletul, soarele se rotea peste noi a amiază., ne privim ochi în ochi, redactor şi fotoreporter. Ne gîndim amîndoi la acelaşi lucru. Apucăm drumul cantinei cu sentimentul că, fiind la Buşteni, ne-am fi propus să parcurgem pe jos Caraimanul. Vom ajunge numai cît să constatăm că acolo n-a rămas nimeni. Doar anunţul cu programul de a doua zi ne priveşte surizător, cu încredere în vestea bună ce ne-o transmite.

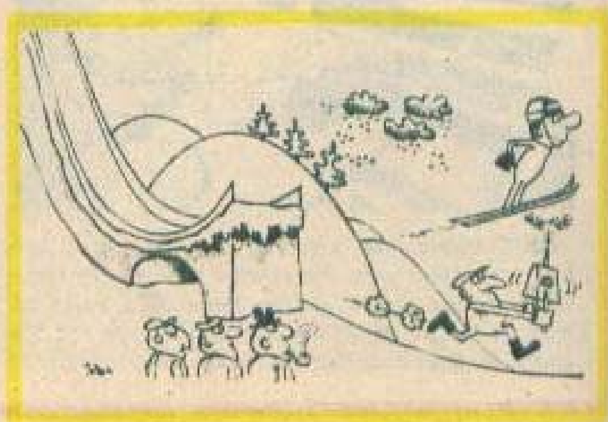
Am şi uitat de ce venisem. Întrebarea e: cu ce ajungem jos? Om mînca acolo, sigur avem unde trage, dormitorul acela cît o cazarmă îşi are virtuţile lui de concreteţe. Există. Va apare într-un tîrziu — superbă înserare la Vidra! — camionul în cabina căruia vom traversa peisajul cu accente unice din cheile Lotrului. Pînă atunci s-a deschis chioşcul cu răcoritoare. Încercăm? De ce nu? Ne facem cinste pe rînd: Gică dă un rînd de îngheţată, eu unul de limonadă. Ne opreşte cu convingere doar claxonul camionului nerăbdător de plecare.

Jos, la Voineasa, se instaurează noaptea. Luăm şi masa pe care ezităm s-o botezăm, neavînd un nume unificator, — de dimineaţă, de prînz, de seară? —, şi cu gene ostenite, vorba poetului, ne pregătim a sufla în lumînare. O mică descoperire ne fracturează intenţiile: paturile noastre s-au ocupat! Pretendenţi mai timpurii şi mai norocoşi s-au instalat fără prea multă receptivitate la explicaţiile ce ne priveau. Înţelegem că legătura noastră cu dormitorul cel mare s-a pulverizat. Ce ne facem? Ştim un loc unde... Să încercăm, măcar. Portarului îi explicăm că nişte bagaje de-ale noastre sînt încă la sediul UTC. Le luăm şi coborîm, îi spunem, privindu-l în ochii înţelegători. Ne dă cheia, luăm cheia. Sus la sediu ne simţim acasă. Nici nu ne trebuie cine ştie cît pentru decizii organizatorice. Masa de şedinţe are în jur şase scaune. Le împărţim frăţeşte. Ne prinde miezul nopţii discutînd despre cele văzute. Alături, colecţia ziarului de şantier. Pagini pline cu ceea ce alcătuieşte trăirea marelui şantier. Nume de oameni celebri prin munca lor. Uneori le vedem chiar şi chipul. Nu lipsesc desene în exprimare, îmbătate de plăcerea ne-mai-spusului. O descriere a nopţilor la Lotru începe de pildă cu relatarea momentului cînd „virgina boltă căzu în păcat cu un vîrf de rază", raza fiind a lunii, fireşte.

Ivirea zorilor ne găseşte totuşi în picioare. Avem de mers la Mănăileasa, pe marea aducţiune. Cum, nu ştim încă. Sigur e faptul că în uşă se aud bătăi insistente şi nu ne privim de teama de a nu descoperi că amîndoi gîndim iarăşi la fel. Dar faptul rămîne fapt. Răsucim cheia în broască, nu înainte de a face pregătirile minime pentru a arbora cel mai plin de nedumerire obraz omenesc. Portarul ne priveşte cu sprîncenele ridicate, de sub care ţîşnesc violent două alice necruţătoare: „de ce nu mi-aţi spus?" Ştim noi de ce. Ştie şi el. A fi făcut asta echivala cu a rămîne în stradă, sub bolta aceea virgină, asaltată de raze la ora incestului. Am mizat pe faptul că va uita de noi. N-a uitat. Dovadă sprîncenele acelea arcuite. Dovadă alicele cu pricina. Ce să mai zicem? Dăm vina pe oboseală, pe somnul necruţător. Dar privirile se îmblînzesc greu, ca şi cum în locul nostru ar fi avut în faţă doi tipi abia coborîţi de pe saltelele din puf ale apartamentelor de la „Hilton".

Seara, plecăm acasă. Textul paginii de ziar se găsea în carnetele mele. Ilustraţia o purta geanta pîntecoasă cu aparate a lui Gică. Porneam spre redacţie cu sentimentul datoriei împlinite. Dar şi cu o părere de rău: luaţi cu ale noastre nu ne-a rămas răgazul să-i trimitem lui Bebe o ilustrată de pe Lotru.

NEAGU UDROIU



Misterul de la Oradour-sur-Glane



Multe așezări, sate și orașe, au fost distruse, unele rase de pe suprafața pămîntului în timpul celui de-al doilea război mondial. Cîteva din ele n-au fost refăcute, rămînind un fel de simboluri cumplite, de memento, de avertismente vii. Există așezări al căror nume este suficient să fie rostite pentru a stîrni în conștiințe cumplitele orori ale războiului, dar și enigme, mistere, absurditate pe care o minte rațională o refuză. De ce? De ce s-a ajuns la distrugerea unor vieți omenești? De ce au fost rase de pe fața pămîntului localități? Cum să nu fim vigilenți față de orice atitudine revanșardă sau față de renașterea fie chiar și a unor grupuscule ce clamează ideologia de tristă amintire a asasinilor fasciști? Un nume, între atîtea altele, al unei asemenea așezări este și Oradour-sur-Glane.

Sat din sud-vestul Franței, în apropiere de Limoges, Oradour-sur-Glane a devenit, brusc, cunoscut după iunie 1944, cînd trupe SS, după ce îi masacraseră pe toți cei 642 locuitori, cu o rară sălbăticie, au dat foc clădirilor. La sfîrșitul zilei, odată cu plecarea naziștilor, din așezare nu au rămas decît cîteva sinistre ruine fumegînde. Nimeni nu a reușit să explice vreodată actul de barbarie și proporțiile lui.

ROBIN MACKNESS *nu este istoric, ci om de afaceri, dar, printr-o întîmplare, care pentru el s-a arătat nefericită cîțiva ani, a aflat, se pare, secretul evenimentelor de la Oradour. A socotit de datoria sa, măcar în memoria victimelor, să spună lumii ce a aflat el, chiar dacă versiunea sa va fi, cîndva, contestată. A scris o carte,* ORADOUR: MASSACRE AND AFTERMATH — *„Oradour, masacrul și consecințele", publicată de „Bloomsbury Publishing" din Londra în luna martie 1988, cu o introducere a reputatului scriitor John Fowles. M.R.D. Foot, un eminent istoric al acelei perioade, spunea despre carte că „merită să fie citită".*

Publicăm în continuare extrase din această carte, după „The Sunday Times Magazine".

La 10 iunie 1944, într-o călduroasă duminică, la patru zile după invazia armatelor aliate în Normandia, locuitorii unui sat izolat din sud-estul Franței au fost strînși laolaltă de soldații SS. 642 de bărbați, femei și copii, au fost împușcați sau arși, în vreme ce satul a fost distrus.

Imaginea care mă obsedează este a locuitorilor din Oradour-sur-Glane continuîndu-și calm prînzul și privind cu curiozitate și poate cu neliniște, dar fără vreo teamă aparentă, sosirea convoiului de asasini SS. Cîțiva au fugit și s-au ascuns. Dar cei mai mulți au urmărit ce se întîmplă cu curiozitate. Pînă atunci, nu mai fuseseră văzuți germani la Oradour, în afara cîtorva ofițeri care veneau să mănînce la un restaurant local. Oradour era prea izolat. Probabil rămăseseră puține locuri în Europa ocupată în care sosirea unor soldați SS să fi fost întîmpinată cu un asemenea dezinteres politicos. Cu greu s-ar fi putut găsi un loc mai departe de război decît Oradour. Dar soldații SS trebuie să fi avut un motiv pentru hotărîrea lor de a ucide orice persoană găsită acolo.

Vreme de peste 40 de ani, întrebarea fundamentală a rămas aceeași: de ce au făcut-o? În 1982 am avut norocul — sau nenorocul — să întîlnesc omul rămas în viață care putea răspunde întrebării. Informația pe care mi-a dat-o acest bărbat — căruia îi voi spune Raoul — m-a făcut să înțeleg grozăvia și să rezolv misterul distrugerii satului Oradour. M-am întrebat adesea prin ce am meritat primirea acestei informații care nu mi-a adus deloc liniște. Pentru ea am petrecut 21 de luni în închisoare și am trecut prin multe alte evenimente.

În 1982 conduceam o campanie de investiții din Lausanne, Elveția. Afacerile mergeau bine, iar pentru mine era o perioadă interesantă și promițătoare. Mi se ceruse să mă alătur unuia dintre cele mai exclusiviste cluburi din lume, consiliul de administrație al unei bănci elvețiene.

Aveam un prieten apropiat, membru în consiliul de administrație al băncii, care m-a întrebat dacă îl pot ajuta pe un client de-al lor francez să transfere 20 kg de aur din Franța în Elveția. Deși actul era ilegal pentru francezi, am fost asigurat că partea mea va fi „o operațiune pur internă" care cerea doar „cea mai mare discreție". Tot ce trebuie să fac era să ridic aurul la Toulouse și să-l duc la Evian, pe malul francez al lacului Geneva, de partea cealaltă a orașului Lausanne. Am presupus că, de acolo, alții vor fi cei care vor duce aurul în Elveția.

Nu mi s-a cerut nimic ilegal. Prietenul meu mi-a mai spus limpede că un deznodămînt cu succes ar fi fost văzut foarte favorabil de banca sa. Mai urmam să aflu și altele, a mai spus: „Francezul ăsta e un vițel de aur". Trebuie să recunosc că eram incitat de ideea unei mici aventuri nevinovate care, în plus, părea să cimenteze acordul dintre compania mea și bancă.

Nu mă incînta, însă, perspectiva de a conduce pînă la Toulouse și înapoi în miez de decembrie. Mi s-a spus că transferul inițial cuprindea 20 kg, în lingouri de cîte un kg. Știam că un kilogram de aur era mai mic și mai subțire decît un pachet cu țigări. Fiecare kilogram valora peste 10.000 lire sterline, prin urmare discutam despre

un transport de peste 200 000 lire sterline. Ar fi fost imposibil să iau avionul; forţele de securitate de pe aeroport şi detectorul de metale ar descoperi pachetul. Am hotărît să merg cu maşina mea pînă la Lyon, să iau avionul pînă la Toulouse, să-mi petrec noaptea acolo, apoi să-mi întîlnesc clientul, să preiau aurul, să închiriez o maşină cu care să mă întorc la Lyon, de unde să-mi iau propriul automobil spre Evian.

În seara aceea, conform instrucţiunilor primite, am telefonat la un număr din Toulouse. Mi-a răspuns un bărbat. „Domnul Raoul?", am întrebat şi am transmis un mesaj codificat: „Raoul la telefon". Vocea părea nervoasă. Am aranjat să ne întîlnim la 7,30 în dimineaţa de 14 decembrie, la hotelul „Sofitel" de lîngă aeroportul din Toulouse.

Prima impresie a fost că Raoul avea în jur de 60 de ani, un bărbat absolut obişnuit, în afara urechilor prea mari. Ar fi fost un bărbat cu totul şters, dacă n-ar fi fost foarte, foarte nervos.

Ne-am prezentat cu numele noastre false, ne-am strîns mîinile şi, atunci, am constatat că el era şi mai agitat decît mine. M-a întrebat dacă înţeleg într-adevăr că operaţiunea aceasta cere cea mai deplină discreţie — şi de ce. „Probabil pentru că aveţi, aici, aur de contrabandă", am spus eu, înţelegînd, prin aceasta, aur nedeclarat... „Dar în ce-i priveşte pe cei din Elveţia aurul e aur, numai să nu fie furat".

Ultima mea remarcă a produs o lungă tăcere. L-am privit pe omuleţul neatrăgător din faţa mea. Oare nu era vorba de aur furat? Neliniştea mea sporea.

„Cred că dacă doriţi să conlucrăm, trebuie să-mi spuneţi mai multe", am adăugat. Atunci mi-a spus evaziv că nu se teme de autorităţile franceze, ci de **anciens résistants** (foştii membri ai Rezistenţei). S-a oprit, ca şi cum asta însemna o explicaţie suficientă. M-am gîndit, atunci, că omul meu fusese vreun colaboraţionist.

Începeam să mă enervez — şi el la fel. Nu-mi iertam că mă lăsasem atras în escapada asta copilărească. „Dacă vreţi să merg mai departe, i-am spus, trebuie să ştiu toată povestea".

Pe chipul său se citea panica, şi arăta şi mai nenorocit. Dar n-a spus nimic, încît eram gata să mă ridic, cu răbdarea aproape la capăt. M-a prins de mînecă: „Vă rog..." Era foarte conştient că, dacă plecam, rămînea foarte vulnerabil. Eu ştiam secretul a ceea ce deţinea el, fără să mă fi angajat în nici un fel. Părea prins în capcană. Cred că a înţeles că n-avea altă cale decît să vorbească. În cele din urmă, a spus: „Aţi auzit de Oradour-sur-Glane?" Vag, am spus. „Parcă s-a întîmplat ceva acolo în timpul războiului..." „La 10 iunie 1944, mai exact. Peste 600 de bărbaţi, femei şi copii, au fost ucişi de soldaţi SS". L-am întrebat dacă nu cumva era vorba de represalii cumplite. „Da", a răspuns Raoul, „dar nimeni n-a aflat adevăratul motiv. Probabil sînt ultimul care ştie".

L-am privit pe omuleţul acesta ciudat, întrebîndu-mă ce putea avea el comun cu un masacru petrecut cu 40 de ani în urmă. Am calculat că trebuia să fi avut pe atunci în jur de 20 de ani. Scăpase masacrului, avusese rude care pieriseră atunci sau colaborase în vreun fel în toată povestea?

„Cîteodată simt", a continuat el încet, „că am fost urmărit toată viaţa, poate chiar înainte să mă nasc". O spunea cu atîta simplitate că nu m-am îndoit de adevărul vorbelor lui. „Trebuie să ne întoarcem la Leipzig, cu 50 de ani în urmă. Acolo a început totul".

Raoul mi-a vorbit preţ de două ore. Povestea lui era incredibilă şi, totuşi, n-aveam nici un motiv să mă îndoiesc de ea. I-am pus întrebări şi mi-a răspuns fără ezitări. Am aflat o groază de detalii pe care le-am verificat mai tîrziu şi am descoperit că spusese adevărul.

Odată îndepărtată suspiciunea existentă de ambele părţi, am plecat de la hotel, am ridicat aurul, închis în două genţi, şi m-am îndreptat spre Evian. Drumul spre Lyon a fost însorit, plăcut şi fără peripeţii, dar, din momentul în care am urcat în propria maşină, atît vremea cît şi norocul meu s-au schimbat.

Pe o burniţă deasă, chiar lîngă Lyon, am fost oprit de **douaniers**, vameşii francezi, însărcinaţi şi cu controalele fiscale, care dispun de mai multă putere decît omologii lor britanici. Am reuşit să scap, dar, imediat, maşina mi-a fost ciuruită de gloanţe, obligat să mă predau şi arestat.

Fără să-mi dau seama, pătrunsesem într-o **zonă franche**, o suprafaţă de 25 km în jurul punctului de ieşire din Franţa, în cazul acesta aeroportul Lyon. Să intri în zonă era considerat ca avînd intenţia de a părăsi Franţa, iar eu aveam în maşină aur în valoare de 200 000 de lire sterline.

Pentru aceste fărădelegi şi pentru faptul şi mai grav că refuzam să spun de unde aveam aurul sau pentru cine lucram, mi-am petrecut următoarele 21 de luni în închisoare. Aurul a fost confiscat. Vameşii fuseseră preveniţi şi mă aşteptaseră.

Ce mi s-a întîmplat cu vameşii nu are legătură directă cu istoria petrecută la Oradour. Dar inactivitatea forţată mi-a dat cel puţin prilejul să testez povestea lui Raoul, iar contactele avute în închisoare şi, după aceea, statutul meu de fost condamnat mi-au permis să întîlnesc doi din participanţii la masacrul de la Oradour, martori la care nu avuseseră acces istoricii oficiali.

Povestea care urmează am verificat-o cu foşti agenţi, membri ai Rezistenţei franceze şi cu multe alte persoane. Cred că mai departe decît am reuşit nu se putea merge în confirmarea detaliilor. Ce trebuia să stabilesc era cît adevăr exista în istoria lui Raoul: anume că moartea a 642 de civili francezi inocenţi s-a datorat unei jumătăţi de tonă de aur nazist.

RAZIILE ŞI AURUL

Vineri, 9 iunie 1944, avea să fie o zi foarte proastă pentru maiorul Otto Dickmann. Sosise la Limoges în acea dimineaţă, la 6,30 şi era nervos după o noapte de activitate împotriva partizanilor, scotocind împrejurimile în căutarea a... ce anume? Nici măcar nu voia să se gîndească la asta. Nu dorea decît să facă o baie şi să doarmă cîteva ore. De cînd diviziei sale i se ceruse să se îndrepte spre Normandia pentru a ajuta la oprirea invaziei aliaţilor, totul începuse să semene cu un măcel.

Dar gîndul la relaxare s-a risipit îndată ce a ajuns la Limoges şi a găsit ordine aduse la zi. Urma să se îndrepte imediat spre St. Junien, unde se regrupa comandamentul său, primul batalion al regimentului „Der Führer". I se mai cerea să participe la cîteva acţiuni ale Gestapoului, de îngrădire a sabotajului local.

În noaptea de miercuri, forţele de Rezistenţă aruncaseră în aer un important viaduct de cale ferată de lîngă St. Junien şi împuşcaseră doi soldaţi germani. Rezistenţa îi făcea viaţa de nesuportat — s-a gîndit Dickmann. De cînd plecase de la Montauban, de lîngă Toulouse, fusese

un continuu coșmar. Soldații SS fuseseră forțați să caute cu mîinile goale minele ascunse de Rezistență. Era de necrezut!

Gestapoul chemase în ajutor trupele SS pentru că era neliniștit în legătură cu iminenta sosire la Limoges a superiorului lui Dickmann, generalul Lammerding, comandantul celei de a doua divizii SS Panzer. Lammerding ar fi fost uimit dacă ar fi văzut Gestapoul incapabil să facă tot posibilul pentru a pune capăt sabotajului.

Dickmann a ajuns la St. Junien la 10.30 și s-a alăturat batalionului său. A trimis după primar și a început să dea ordine soldaților. Batalionul urma să-și petreacă restul zilei acolo. Gestapoul avea să fie ajutat, dar prioritatea rămînea Normandia. Activitatea zilei urma să fie limitată la înspăimîntarea populației. Batalionul va pleca a doua zi, indiferent dacă Gestapoul își va fi încheiat sau nu treaba.

Gestapoul l-a adus pe primar la Dickmann. Acesta l-a întrebat dacă existau partizani la St. Junien, așteptîndu-se la negația primită de obicei în asemenea cazuri. Dar primarul i-a răspuns că erau foarte mulți partizani în oraș — cel puțin 1800 de oameni înarmați.



Maiorul Otto Dickmann a plănuit cu meticulozitate crimele

Neașteaptata informație dată de primar l-a neliniștit pe Dickmann. În masa de vehicule și oameni aflată la St. Junien se găsea și o unitate specială cu documentele diviziei, mărșăluind sub acoperirea batalionului. Un oraș în care zece la sută din populație era înarmată nu era un loc pentru o astfel de unitate. Dickmann i-a cerut locotenentului Bruno Walter, un tînăr austriac aflat în fruntea unității speciale, să dubleze paza la camionul care transporta documentele, dar fără să atragă atenția asupra lui. Unitatea va pleca chiar în acea noapte, înaintea batalionului.

Seara, Dickamann a cinat singur, contemplînd trecerea unității speciale la care se referea în particular ca la „marfa prohibită". Semnificația planului ultimelor luni se clarifica, în mintea sa, pe zi ce trecea mai bine: știrile sosite din Normandia erau deprimante, iar distrugerea mereu mai masivă a Germaniei sugera că era doar o chestiune de timp înainte ca sfîrșitul să vină. Era îngrijorat că Lammerding nu se lămurea ce să facă cu „marfa", odată ce -aveau să ajungă la Loara.

Dickmann supraviețuise frontului din răsărit. Ca puțini alții. A doua divizie SS Panzer, „Das reich", care își avea garnizoana la Montauban, în primăvara lui 1944, era mult schimbată față de divizia care condusese invazia în Jugoslavia, cucerise Belgradul, apoi luptase în Uniunea Sovietică, chiar în apropiere de Moscova. Generalul Heinz Lammerding, comandantul ei, fusese, în nenumărate rînduri, decorat. Dar, în spatele decorațiilor publice ale diviziei se ascundea o istorie sumbră. Cea mai mare parte a activității lui Lammerding în Uniunea Sovietică a constat în lupta împotriva partizanilor, iar el însuși fusese, multă vreme, șeful de stat major al generalului von dem Bach-Zalewski, căruia Himmler îi ceruse să organizeze o unitate specială de luptă împotriva partizanilor. Semnătura lui Lammerding apărea pe multe documente ce autorizau numeroase atrocități, deoarece expresia „activitate antipartizană" era, în mod invariabil, un eufemism pentru distrugerea unor sate întregi, cu toți locuitorii lor. Trupele SS acționau în Uniunea Sovietică după tactica pămîntului pîrjolit. Teatrul european de război n-a avut nimic de suferit prin comparație cu aceste distrugeri totale. Amploarea barbariei pe frontul sovietic a fost enormă, absolut de neînțeles.

Lammerding era un soldat de birou, inginer civil de profesie, al cărui succes militar se fundamenta pe o anumită capacitate administrativă și patronajul semnificativ al lui Heinrich Himmler. Colegii săi îl găseau neconvingător atît ca om, cît și ca lider. Unul dintre puținii săi prieteni în cadrul diviziei era maiorul Helmut Kämpfe, ofițerul care comanda al treilea batalion al regimentului „Der Fuhrer". La 35 de ani, Kämpfe era unul dintre puținii ofițeri ai diviziei avînd doar peste 30 de ani. Lammerding însuși nu avea decît 38 de ani.

În aprilie 1944, o companie din oamenii lui Kämpfe s-a dedat la unul dintre primele **ratissages** SS (razie atentă a unei zone) împotriva populației franceze civile, chiar la nord de Montauban. Ca represalii pentru un atac anterior al forțelor de rezistență, scopul principal al acestei razii era de a-i teroriza pe locuitorii civili și a-i determina să nu-i ajute pe maquisards (partizani). În timpul jafului uzual al orașului, Kämpfe a dat peste cîteva lingouri de aur, care nu era ceva ieșit din comun, din moment ce francezii erau mari deținători de valori și de aur. Kämpfe a confiscat lingourile și le-a înmînat generalului Lammerding. Nu s-a spus nimic despre asta cîteva zile. Lammerding mai avea aur — numai cîteva kilograme — pe care i-l încredințase Reichsbank din Berlin. Statutul său de general SS îl făcea, practic, guvernatorul întregii Franțe de sud-vest, iar aurul era ținut ca rezervă pentru moneda de ocupație în circulație atunci.

Cîteva zile mai tîrziu, înainte ca una din companiile lui Kämpfe să organizeze o nouă **ratissage**, Lammerding i-a vorbit în particular lui Kämpfe. În acea seară, safe-ul lui Lammerding a fost deschis din nou, iar Kämpfe invitat să-și petreacă seara la cartierul general al lui Lammerding. Problema era simplă. Diviziei i se permitea să facă orice razii ar fi dorit, iar activitatea Rezistenței îi oferea nenumărate pretexte.

Kämpfe a mai sugerat lui Lammerding ca în aranjamentul lor să fie inclus și prietenul său, maiorul Otto Dickmann. Acesta comanda primul batalion al aceluiași regiment și era un bărbat cu un rîs molipsitor și o neplăcută schimbare de umoare, care îi făcea pe oameni să fie prudenți. Lammerding a fost de acord: împreună, Dickmann și Kämpfe aveau să strîngă, fără îndoială, un „fond de pensii" mai substanțial.

La începutul lunii iunie s-a declanșat îngrozitoarea campanie de represalii. Drumurile și satele din sud-vestul Franței sînt pline, și astăzi, de plăci comemorînd morții din acele înspăimîntătoare săptămîni. O mare publicitate a fost făcută acestor razii, pentru a împiedica populația civilă franceză să mai ajute Rezistența.

Lammerding fusese avertizat să se aștepte la posibilitatea ca aliații să debarce la sud de Bordeaux. I-a chemat pe Dickmann și Kämpfe să hotărască ce anume să facă cu aurul. Strînseseră deja 600 kg (valorînd 6 milioane de lire sterline la prețurile de astăzi) — peste o jumătate de tonă. Să-l ascundă la Toulouse nu mai era posibil, din moment ce era improbabil ca divizia să mai revină aici. Să-l lase la Montauban cu ariergarda ar fi însemnat să spună și altora secretul existenței aurului. Să-l trimită în Elveția sub o pază specială, era imposibil. Chiar dacă un asemenea convoi ar fi scăpat de Rezistență, ar fi fost interceptat de autoritățile germane. Aurul trebuia să călătorească cu ei, cu siguranță pînă la Loara, unde Lammerding era convins că va putea face alte aranjamente. Au hotărît să-l împacheteze și să-l transporte cu celelalte documente ale diviziei, care ar cădea în sarcina primului batalion al lui Dickmann și al unei unități speciale. Dickmann s-a întors, apoi, la treburile sale oficiale, mobilizîndu-și batalionul pentru tot ce avea să urmeze.

Sarcina de a deplasa pe șosele 300 de tancuri era dintre cele mai dificile. Pe lîngă tancuri mai erau alte 1400 de vehicule, inclusiv blindate grele, 15 000 de oameni și echipamentul lor. Cum nu se putea concepe o deplasare a acestei forțe doar pe principalul drum dintre Toulouse și Limoges, divizia înainta spre nord pe un front larg.

Iar Rezistența aștepta. Întărită de chemarea la arme a generalului de Gaulle, difuzată la BBC cu o zi înainte, partizanii erau nenumărați. Forme ce păreau animale, așezate pe drumuri, se dovedeau a fi mine, deși nu întotdeauna, dar, după primele explozii, trebuiau verificate, ceea ce ducea la o imensă pierdere de timp. Și ca situația să fie și mai dificilă, zona deluroasă dintre Dordogne, Lot și Corrèze s-a dovedit a fi dezastruoasă pentru contactele radio.

Cînd Lammerding a sosit la Brive, joi, 8 iunie, nici măcar nu știa pe unde îi este divizia. La sfîrșitul săptămînii, divizia lui Lammerding era risipită pe o suprafață de peste o sută de mile pătrate de teritoriu ostil, iar 60 la sută din tancurile sale nu erau pregătite de luptă.

Lipsa de comunicație îi afecta, însă, și pe cei din Rezistență. Cînd unitățile de avangardă ale diviziei „Das Reich" au ajuns la Brive, Rezistența se afla la mai puțin de 30 km depărtare, la Tulle, unde partizanii au atacat și cucerit orașul. Într-o luptă sîngeroasă, 139 de soldați germani au fost uciși. Dacă Rezistența ar fi știut de apropierea la care se aflau trupele SS, ar fi putut lesne bloca drumul dintre Brive și Tulle, ce trecea printr-un defileu strîmt, un loc perfect pentru o ambuscadă. În schimb, în acea noapte, trupele SS au recucerit orașul Tulle, pierzînd doar trei oameni, și curînd după sosirea zorilor au început



Generalul Heinz Lammerding, organizatorul atrocităților de la Oradour

represaliile. 99 de civili, fără nici o legătură cu Rezistența, au fost spînzurați de stîlpii felinarelor. Lammerding supraveghea totul, bînd vin și ascultînd o muzică marțială la o cafenea. Mai tîrziu, el a negat că ar fi fost la Tulle înainte de miezul zilei, dar destui martori au susținut contrariul, încît a fost condamnat la moarte în contumacie de francezi, după încheierea războiului.

În aceeași seară, maiorul Dickmann i-a indicat locotenentului Walter ce drum trebuia să urmeze unitatea specială. În timpul după-amiezii, Dickmann aflase de la gestapo că partizanii răspunzători de sabotarea viaductului erau în Pădurea Brigueuil, din apropiere de St. Junien. Studiind harta, Dickmann a văzut că pădurea înconjura drumul direct spre următoarea destinație a batalionului, D 675 spre Bellac. Ar fi fost o nebunie să-l trimiți pe locotenentul Walter, cu unitatea sa specială, pe acel drum. Singura alternativă era spre est, să pătrundă pe principalul drum dintre Limoges și Bellac, relativ sigur, deoarece era aproape tot timpul folosit de germani. Dickmann a repetat această variantă cu locotenentul Walter, pînă a fost convins că subalternul știe exact ce trebuie să facă. Singura parte periculoasă avea să fie saltul pe drumurile de țară pînă la drumul principal Limoges—Bellac.

Walter urma să plece la miezul nopții.

MISIUNEA LUI RAOUL

Raoul se născuse sub numele Raphael Denovics, la Leipzig, în 1923. Tatăl său se stabilise în Germania la începutul secolului, după ce scăpase persecutării evreilor în Ucraina. Cînd avea 10 ani, sora mai mare a lui Raoul a dispărut, după ce a fost tîrîtă de acasă de bătăuși fasciști. El și părinții săi au părăsit imediat orașul Leipzig, mai întîi în Alsacia, apoi, în 1938, la Toulouse, unde băiatul a crescut ca Raoul Denis, aparent ca un băiat

francez obişnuit. În 1939, cînd avea 16 ani, a izbucnit războiul. Toulouse, aflat în zona neocupată a Franţei, nu prea era tulburat de război, dar părinţii l-au trimis pe Raoul la liceu la Pau, lîngă frontiera cu Spania, ca să evite recrutarea la munca forţată de către poliţia regimului de la Vichy, o soartă ce s-a abătut asupra multor tineri din oraşe ca Toulouse.

Raoul s-a alăturat Rezistenţei. Pentru un tînăr erau vremuri violente, chiar dacă pericolele erau mai mult teoretice; cei cîţiva germani aflaţi în regiune n-au constituit o ameninţare reală pînă în 1942—1943. În acel an, Germania a ocupat şi zona Vichy, şi schimbările s-au făcut îndată simţite. În luna februarie, germanii au introdus STO (**Service de Travail Olbigatoire** — serviciul de muncă obligatorie), o lege foarte nepopulară care le permitea să-i recruteze pe francezi pentru muncă forţată atît acolo, cît şi în alte zone. Pînă la 17 mai 1944, 17 la sută dintre tinerii francezi fuseseră deportaţi.

Pentru Raoul Denis, alegerea era clară. Dacă era prins de forţele STO, originea sa evreiască avea să fie descoperită. Raoul a început să se ascundă în satul Bedous, între Pau şi frontiera spaniolă, la începutul lui 1944, a fost ales de Rezistenţă pentru antrenamente privind sabotajul în vederea apropiatei invazii a aliaţilor şi a fost învăţat cum să umble cu explozivii şi cum să mînuiască o puşcă Sten. A fost avertizat că o divizie SS Panzer va sosi curînd la Toulouse. Cînd avea să ajungă acolo, Raoul trebuia să participe la hărţuirea şi împiedicarea înaintării ei spre nord.

Mulţumită decodificatorilor britanici reuniţi la centrul de la Bletchley şi maşinii de decodificat „Ultra", serviciile de informaţii britanice ştiau despre apropiatul transfer cu mult înainte să fi aflat chiar membrii diviziei a doua SS Panzer, „Das Reich". Cei care alcătuiau planurile aliaţilor au înţeles că această divizie putea constitui o piedică crucială în planurile lor de invazie, dacă s-ar fi îndreptat spre nord şi şi-ar fi sporit forţele. S-a considerat că, în cazul cel mai grav, divizia va ajunge în zona invaziei şi în cea operaţională după trei zile. În realitate, i-au trebuit 15 zile să ajungă şi o lună înainte de a-şi recăpăta capacitatea de luptă. Raoul a fost unul din miile de francezi recrutaţi să aducă, fiecare, trupelor germane cîte o mică daună. Luaţi laolaltă, ei s-au dovedit o forţă hotărîtoare.

Lui Raoul i s-a spus să se întoarcă la Bedous şi să aştepte un **message personnel**, unul din acele mesaje transmise în fiecare noapte de BBC de la Londra, care comandau agenţilor individuali să intre în acţiune. Mesajul către Raoul a fost transmis în ultima zi a lunii mai. Şi-a luat bicicleta, a pornit spre nord şi, după cîteva zile, a ajuns la un cătun aflat între Brive şi Perigueux. Aici a aşteptat ultimele ordine., Au sosit şi acestea: să se îndrepte spre nord. În micul orăşel St. Yrieix-la-Perche urma să preia conducerea a şase maquisards. Lui Raoul i s-a dat o nouă bicicletă, care avea anvelopele pline cu explozivi.

Prima impresie a lui Raoul, cînd şi-a văzut oamenii, a fost de dezamăgire. Bărbaţi? La 21 de ani, Raoul era cel mai vîrstnic, cu cel puţin cinci ani. Dar erau cu toţii inteligenţi şi înflăcăraţi, poate prea înflăcăraţi, pentru că nu păreau nici disciplinaţi, nici precauţi. Le-a spus că urmau să meargă spre nord-vest, spre St. Junien, pe valea rîului Vienne, şi că urmau să se regrupeze într-o casă sigură din Chaillac.

De acolo trebuia să treacă peste rîu, dincolo de St. Junien, prin ţinuturile de ţară, pînă la un punct lîngă satul Nieul, pe drumul dintre Limoges şi Bellac. Acolo aveau două ţinte: un pod de cale ferată şi o parte din şosea. Se credea că trupele SS vor încerca să utilizeze Limoges ca un cap de cale ferată spre Poitiers (spre nord-est), pentru a transporta tancurile şi blindatele spre Normandia.

AMBUSCADA

Cînd a căzut întunericul, vineri, 8 iunie 1944, Raoul şi cei şase **maquisards** au plecat din Chaillac. Era o noapte cu lună strălucitoare, şi Raoul era sigur că el şi oamenii lui puteau fi văzuţi sau auziţi de la mare distanţă. Era îngrozitor de greu să înaintezi cu acele biciclete grele în linişte. Fiecare pedalare răsuna ca o împuşcătură.

În urma lor, la St. Junien, locotenentul Walter se pregătea să plece cu unitatea sa specială, potrivit ordinelor primite de la maiorul Dickmann. La miezul nopţii s-a dat semnalul de plecare. Walter a urcat în maşina sa şi convoiul a pornit pe străzile întunecate spre rîu, înainte de a întoarce spre est către St. Victurnien. În urma sa, Walter putea vedea camionul masiv cu documentele diviziei şi încărcătura specială a maiorului Dickmann. În afara zgomotului motorului maşinii sale, putea auzi şenilele autoblindatului ce urma camionul. În el se aflau zece soldaţi SS, special selectaţi, antrenaţi pînă la supunere necondiţionată.

Raoul şi oamenii săi au trecut de o încrucişare de drumuri şi şi-au dat seama că se îndepărtaseră 10 km de St. Junien. Intrau în ţinutul delurös Limousin. Au urcat o colină lîngă valea rîului Vienne, dincolo de un cătun de fermieri, Les Remejoux. Chiar acolo drumul cotea spre dreapta, la stînga, înainte să ajungă pe culmea înălţimii, de unde Raoul a observat un eleşteu la dreapta, cu apa sclipind la lumina lunii. Liniştea a fost îndată tulburată de un sunet inconfundabil venit din spatele lor.

Raoul abia a avut timpul să distingă siluetele cîtorva vehicule în mişcare, la mai puţin de cîteva sute de metri depărtare. Apoi, a auzit sunetul familiar al unui vehicul greu ce-şi schimbă viteza apropiindu-se de colină. Raoul le-a şoptit tovarăşilor săi împietriţi să se îndepărteze cît mai mult de drum. Bicicletele au fost aruncate în tufişuri, puştile au fost luate în mîini şi tinerii au sărit în şanţurile din marginea drumului. După o ultimă scurtă privire aruncată în lungul şoselei, Raoul a ordonat fiecăruia să se ascundă, spunîndu-le că acest convoi nu-i privea, întrucît ei aveau un alt obiectiv în acea noapte. Unul din tinerii francezi a spus că erau doar trei vehicule pe care, surprinzîndu-le, le puteau apoi opri şi că era o şansă prea bună ca să-i dea cu piciorul. Raoul le-a interzis mînios, pentru că nu-şi pregătiseră poziţiile şi aveau de înfruntat un inamic necunoscut. A repetat că treaba lor era la Nieul şi că acest convoi nu-i privea cîtuşi de puţin.

Dar n-a mai fost timp de ceartă, întrucît convoiul ajunsese la prima curbă şi, curînd, avea să dea peste ei. Raoul a observat că erau, într-adevăr, doar trei vehicule, un automobil în faţă, un camion şi un autoblindat. Zgomotul devenea asurzitor. Din poziţia sa, Raoul putea vedea automobilul luînd ultima curbă, atît de aproape în lumina lunii că putea distinge ochelarii şoferului.

Spre groaza sa, l-a văzut pe unul din tinerii francezi ridicîndu-se în picioare, de cealaltă parte a drumului. Cînd automobilul în trecere i-a obturat vederea, Raoul l-a văzut strigînd şi aruncînd o grenadă. Apoi automobilul a explodat. A urmat scrîşnet de frîne şi apoi, iadul. Raoul a sim-

ţit un ciob tăindu-i obrazul. A căutat o grenadă şi a aruncat-o pe fereastra camionului. S-a lipit de pămînt o secundă înaintea exploziei, care i-a răsunat în urechi. A aruncat, apoi, o privire şi a văzut interiorul cabinei cuprins de flăcări şi fum. Forţa unei puternice explozii l-a răsucit din nou: o grenadă fusese aruncată de oamenii săi, aflaţi în partea cealaltă a drumului. Era furios pe băiatul care începuse totul. Acum erau prinşi în chiar propria lor linie de foc, adică exact cum nu trebuia să organizezi o ambuscadă. Soldaţii începeau să sară din autoblindat. Raoul şi-a îndreptat arma, aruncînd spre ei un arc de gloanţe şi i-a văzut căzînd. Unul a reuşit să arunce o grenadă înspre partea cealaltă a drumului, care a explodat cu un zgomot îngrozitor. Exploziile se amestecau cu răpăitul mitralierelor, iar automobilul ardea cu violenţă.

Totul s-a terminat la fel de repede pe cît începuse. A coborît liniştea, spartă doar de trosnetele flăcărilor şi de gemetele cîtorva încă în viaţă. Raoul se întreba cum de e posibil să faci un asemenea măcel în atît de scurt timp. S-a apropiat cu precauţie de automobil şi de camion. Cînd s-a aflat aproape de autoblindat, a văzut, pe sub el, pe cineva mişcîndu-se de cealaltă parte a drumului, dar nu putea spune dacă era un german. Apoi, o cască a sclipit în lumina lunii. Germanul se mişca încet, la vreo 30 metri în afara bătăii puştii sale. Raoul era gata să arunce o grenadă, cînd germanul a luat-o pe lîngă drum. Raoul a început să tragă în el cu sălbăticie, deşi era conştient că propriul său spate era acum foarte expus. A urmat un geamăt, dar germanul continua să fugă.

Cei trei francezi aflaţi de partea cealaltă a drumului erau toţi morţi. Din cei trei aflaţi de partea drumului pe care se aflase Raoul, doi deja muriseră, iar al treilea agoniza. Raoul şi-a dat seama că trebuia să cerceteze camionul, unde se puteau afla ascunşi alţi germani. A aruncat o nouă grenadă. Explozia a aruncat părţile laterale şi testul în cîmpul din jur. Cînd fumul a dispărut, s-a apropiat, sigur că oricine ar fi fost înăuntru era acum mort. A urcat în camion. În locul trupurilor la care se aştepta, n-a văzut decît cutii strivite: pe jos erau cîteva rînduri de cutii mici de lemn, cam de mărimea unei cutii de pantofi fiecare, în total vreo 30 de cutii. A ridicat una, uimit de greutatea ei. A reuşit cu greu să o deschidă. Nu a fost chiar surprins, începuse să bănuiască din clipa în care a ridicat-o. Şi totuşi şi-a pierdut răsuflarea. Se găsea într-un ţinut al nimănui, în zori, înconjurat de cadavre şi carcase de vehicule, în posesia a ce părea a fi vreo jumătate de tonă de aur — şi fără vreun mijloc să-l ducă de acolo.

A început să sape cu o cazma găsită în camion. A ales un loc pe cîmp, lîngă drum, desprinzînd atent iarba de deasupra, ca să o aşeze la loc după ce va fi terminat treaba. N-avea nici o idee cît timp îi va lua să facă o groapă destul de mare, poate o oră, poate două. Tot ce ştia era că, la un moment, a început să plouă mărunt şi era încîntat de umezeala rece. Aproape extenuat, a început să care cutiile din camion. Nu era prea departe, dar era aproape peste puterile lui Raoul să care 30 de cutii. Se luminase de mult de ziuă cînd a reuşit să umple groapa. A acoperit cutiile, a bătătorit iarba la loc. A fost surprins cît de mult pămînt rămăsese afară. Nu mai era timp să-l risipească cum trebuia, încît l-a împrăştiat alandala, pentru a atrage cît mai puţin atenţia. O parte din el l-a aruncat în şanţ. Apoi, şi mai precaut, a aşezat cîteva resturi din vehicule peste iarba proaspăt bătătorită, să ascundă ceea ce i se părea o prea vizibilă groapă de curînd săpată.

Ştia că tot ce făcuse era treabă de amator, dar nu mai avea timp de altceva. De altfel, nici nu credea cu adevărat că va reuşi să se întoarcă vreodată la comoara lui îngropată.

CEARTA

Sîmbătă, 10 iunie 1944, la orele 6 dimineaţa, cam în vremea în care Raoul se îndepărta pe bicicletă de locul ambuscadei, maiorul Dickmann a fost trezit de ordonanţa sa din St. Junien, care i-a transmis să ia imediat legătura cu generalul Lammerding, aflat la Limoges. Cînd a venit la aparat, generalul Lammerding, de obicei calm, părea gata să explodeze. I-a ordonat tăios lui Dickmann să-i raporteze personal, la Limoges, în decurs de o oră. Voia să discute despre documentele diviziei şi despre ce s-a întîmplat cu ele în timpul nopţii.

Dickmann s-a dus direct la Lammerding. A fost o întîlnire zgomotoasă. Un telefonist SS, aflat în apropierea uşii, a auzit strigăte de fiecare parte. Era uimitor ca un maior SS să strige la superiorul său, atît de uimitor încît telefonistul îşi amintea foarte bine scena după 40 de ani. Nu ştiu exact ce şi-au spus unul altuia Lammerding şi Dickmann, dar pot să bănuiesc, pentru că a avut loc ca o consecinţă a istoriei pe care mi-a spus-o Raoul.

Ceea ce nu ştia Dickmann pînă la sosirea la Limoges era că maiorul Kämpfe fusese răpit în ziua dinainte de Rezistenţă. Patrulele îl căutaseră toată noaptea fără succes. Una din aceste patrule l-a găsit pe supravieţuitorul ambuscadei. A fost dus înapoi la Limoges, şi, în felul acesta, Lammerding a aflat ce se întîmplase. Era o dublă lovitură pentru Dickmann: mai întîi, ambuscada, apoi ştirea despre prietenul său.

Dacă soarta aurului a stat sau nu pe primul plan în mintea lui Dickmann în restul acelei zile, nimeni nu poate spune, dar el şi Lammerding începuseră cu siguranţă să se gîndească la aur ca la averea lor pentru mai tîrziu, încît dispariţia sa nu poate fi ignorată oricare ar fi fost urgenţele. O asemenea cantitate de aur nu putea ajunge prea departe, mai ales că drumurile erau ticsite cu germani. La un moment dat, în acea dimineaţă, unul dintre ei va fi pus degetul pe hartă arătînd spre Oradour-sur-Glane ca fiind singurul loc unde fusese dus aurul. Oradour se afla la 4 km de locul ambuscadei.

Lammerding putea folosi răpirea lui Kämpfe ca să justifice şederea sa la Limoges, în acea zi, cu o parte a diviziei. Chiar dacă prioritatea strategică era Normandia, răpirea unui înalt ofiţer SS cerea o anchetă mai atentă. Lui Dickmann i s-a cerut să-i raporteze, în persoană, lui Lammerding, la Limoges, la orele opt seara. Avea mai puţin de 12 ore să găsească aurul.

Lipsa vreunui motiv aparent pentru comportamentul lui Dickmann a provocat multe speculaţii. De ce Oradour-sur-Glane? De ce a fost ales pentru represalii — care, chiar potrivit standardelor SS-ului, au fost bestiale —, un sat mic şi îndepărtat, fără nici o legătură cu Rezistenţa?

Soarta maiorului Kämpfe, prietenia sa cu Dickmann şi zvonurile că fusese răpit lîngă Oradour — dar un alt Oradour, Oradour-sur-Vayres — au fost sugerate ca motive pentru masacrul din acea zi. Însă Dickmann trebuie să fi ştiut că automobilul abandonat al lui Kämpfe fusese găsit

la 50 km de Oradour-sur-Glane și la 100 km de celălalt Oradour. Nici unul din aceste sate nu oferea un motiv clar de represalii. În plus, represaliilor li se făcea multă publicitate, în timpul și după eveniment. Scopul era de a-i avertiza pe alții în legătură cu colaborarea cu Rezistența. Dar SS-iștii nu au menționat Oradour. Dimpotrivă, au încercat, în felul lor, să mușamalizeze toată povestea. Zona a fost încercuită de Gestapo și a urmat o vînătoare (infructuoasă) după cei cîțiva supraviețuitori. La Limoges, cenzura a interzis orice știre despre cele întîmplate, pînă și publicarea ferparelor obișnuite în presa locală. Episcopului de Limoges i s-a respins chiar și cererea de a organiza un requiem. Cînd totuși lucrurile s-au aflat, după vreo două săptămîni, colaboraționiștilor localnici li s-a cerut să dezmintă știrea și să răspîndească zvonul că totul s-a datorat bombardamentelor avioanelor RAF.

Înainte de a pleca din Limoges, în dimineața masacrului, Dickmann a dat peste doi **miliciens** francezi, membri ai organizației paramilitare franceze alcătuite de regimul de la Vichy pentru a lupta cu Rezistența. Aceștia susțineau că cunoșteau Oradour-ul și vor acționa ca interpreți ai lui Dickmann. Dickmann a urcat în mașină și s-a îndreptat spre St. Junien.

A ajuns în oraș pe la 10 dimineața și și-a chemat îndată ofițerii. Ordinele erau ca batalionul să se îndrepte spre nord, cu excepția căpitanului Kahn și a companiei a treia. Dickmann știa că se putea bizui pe Kahn, al cărui trecut, atît pe frontul din Uniunea Sovietică, cît și în Franța, era mai atroce chiar decît cele mai severe standarde ale SS-ului.

Discuția lui Dickmann cu Kahn a fost extraordinar de amănunțită. În timp ce instrucțiunile pentru un **ratissage** normal nu luau mai mult de cinci minute, cei doi au discutat vreme de o oră și jumătate. Probabil că ofițerul Kahn n-a aflat niciodată adevăratul scop al expediției — e greu de crezut că Dickmann ar fi menționat altcuiva existența aurului —, dar trebuie să fi știut, deși a susținut contrariul, că era vorba de ceva mai mult decît un simplu **ratissage**, întrucît Dickmann îl plănuise cum nu o făcuse pînă atunci. Importanța acestui plan a reieșit clar după cîteva ore cînd ordine scrise au fost emise, detaliind tot ce trebuia făcut. Așa ceva nu se întîmpla niciodată în cazul unei razii normale.

Kahn și-a strîns oamenii pe la 1,30. Erau 120, și mijloacele de transport constau în două blindate, opt camioane, o motocicletă și automobilul lui Dikcmann.

CUMPLITELE CRIME

În mai 1986, la peste 40 de ani de la eveniment, am vizitat Oradour pentru prima oară. În timpul șederii mele în închisoare în Franța și după eliberarea mea, în septembrie 1984, continuasem să mă ocup de Oradour, iar acum, plecînd din St. Junien, ajungeam la ultima etapă a călătoriei mele. În închisoare identificasem 9 puncte în legătură cu masacrul, care aveau sens doar dacă știai povestea lui Raoul despre aur — și mă duceam la Oradour să le testez la fața locului.

În primul rînd, nu s-a explicat niciodată de ce Dickmann a urmat un anume drum în acea dimineață de iunie 1944. În loc să pornească pe drumul relativ sigur și mai bun dintre St. Junien și Oradour, a urmat calea indirectă, mai strîmtă, mai sinuoasă, care trecea prin St. Victurnien. Dar dacă știi că dorea să verifice dacă aurul dispăruse din camion, la locul ambuscadei, decizia de a urma acest drum avea sens. Trebuie să subliniez că nu există nici un fel de document oficial referitor la vreo ambuscadă în acea zi de vineri.

În al doilea rînd, prezența lui Dickmann este, prin ea însăși, un fapt extraordinar, indiferent de răpirea lui Kämpfe. După ce îl întîlnise pe general în acea dimineață, nu mai putea avea vreo iluzie în legătură cu gravitatea întregii situații strategice. În fapt, el trebuie să fi fost extenuat de încercările zilelor anterioare și ocupat pînă peste cap cu răspunderile ce-i reveneau în calitate de comandant de batalion. Povestea lui Raoul ne oferă, pentru prima oară, motivul real al dorinței lui Dickmann de a merge la Oradour-sur-Glane.

În al treilea rînd, din momentul în care Dickmann a părăsit St. Junien a început să vorbească fără încetare la radioul din automobilul său, dar nimeni nu știe cu cine ori despre ce anume. Pe drumul meu spre Oradour, m-am gîndit la următoarele lucruri: îndată ce a părăsit St. Junien, Dickmann a comunicat prin radio cu Limoges pentru a stabili dacă Kämpfe (sau aurul) fusese găsit. Era un



Căpitanul Kahn, cu un trecut atroce chiar potrivit standardelor SS

apel pe care Dickmann avea să-l repete de trei ori, de fiecare dată cu un mai mare sentiment al urgenței, pe măsură ce se apropiau de Oradour.

Al patrulea mister legat de Oradour: de ce soldații SS i-au împins pe toți locuitorii la 3 km spre sudul satului (dar nu spre vest, est sau nord). Ar fi fost mult mai „eficient" — și aceasta era practica normală — să pună victimele la zid și să le împuște pe loc și să nu le transporte spre o parte a satului. Dar dacă Dickmann era convins că aurul se găsea atunci la Oradour, dat fiind locul ambuscadei, toate căpătau un sens: toate formele, pe o distanță accesibilă de la sud de Oradour, cădeau sub bănuială.

Convoiul de camioane a trecut pe podul de peste rîul Glane şi a înaintat pe strada principală a satului. Camionul din faţă, în care se aflau cei doi **miliciens**, a mers pînă la capătul străzii, unde soldaţii au coborît grăbindu-se să închidă ieşirile. Alt camion s-a oprit în mijlocul satului, la încrucişarea de drumuri ducînd, într-o direcţie, spre St. Junien, iar în cealaltă, spre Champ de Foire, sau piaţa satului. Şi mai mulţi soldaţi au sărit din maşină alergînd să ocupe poziţii prestabilite. Reacţia locuitorilor la sosirea convoiului zgomotos şi terifiant a fost de surpriză. Dacă satul n-ar fi fost atît de izolat şi atît de dezinteresat de război, sosirea unor soldaţi SS i-ar fi făcut, cu certitudine, pe locuitori să alerge la arme sau să se ascundă. De ce SS-ul va fi ales asemenea localitate pentru exterminare, a constituit al cincilea mister legat de Oradour şi doar povestea lui Raoul îl explică.

În acea sîmbătă după-amiază, Oradour era plin. Populaţia sa de 330 de locuitori sporise la aproximativ 650. Oradour era unul dintre numeroasele sate din zonă în care se stabiliseră refugiaţi. Se găseau acolo 30 de spanioli, republicani exilaţi după războiul civil, mulţi evacuaţi din nord şi nord-est, între care 44 din Lorena. O şcoală specială fusese organizată pentru 21 de copii din Lorena şi se mai refugiase acolo şi un preot din aceeaşi regiune. Ziua aceea era cea în care se distribuia raţia de tutun şi mulţi fermieri din împrejurimi folosiseră pretextul să facă o vizită la hanurile locale. Tot în acea după-amiază urma să aibă loc o inspecţie medicală a copiilor de şcoală. În afara celor 21 din Lorena, mai erau 64 la şcoala de băieţi şi 106 la şcoala de fete.

Îndată ce soldaţii SS şi-au ocupat poziţiile, au început să tragă focuri de armă în aer. Apoi, o rachetă albă de semnalizare a fost trasă pe stada principală, anunţînd încheierea primei faze a operaţiunii. Oradour era, acum, izolat cu totul de restul lumii. A fost chemat primarul şi dus la Dickmann, în Champ de Foire, unde au apărut şi cei doi **miliciens**. În tot timpul după-amiezii, aceştia doi au rămas alături de Dickmann, primiseră ordinul să nu se despartă de el. Primarului i s-a spus că va urma o verificare. Toţi locuitorii şi vizitatorii, fără excepţie, trebuiau să se adune de îndată, în Champ de Foire. Primarul a întrebat ce trebuie să facă cu bătrînii şi infirmii. Şi ei, i s-a spus, trebuiau aduşi, inclusiv copiii. Nu se admitea vreo excepţie.

Dl. Depierrefiche, crainicul satului, a fost trimis pe uliţe, să bată toba şi să anunţe ordinul. A urmat un sentiment de uşurare cînd s-a aflat că toată agitaţia era doar pentru o verificare a identităţii.

La ordinele lui Kahn, soldaţii s-au răspîndit prin sat, dînd uşile de perete şi scotocind toate casele. Au dat peste bătrîni prea bolnavi să poată fi deplasaţi. Unii au fost împuşcaţi pe loc, alţii au fost scoşi afară cu lovituri cu patul armelor. Bătrîna directoare a şcolii de fete a fost găsită grav bolnavă în pat. A fost scoasă afară şi trimisă în Champ de Foire în cămaşa de noapte peste care aruncase un pardesiu.

Unii au încercat să fugă, dar soldaţii SS, aşezaţi pe poziţii în afara satului, îi aşteptau. Toţi cei care o luau la fugă pe cîmp erau prinşi cu uşurinţă. Un tînăr a căzut împuşcat lîngă un gard de sîrmă ghimpată.

Dickmann părea satisfăcut că întreaga populaţie fusese strînsă în piaţă. Privindu-i pe cei 650 de oameni înghesuiţi în faţa sa, în vreme ce erau aduse ultimele grupuri din fermele mai îndepărtate, Dickmann s-a gîndit la ce are de făcut. Nu era timp să chestioneze pe fiecare în speranţa că va mărturisi vreunul unde este ascuns aurul. A hotărît să procedeze selectiv.

Dickmann spuse primarului că primise rapoarte despre existenţa în sat a unor arme şi a unor mărfuri interzise şi că erau ceruţi 30 de ostateci pînă se făcea o percheziţie. Primarul s-a oferit imediat, împreună cu cei patru fii ai săi, ca ostateci, adăugînd că era convins de inexistenţa unor arme în sat. Se făcuse ora 3 şi lui Dickmann îi mai rămăseseră de-abia patru ore la dispoziţie. Doctorului şi primarului li s-a cerut să se alăture celorlalţi din piaţă. Din moment ce toţi locuitorii satului erau strînşi acolo, ar fi fost rapid şi aproape obişnuit să se aducă o mitralieră şi să fie împuşcaţi acolo. Nu s-a oferit nici o explicaţie pentru ce a urmat — punct care a constituit al şaselea mister al evenimentelor de la Oradour.

Femeile şi copiii au fost despărţiţi de bărbaţi, care au fost aşezaţi în trei şiruri cu faţa la zidurile pieţei dinspre nord şi est. S-a dat ordinul ca oricine ar întoarce capul să fie împuşcat pe loc. Femeile şi copiii au fost scoşi din piaţă şi duşi spre biserică. Li s-a spus că va urma o percheziţie şi că, în timpul acesta, vor fi mai în siguranţă în biserică. 450 de femei şi copii au acceptat în tăcere. Rămăseseră în piaţă 200 de bărbaţi, înconjuraţi de soldaţii SS, care nu participau la scotocirea satului, şi de Dickmann, care acum putea trece la interogarea lor.

„Marfa interzisă" a fost o expresie repetată de nenumărate ori în acea după-amiază. Un alsacian care vorbea franceza striga la oamenii strînşi în piaţă: „Ştim că există arme şi alte mărfuri interzise în sat. Oricine ştia ceva despre asta — continua soldatul — trebuia să vorbească de îndată şi să salveze satul de alte necazuri".

Jean Lemand s-a ridicat şi a admis că posedă o armă de vînătoare, pentru care avea un permis în regulă. N-a fost luat în seamă, şi soldatul a continuat să strige la mulţime, spunîndu-le că, în timp ce erau scotocite casă după casă, ei urmau să fie împărţiţi în grupuri de cîte şase şi duşi spre grajduri, ca măsură de securitate. Totul era aranjat în aşa fel încît să pară cît mai plauzibil. Doar cei care ştiau de vreo armă ascunsă ori de vreo marfă interzisă ar fi încercat să-şi rişte viaţa fugind, dar se părea să fie dovezi că vreunul ar intenţiona să o facă.

În cele din urmă, lui Dickmann i s-a spus că toţi bărbaţii fuseseră duşi în şoproane şi uşile fuseseră închise. Rămăsese cu cei doi **miliciens** în centrul satului, lîngă maşina doctorului şi, din locul acela, putea vedea satul tăcut şi gol, în afara oamenilor săi care controlau totul. A dat din cap către căpitanul Kahn; acesta şi-a scos pistolul, l-a ridicat şi a tras o împuşcătură în aer, care a spart liniştea coborîtă peste Oradour. După o clipă au urmat răpăitul unei mitraliere, de strigăte şi gemete. Conform ordinelor, la semnalul lui Kahn, soldaţii SS deschiseseră uşile şoproanelor şi, zbierînd, deschiseseră focul. Toată povestea n-a durat mai mult de 30 de secunde.

La biserica în care fuseseră închişi copiii şi femeile, doi soldaţi tîrau o cutie grea, cu aparenţă misterioasă. La semnalul lui Kahn, a fost aprins un chibrit cu care s-a dat foc celor trei fitiluri ce ieşeau din cutie. După cîteva secunde, un fum negru şi gros a pătruns în biserică, stîrnind groaza printre femei şi copii. Dar această uriaşă grenadă ce producea fum şi care ar fi trebuit să-i asfixieze pe cei din biserică s-a dovedit a nu fi prea eficientă, încît soldaţii SS au trebuit să termine treaba aruncînd grenade de mînă în naos şi să secere biserica cu mitralierele, pînă



Robin Mackness, autorul acestei reconstituiri, la Oradour, lîngă un automobil distrus

cînd i-a scos afară fumul înecăcios. Dar au continuat să arunce grenade, de afară, prin ferestre. Interiorul era ca un infern în flăcări. Clopotele s-au prăbușit, împreună cu acoperișul în flăcări.

În timpul acesta, Dickmann era preocupat de problemele sale particulare. Împreună cu cei doi **miliciens** s-a apropiat de primul șopron și a ordonat soldaților SS să treacă de partea cealaltă a drumului. A intrat în șopron și a inspectat ce făcuseră soldații: „o treabă perfectă". Doar cîțiva erau morți. Un bătrîn zăcea lîngă un zid, gemînd în agonie. Dickmann și-a scos pistolul și l-a împușcat în cap, după ce se asigurase că ceilalți văd ce face. Apoi, a trecut de la un rănit la altul, punîndu-le întrebări prin intermediul celor doi **miliciens**. Dar cum nu primea nici un răspuns, i-a împușcat pe unii de aproape. Un martor dintre soldații aflați de cealaltă parte a drumului crede că Dickmann a rămas în șopron vreo 10 minute. Cînd a ieșit afară, le-a cerut soldaților să continue treaba începută de el.

Soldații s-au întors la șopron, au luat cîte paie au putut și alte materiale inflamabile și le-au aruncat peste trupuri. Este posibil, ca, în momentul acela, jumătate din francezii aflați în șopron să fi fost în viață. Cîteva clipe mai apoi ardeau, odată cu șopronul.

După alte zece minute, Dickmann s-a dus la al doilea șopron, care se afla peste drum de locul unde oprise automobilul doctorului. Era vizibil mînios. A urmat aceeași poveste aici și în alte patru șoproane. Ultimul (șopronul lui Landy) era departe de celelalte. Spre furia sa cumplită, începuse deja să ardă, cînd a ajuns el acolo.

La semnalul pistolului lui Kahn, soldații au dus la îndeplinire ordinele primite. Cei mai mulți dintre bărbați au fost împușcați în picioare. Este evident că ordinele sunau în felul acesta, deși nimeni n-a reușit să explice de ce. Nu avea sens, nici dacă era vorba de cea mai gratuită cruzime, să rănești civili doar ca să-i arzi cîteva minute mai tîrziu. Trebuie să fi existat o altă explicație: acesta era al șaptelea mister de la Oradour.

În loc să-l aștepte pe Dickmann, cum li se ordonase, soldații de lîngă șopronul lui Landy au dat imediat foc. Șapte dintre captivi au reușit să fugă printr-o spărtură a grajdului și pe o altă ușă. Cu toții au fost răniți, iar trei dintre ei n-au reușit să meargă mai departe. Dar patru au scăpat. Singurul alt supraviețuitor a fost o femeie care a reușit să scape sărind pe o fereastră de deasupra altarului. Deși rănită în cinci locuri, a reușit să alerge și să se ascundă într-o grădină de zarzavat, unde a fost găsită, aproape moartă, a doua zi.

Cînd Dickmann a ajuns la șopronul lui Landy, nu mai era nimeni în viață. Cumplit de furios, Dickmann le-a promis soldaților că îi va trimite la curtea marțială. Nu reușise să afle ce dorea prin interogatorii, iar acum nu mai rămăsese nimeni pe care să-l întrebe. Nu-i rămînea decît să răscolească satul, cu speranța deșartă că va găsi locul unde fusese ascuns aurul.

Nu mai avea nevoie de cei doi **miliciens** și a scăpat de ei cu două gloanțe. Apoi, le-a tîrît trupurile în șopronul arzînd. E posibil ca Dickmann să fi înțeles în acel moment că eșuase. Să se întoarcă la Lammerding cu mîinile goale însemna să-i piardă protecția și, fără ea, atîtea masacre de civili aveau să-i aducă necazuri. În cazul acesta, cu cît mai puțini martori, cu atît mai bine. Cei doi **miliciens**, în calitatea lor de translatori, erau singurii care știau adevăratul motiv ce-l adusese la Oradour.

Dickmann i-a ordonat, apoi, lui Kahn să distrugă sistematic întreg satul. I-a reamintit lui Kahn că erau în căutare de arme și de alte „obiecte interzise". Oradour era un sat construit zdravăn, din piatră, încît nu putea fi distrus ușor. Cu toate acestea, soldații SS au reușit. Grenadele și incendiile au lăsat toate clădirile fără acoperișuri. Pe măsură ce casele se prăbușeau, ruinele lor erau răscolite în căutarea frenetică a ascunzătorilor. Dar nu s-a găsit nimic.

Pe la orele cinci, flăcările au început să se potolească. Dickmann mai avea două ore înainte să revină la Limoges. Trebuie să fi fost ore de furie și înfrîngere. În timp ce se plimba printre ruine, Dickmann s-a arătat peste măsură de interesat de oricine venea de la Oradour sau care fusese acolo în ultimele două zile. Faptul a fost vizibil spre seară, cînd, spre uimirea celor care păzeau podul, tramvaiul local dinspre Limoges a sosit potrivit orarului și a oprit chiar lîngă Glane. Pasagerii ale căror acte arătau că erau din Oradour au fost dați jos. Conductorului i s-a spus, apoi, să se întoarcă la Limoges cu ceilalți pasageri. Dacă, așa cum sugerează unele relatări, alegerea celor din Oradour de către SS a fost printr-o întîmplare, deliberata segregare a celor din tramvai nu avea sens. Acesta a fost penultimul mister al celor petrecute la Oradour.

Ultimul mister de la Oradour e legat de spectacolul a două automobile germane circulînd prin Veyrac, la cîteva mile mai departe de drumul de la Miloges spre Oradour. Au fost văzute îndreptîndu-se spre Limoges pe la orele șapte și s-au reîntors în aceeași seară. Cine se afla în ele și ce anume făceau a stîrnit multe speculații, deoarece soldații SS au părăsit Oradour pentru a se alătura batalionului la Bellac, înspre nord. Chiar și cartierul general al diviziei se deplasa spre nord, încît drumurile celor două automobile, în acea seară, nu aveau vreo explicație, în afara aceleia că era vorba de Dickmann care se întorcea să raporteze generalului Lammerding. Rămîne un mister în legătură cu a doua mașină. Cea a lui Dickmann era singura din convoiul care plecase din St. Junien dimineața. A doua nu putea fi decît furată de la Oradour și trebuie să fi fost automobilul doctorului, părăsit pe stradă, cu benzină în rezervor. Dacă așa s-au petrecut lucrurile, a fost readusă la Oradour în acea noapte, deoarece resturile ei ruginite se găsesc și astăzi acolo.

●

Oradour e și azi, cum l-a părăsit Dickmann; ruinele au fost păstrate ca monument. Cînd am ajuns acolo, în mai 1986, doar eu știam de ce Dickmann venise în acest orășel. Lammerding era mort. Kämpfe era mort. Dickmann era mort. Kahn trăia, ascunzîndu-se în Suedia, dar nici el nu cred că știe de secretul aurului. Iar Raoul murise și el, de cancer, în 1984. Se întorsese după război și dezgropase aurul în secret. A folosit puțin din el pentru a înjgheba o afacere cu oarecare succes. Dorea să ducă restul aurului într-un loc unde să fie sigur, să-l poată folosi familia după moartea sa, și a contactat o bancă elvețiană.

Eram, aproape sigur, ultima persoană care știa de ce Dickmann făcuse ce făcuse în acea zi cînd 642 de oameni au fost asasinați. Era de datoria mea, în memoria lor, să spun de ce.

Prezentare și traducere de STELIAN ȚURLEA



Fapt divers pe mapamond



Pasiunea japonezilor pentru miniaturizare s-a extins şi asupra literaturii. Despre ce este vorba?

Prin tehnici de citire rapidă, perfecţionate în oraşul Yokohama, creierul uman se transformă într-un receptor fotografic capabil să înregistreze, prin citire, circa 100 000 de semne pe minut. S-a calculat că ar fi suficient un an pentru a citi astfel cele 15,5 milioane de cărţi aflate în bibliotecile engleze dar că ar fi necesare... 400 de secole pentru a reda ceea ce s-a „citit" şi înregistrat!



Nu, nu vă faceţi probleme. Pînă acum nici un elefant nu a reuşit să zboare. Cu excepţia celui din fotografie care este de fapt un balon de mari dimensiuni, umplut cu... gaz. El a fost pregătit şi lansat în Thailanda de către Malcolm S. Forbes, un multimilionar american care are ca hoby nici mai mult nici mai puţin decît lansarea baloanelor umplute cu gaz cu forme dintre cele mai ingenioase. Printre acestea se numără şi un balon de forma unei motociclete, care a putut fi văzut pe cerul Normandiei, o copie a Templului de aur în Japonia, un Sfinx-balon, în Egipt, şi recent, la Berlin, un balon imens care reda bustul marelui compozitor Beethoven. Dacă n-ar fi vorba, în primul rînd de publicitate, am putea spune: costisitoare pasiune!

„Mi-am dorit, în secret, încă de cînd eram mică, să devin vedetă în film sau în muzică" – declara cu cîtva timp în urmă Jill Jones unui reporter de la săptămînalul englez „The Sunday Times Magazine". Visul ei pămîntean a fost mult mai concret, mai tangibil: voia să cumpere o fermă într-un loc liniştit unde să profeseze meseria de medic veterinar. Datorită însă marelui succes, pe care l-a înregistrat primul său disc, ferma, vacile şi caii vor trebui să mai aştepte.



Jill Jones s-a născut în 1962, în Ohio. Admiratoare declarată a cîntăreţei Janis Joplin, ea a debutat la 14 ani cu melodii compuse pe versuri proprii. Ele au fost remarcate de interpreta Teena Marie care o sprijină şi o lansează. Adevăratul manager este însă bunica sa care o încurajează în permanenţă. LP din 1986 prezenta o voce flexibilă, caldă, puternică, motiv pentru care şi cîntă cu plăcere balade, bluesuri şi melodii foarte ritmate.

Ambiţioasă, mobilizată de o serie de proiecte artistice, Jill Jones şi-a dorit să cucerească, într-o primă etapă, sufragiile exigentului public englez. Ecourile spectacolelor sale au fost dintre cele mai bune. Talentul, inteligenţa, luciditatea dar şi frumuseţea au fost atuuri care au împus-o. Totuşi în viaţa de toate zilele tînăra interpretă este extrem de realistă. „Succesul nu trebuie să te ameţească şi să te sustragă de la muncă" declara aceluiaşi reporter.

Triumful copilăriei



PICTOR CUNOSCUT ÎN VÎRSTĂ DE NUMAI 13 ANI

Între tablourile care figurează în galeriile de pictură provinciale și naționale din R.P. Chineză se află și cele ale lui Chen Mu, un băiat de 13 ani din Zhejiang, ținutul Wenling. El pictează de la vîrsta de șase ani, fiind îndemnat în această direcție de tatăl său, ce face parte din personalul artistic al unei fabrici. Prima încercare a lui Chen Mu, pictarea unei flori de lotus, a evidențiat talentul său deosebit. La numai șase ani a obținut cu o pictură numită „Construcție nouă" premiul întîi la expoziția locală. Stimulat de acest succes, băiatul a început să picteze peisaje, flori, mici animale, portrete de oameni. A urmat cucerirea unor noi premii la expoziții la nivel provincial și chiar național. „Cursa dragonului", „Devastare în cer" și „Un stol de păsări în zbor" sînt picturi ale lui Chen Mu trimise la expoziții din India și R.S.F. Iugoslavia. Tatăl și profesorul său de desen l-au încurajat să observe natura, lumea înconjurătoare cu grijă pentru a putea să discearnă esențialul și să nu se lase captivat de detaliu. Chen Mu, care acordă o mare atenție lecturii, studiului, încearcă să-și perfecționeze tehnica picturii. El a reușit să imprime multă mișcare și să asigure o deosebită expresivitate personajului principal al unei cunoscute cărți pentru copii intitulată „Călătorie spre vest", regele maimuță, pe care l-a pictat în diferite ipostaze pe un sul lung de 1,3 metri. Această pictură i-a adus, de altfel, un nou premiu la un concurs la care au fost reprezentați și alți copii talentați din R.P. Chineză. În doar patru ani, Chen Mu a făcut cîteva sute de picturi din care șapte au fost alese pentru ilustrarea unui calendar. Activitatea bogată a lui Chen Mu a continuat, el propunîndu-și să picteze din ce în ce mai bine.



„UN FENOMEN UNIC"

„Un fenomen unic" – aceasta a fost caracterizarea făcută de renumitul poet sovietic Evgheni Evtușenko lui Nika Turbina, o fetiță în vîrstă de 12 ani din Ialta, după ce i-a citit volumul „Primul proiect" apărut în limbile rusă și, ulterior, în engleză. Nika Turbina a în-

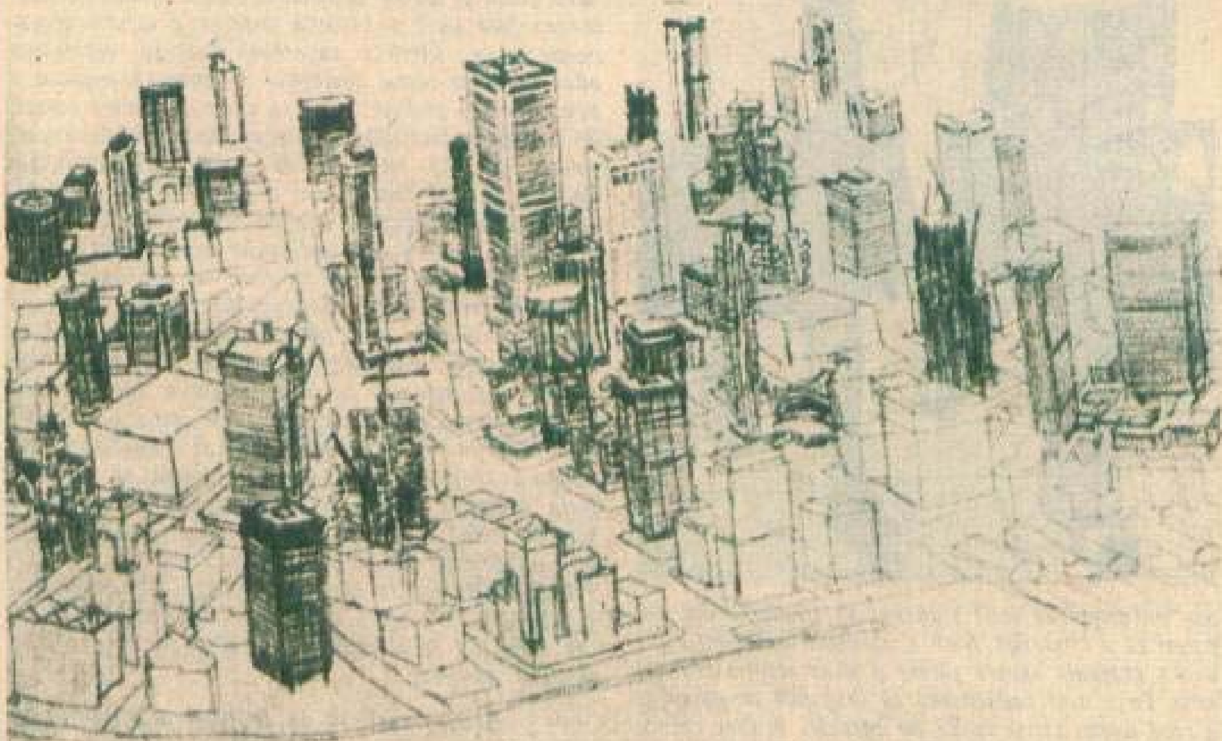
ceput să compună poezii de la vîrsta de patru ani, o parte din ele fiind publicate în ziarul „Komsomolskaia Pravda". Cartea amintită cuprinde poezii scrise de ea în perioada dintre cinci şi opt ani. Mica autoare sovietică declara că „viaţa nu ar fi interesantă fără cărţi". „Ceea ce mă înspăimîntă este indiferenţa", mărturiseşte Turbina. „Aceasta poate devora lumea, mica noastră planetă, mica inimă care bate în univers", consideră ea. Turbina este preocupată de problemele grave cu care se confruntă omenirea şi în cuvinte de mare sensibilitate şi-a exprimat dorinţa ca toate aceste probleme să fie soluţionate spre binele umanităţii: „a vindeca rănile Pămîntului cu un curcubeu".

MESAJE DINTR-O LUME A TĂCERII

Un talent extraordinar la desen are Stephen Wiltshire, un tînăr de culoare în vîrstă de 13 ani din Londra care suferă de autism. Moartea tatălui său cînd avea numai trei ani l-a afectat puternic. Cînd a ajuns la vîrsta de şcoală nu putea comunica cu lumea din jur. Însă el a găsit un mod original de a face cunoscută lumea sa interioară. Comunicarea cu exteriorul este realizată cu ajutorul desenului. O atracţie deosebită o exercită asupra lui Stephen arhitectura. El reuşeşte să deseneze cele mai complexe clădiri din memorie, deci fără a face în prealabil nici o notiţă, să le reproducă cu o acurateţe aproape fotografică. Stephen desenează exact ceea ce vede. Stă înaintea modelului, de obicei o clădire, de pildă 15 minute. Apoi o desenează repede, cu încredere şi precizie. Pentru el nu are importanţă dacă îşi începe desenul de sus, de jos sau de la mijloc, cu redarea pavajului, a acoperişului sau a unei ferestre. Din momentul în care începe să deseneze creionul se mişcă la fel de repede şi sigur ca şi acul unei maşini de cusut. Linia desenului se



aşterne pe hîrtie cu fineţea unei broderii. Deşi acum ştie să scrie şi să citească, deci legăturile cu lumea exterioară ale lui Stephen s-au lărgit, mijlocul său de comunicare cu ajutorul desenului s-a perfecţionat. El desenează în prezent cu şi mai multă încredere, cu mai mult simţ autocritic şi abordează o gamă mai variată de subiecte.



PERFORMANȚĂ DE EXCEPȚIE

La numai 13 ani absolventă cu rezultate strălucite a Facultății de matematică. Această performanță de excepție a fost realizată de Ruth Lawrence în cadrul celebrei Universități din Oxford. Ea și-a început studiile universitare la vîrsta de 11 ani. Tatăl ei, specialist în computere la Huddersfield, a renunțat la slujbă pentru a o putea îndruma pe Ruth. Atît profesorii cît și colegii acestei fetițe uimitoare au fost puternic impresionați de viteza de lucru a creierului ei, de rapiditatea cu care învăța. De pildă, la un seminar, unul din profesori a prezentat pe o tablă întreagă o teoremă



așa de complexă încît studenții se străduiau din răsputeri să o înțeleagă. Ruth a observat însă dintr-o privire o greșeală asupra căreia a atras atenția profesorului. Ea a avut capacitatea să răspundă pe parcursul a zece lucrări scrise la 82 de întrebări, în timp ce media de întrebări la care au răspuns ceilalți studenți a fost de 32. La examen Ruth lucra cu o viteză extraordinară. Ea scria răspunsurile la întrebări ca și cum ar fi dictat, declarau colegii ei. „Gîndesc în timp ce scriu. Nu am nici un motiv să mă opresc", preciza Ruth. De altfel, Ruth Lawrence este cea mai tînără absolventă a unei facultăți de matematică din istoria Marii Britanii.

TRIUMFUL VIEȚII

De un mare succes la critică s-au bucurat volumul de poezie „Damn Burst of Dreams" (Izbucnire nebună de vise) și cartea autobiografică „Under the Eye of the Clock" (Sub ochiul orologiului) al lui Cristopher Nolan, un tînăr irlandez de 21 de ani mut și paralitic din naștere. Volumul autobiografic al lui Nolan a concurat, de altfel, pentru un important premiu literar britanic. În el, Cristopher Nolan relatează la persoana a treia drama existenței proprii, insistînd asupra viziunii sale privind viața pe care este constrîns să o ducă, trăind într-un cărucior cu roți. El a suferit un accident la naștere de pe urma căruia a rămas cu leziuni cerebrale. Nici un ziarist sau critic de artă nu a putut să-i ia un interviu, deoarece el nu vorbește, nu poate să exprime prin gesturile mîinilor sale ceea ce ar dori să spună. El duce o viață vegetativă, agravată și de faptul că nu poate mînca singur și trebuie să fie hrănit mai mult cu lichide, fiindcă masticația este foarte dificilă. Însă ochii săi vii pur și simplu „vorbesc". Mama sa este singura persoană care le poate „descifra" mesajul. Ajutor pentru spargerea lumii de tăcere care îl înconjura a primit și din partea surorii lui, care l-a tratat ca pe un egal, și din partea tatălui său. Dar între Nolan și mama lui comunicarea a ajuns la o asemenea fază încît o anumită mișcare a ochilor corespunde cu o... literă și sugerează apoi prin alăturarea altor litere și restul cuvîntului. O anumită mișcare a ochilor indică pentru mama sa chiar un anume obiect. O înțelegere mutuală care a permis celor două persoane să aibă un mod de comunicare inteligibil. Datorită acestui fapt, Nolan a putut, la vîrsta de numai 12 ani, să „dicteze" mamei sale primul său volum de poezii. Ca urmare a sprijinului extraordinar dat de familie, a voinței sale de neclintit, el a absolvit chiar cursurile de la Trinity College din Dublin. În ultima vreme, cu ajutorul unui bastonaș legat de... frunte, el atinge clapele unei mașini de scris, reușind în felul acesta să-și aștearnă pe hîrtie gîndurile, sentimentele, sensibilitatea sa. În felul acesta el scrie șase-șapte cuvinte pe minut. O voință de oțel și o inteligență superioară reușesc să-l mențină în viață și să-i dea forța necesară pentru a continua activitatea sa de scriitor. Întrebat ce și-ar dori, Cristopher a comunicat prin intermediul mașinii de scris: „Vreau să scriu. Visez să călătoresc în lumea largă, deși sînt convins că acest lucru în situația mea este imposibil, dar gîndurile mele pot să zboare pînă pe Muntele Everest!" Un răspuns elocvent.

Grupaj realizat de TUDOR PRELIPCEANU

CREATIVITATEA

catalizator al rachetei progresului

Pe drept cuvînt, istoria societății omenești este rezultatul creșterii mereu mai accentuate a volumului cunoașterii despre lumea înconjurătoare, a nivelului de inteligență, de competență, puse toate acestea în slujba studierii naturii și societății, a tehnicii, a creșterii economice. Experiența zilelor noastre dovedește fără putință de tăgadă, pentru orice domeniu al vieții, cît de mari sînt posibilitățile științei și cît de justificate sînt speranțele pe care ni le punem în ea. O probă elocventă o reprezintă înfăptuirile cu adevărat excepționale din toate sectoarele științei și tehnicii, rapiditatea apariției lor, calitatea acestora făcîndu-se să se vorbească despre o nouă revoluție tehnico-științifică. Particularitatea esențială a acesteia o constituie unitatea dintre cuceririle științifice și cele tehnice, ca două laturi ale unui proces unic, în care știința este elementul teoretic, iar tehnica, în sensul cel mai larg, concretizarea ei. În acest context este locul să subliniem că fenomenul respectiv a generat o autentică predispoziție spre creativitate, activitate ce nu mai este specifică doar unui grup restrîns de persoane și de instituții, sus-numita manifestare a spiritului uman căpătînd un autentic caracter de masă. Avem de-a face sub ochii noștri cu exprimarea dinamică a produsului aptitudinilor și vocației creative ale unui număr din ce în ce mai mare de autori, calități izvorîte deopotrivă din pasiune, din nevoia aproape organică de a descoperi și promova noul. Nu în ultimul rînd, aceste trăsături sînt efectul unui cunoscut principiu, potrivit căruia performanța generează performanță, că preocuparea pentru investigație beneficiază de un autentic cadru în care toți creatorii se pot afirma plenar. Dar toate aceste realități, respectiv faptul că acțiunea creativă a sutelor de mii de pasionați de nou este o cerință logică a progresului, condiționînd totodată calitatea vieții, pune în evidență și un alt aspect. Anume că afirmarea noului nu se desfășoară întotdeauna de la sine, formalismul, conservatorismul întîrzie uneori promovarea ideilor avansate.

Ancheta de față încearcă să dea un răspuns mai multor întrebări legate de mecanismele inovării și luptei pentru nou: este tînărul creator capabil să treacă de barierele rutinei?; cum contribuie spiritul științific dintr-un anume colectiv la dezvoltarea ideilor valoroase?; cum învățăm să creăm și mai ales să inventăm?; există o inevitabilitate a ideilor valoroase?; cum să evităm pericolul formalismului în inovare? Sînt acestea, întrebări de bază la care caută să răspundă un număr de tineri, creatori exemplari din unități economice, de cercetare și învățămînt din țara noastră.

Un anume mod de acțiune este demonstrat de către tînărul medic stagiar ȘTEFAN STÎNGACIU, 28 de ani, care după studii strălucite și o bogată activitate de cercetare, începută încă din facultate și continuată apoi în perioada stagiaturii, crede cu convingere că

EXISTĂ O FORȚĂ DE NEINVINS A IDEILOR ORIGINALE

Interlocutorul ține să avertizeze de la bun început că pentru ancheta noastră, pentru ceea ce noi dorim să demonstrăm, preocupările sale ar putea să trezească semne de întrebare. Tot el îmi spune și de ce. Anume că investigațiile sale țin de un domeniu care nu este nou defel, începuturile acestuia pierzîndu-se în negura vremilor. Pentru studentul Ștefan Stîngaciu însă, care din primii ani de studiu proba autentice aptitudini pentru medicină, precum și o profundă maturitate în gîndire și decizie, nu atît parfumul de fantastic și mister specific medicinei orientale și în mod special un sector al acesteia — acupunctura — a cîntărit în hotărîrea de a-i pătrunde tainele, ci în mod firesc, posibilitățile acesteia de a soluționa eficient, altfel decît prin medicamente, cazuri dintre cele mai variate. Mai mult decît atît, încă student fiind, el face un pas important în investigarea domeniului, prin brevetul de invenție obținut făcîndu-se să se vorbească admirativ despre o prioritate românească. Dar să nu anticipăm. Pînă una-alta o întrebare aproape logică ar fi: ce mai poate fi nou într-un domeniu cunoscut de milenii și în care știința românească este relativ recent venită? La această chestiune, pasionatul tînăr căutător de nou nu avea să dovedească altceva decît că atunci cînd există o puternică voință de a ști cît mai mult, de a demonstra că există chiar și în perimetrele științei considerate închise o serie de necunoscute care își așteaptă soluționarea, spectaculosul are toate șansele să apară. Firește, pe prim plan a continuat să se afle pregătirea de specialitate, fără de care nu poți reuși în profesia aleasă și în egală măsură însușire corectă a principiilor științei care făcea obiectul pasiunii sale. Acupunctura nefiind cuprinsă în programa de învățămînt, singura posibilitate de a aprofunda domeniul era studiul diferitelor tratate, mai vechi și mai noi,

contactul strîns cu o serie de personalități ale vieții noastre medicale, care dincolo de îndrumările și încurajările date i-au asigurat accesul la o serie de publicații și alte materiale de specialitate. Nu în ultimul rînd a fost stimularea prin intermediul cercului științific studențesc de specialitate, participarea la diferite manifestări de profil de înalt nivel național și internațional, din care de asemenea a avut multe de învățat. Dar în consolidarea orientării către această preocupare, nu putea lipsi așa-numita experiență personală, aceea care din punct de vedere practic îți dă posibilitatea să verifici, ca medic, pe propria-ți piele, eficacitatea unui procedeu sau altul. Concret, o gastrită care se încăpățîna să reziste tuturor metodelor clasice (medicație, regim), a fost nevoită să cedeze după cîteva ședințe cu acupunctură. Autotratamentul s-a dovedit eficient, rebela maladie nu și-a mai făcut apariția. Și ce-i cu asta, ar putea susține scepticii, cu un exemplu nu demonstrezi o idee. Tocmai de aceea, și chiar pentru a-și dovedi lui însuși că nu greșea perseverînd în această direcție, a trecut la încercarea unor metode de tratare a diferite boli, pe „voluntari", aceștia fiindu-i chiar colegi, între care... viitoare soție. Reușitele n-au întîrziat să probeze clar eficacitatea acestui sistem de tratament, zîmbetele ironice dispărînd ca și aprecierile din partea unora ce îl calificau drept excentric. Bun înțeles, povestește în continuare Ștefan Stîngaciu, ar fi fost prea frumos ca lucrurile să se termine aici. Din partea unor cadre didactice au continuat însă semne de neîncredere, ironii etc. Unii poate s-ar fi descurajat. Nu s-a întîmplat așa, deși ar fi fost îndreptățit poate să dea o anume replică acelora care chiar în fața evidenței preferau să afirme că așa ceva „nu există" sau „nu se poate". A găsit însă acele resurse de a „manevra" echilibrat, dovedind chiar pesimiștilor că este în primul rînd un student foarte bun, iar pentru pasiunea lui extrașcolară a lăsat să vorbească rezultatele. Fără a face aici o descriere a principiilor acupuncturii se impune să precizăm doar un element esențial, anume că fiecare organ intern își găsește corespondent într-un anume loc de la suprafață, în diferite puncte de pe brațe, picioare, urechi, pielea capului, palme, tălpi și chiar ochi. Dacă în privința tuturor acestor zone, cu excepția ultimei, acupunctura nu avea nici o problemă în privința stimulării diferitelor puncte, referitor la ochi, deși corespondența diferitelor organe interne era cunoscută de multă vreme, aspectul diferitelor zone ale lui putînd oferi indicații precise privind anumite suferințe, acesta nu se preta la stimularea clasică. Nici chiar cu laser, pentru că oricît de fin s-ar fi acționat, tot s-ar fi produs mici leziuni. Problema prezenta totuși un interes deosebit, pentru că spre deosebire de celelalte zone arătate mai sus, ochiul și în mod deosebit irisul, oferă concentrat, precum o hartă, imaginea aproape a tot ce există în interiorul organismului. Parafrazînd un vechi proverb, specialiștii spun: arată-mi ce ochi ai, ca să-ți spun cît de sănătos ești. O soluție, într-adevăr fabuloasă, trebuia să existe pentru stimularea diferitelor zone ale irisului. Și, cu ambiția, cu optimismul care îl caracterizează, studentul Ștefan Stîngaciu a găsit-o: irisul putea fi stimulat prin intermediul unor fascicule luminoase, de o anume culoare și intensitate. Ca atare, în octombrie 1984, în anul V fiind, depune la OSIM cererea de brevet pentru procedeu și aparat de stimularea acupuncturală a irisului, acesta fiindu-i acordat în anul următor.

Aparatul propriu-zis a fost construit în colaborare cu specialiști de la I.F.T.M. Măgurele, tratamentul prin iridoterapie practicat pe diferite loturi de pacienți cu afecțiuni gastrointestinale, reumatismale, circulatorii, refacerea capacității de efort la sportivi, combaterea durerii etc., dovedindu-se foarte eficient. Între avantajele acestui procedeu ies în evidență maniabilitatea, precizia superioară, absența durerii și, foarte important — **faptul că permite pacientului să fie relaxat**, ceea ce are ca efect eficiența de care aminteam. De altfel, la simpozionul internațional de acupunctură desfășurat la București în 1986, comunicarea prezentată de proaspătul medic stagiar Ștefan Stîngaciu a trezit un interes deosebit. Relatarea s-ar putea desigur încheia aici. Nu însă înainte de a sublinia că la spitalul bucureștean unde își desfășoară acum activitatea, cercetările sale continuă în vederea perfecționării procedeului și a aparatului. Aceasta pentru că „floarea ochiului", cum mai este numit irisul fiind prin aspectul și structura sa strict individualizată, tratamentul este și el la fel. De aceea se lucrează la obiectivizarea (punerea în memoria calculatorului electronic), a unor elemente de diagnostic, care prin compararea cu datele constatate individual vor permite o și mai exactă diagnosticare. Există deja o bază de date sintetizată în sistemul numit ACUTRA, realizare pusă la punct de către specialiști ai ITCI București și medici, între care un fost coleg al său, Dan Vaniec. Domeniul fiind unul interdisciplinar, Ștefan Stîngaciu continuă cu o iubire exemplară de profesie să studieze, pentru că crede cu vigoare că mai sînt încă multe de spus în această știință, după cum, crede cu tărie în succesul ideilor noi. „Este visul cel mai frumos pentru care merită să lupți", susține el.

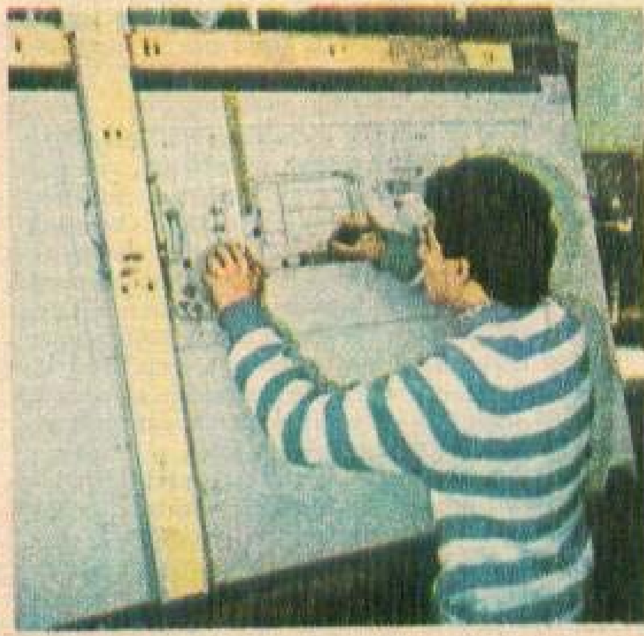
În domeniul creativității tehnico-științifice, al definirii tînărului studios ca autentic specialist este deosebit de important ca înclinațiile, vocația spre cunoaștere, spre inovare să fie de timpuriu depistate și cultivate sistematic. Cu alte cuvinte este de părere inginerul ROMUL CHIOREAN, șef al laboratorului de control al vibrațiilor din cadrul Întreprinderii Metalurgice Aiud, pentru succesul acțiunii

ESENȚIAL ESTE A CREA TOATE CONDIȚIILE DESFĂȘURĂRII NEÎNGRĂDITE A IMAGINAȚIEI

Pentru cine vine pentru prima oară în laboratorul „vibrații" din unitatea amintită, prima senzație este că denumirea respectivă se trage de la mediul în care se află instalat, care într-adevăr este într-o vibrație aproape continuă . De la bun început, partenerul de dialog este de acord cu constatarea respectivă, nu înainte de a mă reține pe scaun în tendința mea de a mă îndrepta spre ușă, chiar fără să îmi iau rămas bun, din cauza unor vibrații în creștere care creșteau în intensitate. Liniștit întrucîtva — aflu că ele provin de la mișcarea podului rulant în hala din apropiere — mă interesez dacă nu cumva preocupările sale, din care au rezultat o serie de realizări valoroase au fost inspirate de acest mediu în continuă mișcare. Inginerul Chiorean mă asigură că nu, drept pentru care convenim să lăsăm gluma la o parte și să discutăm probleme serioase.

Înainte de toate, cîteva precizări de ordin personal, în ce îl privește. Este de loc din Aiud, a făcut T.C.M.-ul la Brașov și de la absolvire, în 1975 lucrează în cadrul aces-





tei unități. Preocupările sale în domeniul creației științifice și tehnice, l-au făcut de timpuriu remarcat, dovadă numeroasele distincții acordate pentru o seamă de realizări. Dar el nu este doar un competent inginer mecanic. Cunoscîndu-l mai de aproape îți dai seama că ai de-a face cu o autentică personalitate tînără, cu o pregătire complexă, ce merge și dincolo de specialitatea de bază. Modul convingător, limpede cu care abordează o idee sau alta, tonusul și optimismul molipsitoare sînt alte elemente care îi sînt caracteristice, încît o discuție cu el este de natură să te și satisfacă din punct de vedere profesional. Mai mult decît atît, un anume sentiment de admirație față de pasiunea sa în ale științei, de hotărîrea cu care militează pentru valorificarea practică a ideilor sale, vine și el să întregească portretul tînărului specialist. Să revenim însă la concret, respectiv la modul în care Romul Chiorean vede lupta între vechi și nou, care consideră a fi condițiile necesare afirmării în viață într-un domeniu sau altul.

Totul pornește de la un așa-numit microb, care înseamnă pasiune pentru ceea ce te înconjoară, fie că este vorba de natură, de tehnică etc. Asta se poate vedea încă din copilărie, drept pentru care aptitudinile respective, încurajate cu abilitate, educate gradat nu pot să nu dea satisfacție, atît pentru subiect dar și pentru educator. Invitatul nostru la această anchetă a pornit și el în copilărie pe un astfel de drum. La casa pionierilor din Aiud de exemplu, participa la mai multe cercuri: aeromodele, radio, științele naturii, teatru de păpuși. Mai tîrziu, la 15 ani, devenea cel mai tînăr deținător de autorizație din țară ca radioamator. Tot din liceu accentuează studiul matematicii și fizicii, cînd beneficiază de îndrumarea unor profesori de excepție, care puneau bază pe latura creativă a acestor discipline. Nu rămîne pe planul al doilea nici latura umanistă, literatura, istoria și celelalte științe sociale numărîndu-se printre pasiuni. În acest context, lectura — atît cea tehnică, dar și beletristică ori de altă natură — rămîne un prieten constant. A mai fost (și se mai numără încă între pasiuni) și șahul, care avea să joace un anume rol în formarea unui mod de gîndire și acțiune precis, ordonat; notăm ca performanță și titlul obținut în această perioadă, de campion al orașului la șah. Urmează alți ani de importante acumulări, cei ai facultății, cînd, așa cum aflăm de la el, noul cadru stimulează o dată în plus dorința de cunoaștere. În ce îl privește, opțiunile sale merg spre fizică, teoria mecanismelor și proiectarea tehnologică asistată de calculator, acestea fiind și titulatura unor cercuri științifice al căror membru a fost începînd din anul al doilea pînă la absolvire. Încheie cu rezultate foarte bune facultatea și vine la I.M. Aiud cu planuri dintre cele mai mari. Perfect justificat mod de a gîndi cînd ești conștient de propria ta valoare (sublinierea ns). Numai că integrarea sa și punerea în practică a unor idei nu avea să decurgă atît de ușor. Perioada cînd elev și apoi student fiind fusese sprijinit, incitat să creeze, rămăsese undeva în urmă. Romul Chiorean ne spune tranșant că însuși temperamentul său mai neconformist, felul său de a spune lucrurilor pe nume, nu i-au adus prea multe simpatii. Faptul era pe undeva „firesc". Stagiarul abia venit încerca schimbarea unui sistem comod de a face cercetare, respectiv, de adaptare a unor soluții cunoscute la necesitățile întreprinderii, cu unul autentic, de investigare și aplicare a unor soluții originale. Se ciocneau cum s-ar zice două pietre tari. Prima, cu argumentul vîrstei și a rutinei că „se poate și așa", cea de-a doua cu îndrăzneala specifică poate numai tinereții, care susținea între altele că tocmai vechiul sistem duce la o rupere de realitate, la rămînere în urmă. Dincolo de faptul că dovedește vocația de luptător, Romul Chiorean nu încetează să afirme că a obliga pe fiecare creator să-și probeze calitățile psihice în lupta cu spiritul rutinier este profund dăunător, cel puțin din două motive: risipă de timp și faptul că îndepărtezi de la o activitate mai mult decît utilă specialiști de înaltă competență. Cele patru invenții ale sale create aici nu au fost scutite nici ele de această luptă. Între acestea, cea mai valoroasă este intitulată „Procedeu și instalație pentru reducerea tensiunilor interne din metale prin vibrații". O realizare ce avea să rezolve problema vechiului procedeu, energofag și neeconomic, asigurînd acum un consum energetic de circa 1000 de ori mai redus și o

productivitate de 10 ori mai mare față de vechiul sistem. Realizat integral cu componente românești și odată demonstrate performanțele sale, s-a putut renunța la importul costisitor al unor instalații similare.

Pentru cine nu îl cunoaște ar fi poate ușor de spus că invențiile realizate, funcția de șef de laborator, distincțiile cîștigate pentru activitatea științifică sînt suficiente motive ca Romul Chioran să se „potolească". Cercetătorul îmi declară însă că nu funcția și diversele recompense constituie idealul vieții lui. Ideal ar fi ca pretutindeni să fie create toate condițiile desfășurării creatoare a setei de nou. Cu atît mai mult cu cît, spiritul revoluționar este în cele mai multe cazuri specific vîrstei tinereții. Se știe, grație unei demult demonstrate disponibilități a spiritului tînăr, cît de mare este proporția de creații extraordinare la această vîrstă. Din păcate, în multe locuri se scapă din vedere nu numai faptul că o serie de absolvenți de facultăți ajung să se specializeze în mișcarea hîrtiilor, în loc să fie stimulați să cerceteze, dar și că procedîndu-se astfel cu ei, îi predispun la deprofesionalizare. Un exemplu, pe care interlocutorul nostru ne roagă să îl interpretăm la justa lui valoare, vine să susțină ideile menționate. Astfel, la cercul de informatică tehnologică pe care îl conduce, cerc avînd menirea să familiarizeze pe specialiști cu tehnica de calcul, sînt numai 21 de participanți, dintre care doar doi stagiari! Romul Chiorean nu ține să fie luat drept exemplu că studiază acasă probleme tehnice cîteva ore, că se folosește în acest scop de un calculator personal, că poate citi în trei limbi străine. Noi ne permitem însă a sublinia că într-adevăr, ingineria începe abia din momentul în care ajuns într-o întreprindere, poți dovedi că diploma respectivă nu este o simplă hîrtie.

Din capul locului poate fi apreciat că, din nefericire, nu există o metodă universală, perfectă de rezolvare a problemelor noastre, una sau alta dintre metodele utilizate în soluționarea lor putînd fi greșită. La întrebarea noastră, dacă

EXISTĂ ÎN CERCETARE O CALE DE MIJLOC?

ne răspunde DUMITRU NICOARĂ
șeful colectivului de monocristale
de la Facultatea de Fizică din Timișoara

În cursul frămîntărilor și muncii sale concrete creatoare, specialistul se lasă adesea condus de un așa-zis al șaselea simț, care îi spune că acela este drumul de urmat. De multe ori, opțiunea respectivă se dovedește a fi fost justă, rezultatul fiind cel așteptat. Alteori însă, alegerea pune în evidență faptul că specialistul s-a lăsat condus nu de „bunul simț" științific, ci de mirajul rezultatului. Pregătirea, experiența se dovedesc deci factori esențiali în bătălia pentru nou, pentru găsirea soluției optime. Eșecul face însă parte, orice s-ar spune, din scenariul creației. Chiar echipelor experimentate de cercetători li se întîmplă uneori să ajungă la alte efecte decît cele scontate. Dar adevărul căutat are miraculoase resurse de regenerare. Iar puterea de a o lua din nou de la capăt echivalează cu încrederea în reușită. Spectacolul mișcării de creație tehnico-științifică, indiferent de nivelul la care se ridică această activitate, pune pregnant în evidență faptul că în contextul confruntărilor de idei, veridicitatea uneia sau alteia dintre soluțiile la care s-a ajuns, poate oscila de la o etapă la alta. Ceea ce este o dată în plus de natură să incite la căutarea adevărului. Așa se face că nu o dată, autori individuali sau echipe de specialiști au ajuns pe căi diferite la același rezultat, ceea ce a făcut să se îmbogățească latura teoretică și deopotrivă cea practică a științei. De aici și întrebarea dacă în procesul de investigație, atît cel care privește o idee nouă, cît și cel ce are în vedere drumul deja bătătorit, dar la care se caută metoda cea mai ieftină, „există cale de mijloc"? Este o problemă pe care ne-am pus-o și noi, nu o dată, în preocupările de a imita natura, respectiv de a crea pe cale sintetică anumite tipuri de cristale, subliniază interlocutorul.

O precizare se impune în acest moment, anume că cercetările în această direcție datează aici de pe la mijlocul anilor '60, cînd au fost declanșate investigații teoretice și de laborator. Interesul pentru realizarea unor asemenea produse este deosebit, ele fiind elemente stabile, neinfluențate de mediu, avînd totodată proprietăți optice și mecanice. Drept pentru care ele pot fi întîlnite în construcția unor aparate complicate precum analizoare de gaze și de hidrocarburi, spectrometre de masă, balanțe de precizie, o serie de aparate electrice de măsură unde sînt utilizate ca lagăre, apoi la realizarea lămpilor cu vapori de sodiu etc. Înainte de a fi conducătorul acestui colectiv de cercetare-producție, Dumitru Nicoară a lucrat în cadrul atelierului ca simplu laborant. Abia după aceea a urmat cursurile facultății, timp în care nu a rupt nici un moment legătura cu vechii colegi de muncă și evident cu activitatea în care avusese șansa de a intra de timpuriu. A fost și este, spune el, un domeniu fascinant, iar rezultatele nu au venit de la sine. Perimetrul este totodată pluridisciplinar, întîlnindu-se aici specialități precum electronică, electrotehnică, optică, mecanică fină etc. Plus că, o dată pusă la punct tehnologia din punct de vedere practic, proiectarea și realizarea unor instalații apte să stăpînească temperaturi de peste 2 000 și presiuni de asemenea foarte ridicate, a pus din nou la încercare competența colectivului condus de Dumitru Nicoară. Numai aparatura de creștere a cristalelor încorporează opt invenții. În total, brevetele obținute de șeful acestui colectiv și colegii săi se ridică la nu mai puțin de 24. Succesele obținute sînt cu atît mai valoroase, cu cît țările cu rezultate în acest domeniu sînt mai puține decît degetele de la mînă: S.U.A., U.R.S.S., Japonia, Cehoslovacia. Ceea ce s-a realizat a fost de asemenea și bine făcut, de unde și numeroase distincții: Premiul special al juriului la Salonul de invenții Rîmnicu Vîlcea — 1986, Premiul I la Salonul de invenții de la Bacău — 1987, Laureat cu Premiul I al etapei republicane în Festivalul Național „Cîntarea României" — 1987 și tot în acest an, o altă importantă recunoaștere a meritelor sale și ale colegilor — Premiul Academiei R.S. România „Dragomir Hurmuzescu" pentru „Grup de lucrări privind obținerea unor materiale noi cu proprietăți fizice superioare". Realizările respective au fost prezentate totodată la diferite manifestări științifice interne și internaționale, fiind comunicate în reviste de specialitate din țară și de peste hotare.

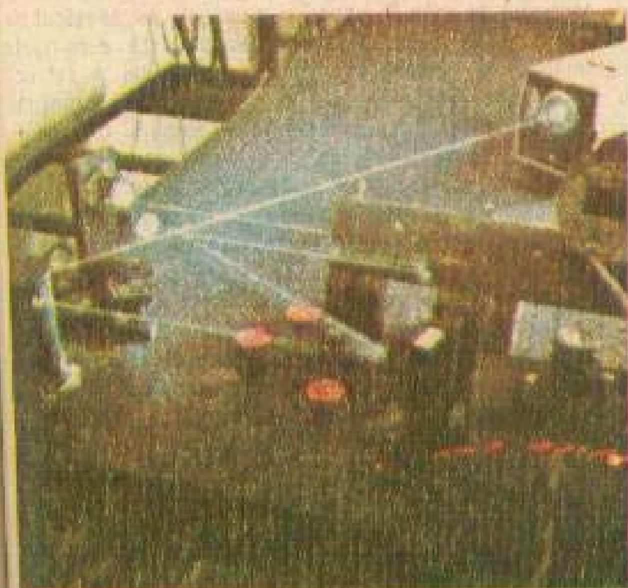
O dată făcute aceste sublinieri, să reluăm ideea întreruptă mai sus, respectiv al drumului de urmat în activitatea științifică. „Orice s-ar zice, declară Dumitru Nicoară, pînă a vorbi de un sistem de lucru sau altul, merită con-

semnat că pentru succesul acțiunii, hotărîtoare este ambianța în care îți desfășori activitatea. Este deci deosebit de important să nu lucrezi sub presiune, ca atmosfera din colectiv să fie destinsă, după cum la fel de necesar este ca din partea diferiților factori tutelari să existe sprijin, stimulare etc. Dar pentru a mă apropia de tema discuției și considerînd că aceste chestiuni sînt rezolvate, o clarificare se impune de asemenea: reguli „de făcut" descoperiri nu există. Dar, chiar dacă fiecare în specialitatea sa privește altfel aceeași problemă, esențial este că aceste interese ajung să se armonizeze atunci cînd se lucrează în echipă. Desigur, nici în mod individual, specialistul nu mai poate reuși să își aducă partea sa de contribuție limitîndu-se la cunoștințele strict ale profesiei sale, acesta trebuind să facă apel la sectoare științifice anexe. Iată de ce este riscant să spunem dacă există sau nu o cale de mijloc. Calea de urmat trebuie să fie în afara oricărei îndoieli, una riguros științifică, indiferent dacă merge printre drumuri verificate, căutînd o soluție inedită ori încearcă optimizarea alteia mai vechi. Este calea cea dreaptă care, urmată cu pasiune, cu încredere că pista aleasă conduce spre o descoperire, nu poate decît să-ți crea ție ca autor, precum și semenilor, satisfacția imensă a reușitei".

De multe ori se pornește în cercetarea științifică de la principiul că rezultatele trebuie obținute foarte repede. Sînt de părere, ne spune MIHĂIȚĂ HORODINCĂ, student în anul V la Facultatea de Mecanică a Institutului Politehnic din Iași, că fundamental pentru a nu-i îndepărta pe tineri este

A-I ÎNVĂȚA SĂ DEOSEBEASCĂ INVESTIGAȚIA AUTENTICĂ DE MUNCA DE RUTINĂ

Ajuns în anul V, studentul unei facultăți tehnice mai ales este perfect îndreptățit să gîndească la ceea ce va face după absolvire în unitatea unde va fi repartizat. Mai ales în situația cînd, grație condițiilor create pentru manifestarea neîngrădită a aptitudinilor creative, viitorul absolvent are toate motivele să spere că va putea aplica la locul său de muncă ceea ce a învățat, ceea ce s-a consolidat în idei cu valoare practică. Asemenea condiții sînt o realitate la Politehnica din Iași, unde însuși principiul integrării teoriei cu cercetarea și producția este un exemplu de cum trebuie să se desfășoare o asemenea intercondiționare între laturile triadei. Partenerul de dialog, unul dintre cei mai buni studenți ai anului, apreciază că activitatea de cercetare-proiectare constituie într-adevăr cea mai bună cale de a te verifica, de a-ți proba cunoștințele, deprinderile într-o direcție sau alta. „Rezultatele concrete, spune el în continuare, se pot constitui și într-o dovadă a calității cursului. Un asemenea curs, bine predat, care lasă loc întrebărilor, comentariilor chiar fără ca profesorul să atragă atenția într-o direcție sau alta este un sprijin deosebit. Din experiență pot spune că atunci cînd profesorul evidențiază posibilele chestiuni în suspensie, studentul poate crede că este supus unui test și se apucă să citească oarecum la întîmplare. Revenind însă la partea practică a activității, respectiv cercetarea și proiectarea, aceasta poate constitui încă din această perioadă un indiciu asupra valorii unui om. Concursurile profesionale studențești sînt un prilej de stimulare a fiecărui participant pentru rezultate cît mai bune". Aici, Mihăiță Horodincă vine cu opinia că nu de puține ori aprecierile nu sînt cele care trebuie să fie, pentru că lucrările în cauză fiind trimise tîrziu, n-au putut fi studiate de către comisiile respective. De aici, necesitatea ca profesorul să sesizeze momentul cînd studentul se blochează și, acționînd cu tact, să-l facă să nu abandoneze în preocupările lui de cercetare. Din punct de vedere al științei de a crea, la Politehnica din Iași se face într-adevăr mult și cu pasiune pentru studenți. Cursul de inventică predat de profesorul Vitalie Belousov se bucură de o largă audiență, curs care împreună cu acțiunile prin care tinerii sînt incitați să descopere ei înșiși cele mai bune soluții la o temă sau alta, a generat aici un autentic climat de creativitate. De remarcat este faptul că trezind interesul tinerilor pentru această activitate, ea nu mai reprezintă doar apanajul unor vîrfuri. Așa se face că și studenți cu mai puține reușite pe latura teoretică, s-au dovedit a fi buni practicieni, latură care o dată speculată, a făcut din ei creatori foarte buni, inclusiv autori de invenții sau inovații, altfel spus, de manifestare a spiritului creator la cel mai înalt nivel. Meritul, spune Mihăiță Horodincă, este în mare măsură al dascălilor noștri, care au știut și știu să mențină la cote ridicate exigența, caracterul științific al lucrărilor propuse spre soluționare. Nu în ultimul rînd, lăsînd studenților suficientă libertate de a gîndi liber, de a lua spre rezolvare și teme inițiate de aceștia, ei au căpătat acea încredere absolut necesară în munca de cercetare. Firește, subliniază partenerul de dialog, nu întotdeauna lucrurile au mers ca la carte. Așa-numite priorități au făcut ca uneori munca de cercetare să devină rutină, solicitarea ca rezultatele financiare să primeze, în pofida utilității lor scăzute pentru pregătirea de specialitate, generînd insatisfacție și o diminuare a entuziasmului. O asemenea activitate mai venea cu defecțiunea că scotea cum se spune, din mînă, unii colegi ajungînd chiar să creadă că respectiva muncă este într-adevăr aceea care le trebuie. „Din fericire, asemenea momente au fost puține și de scurtă durată, iar aceasta chiar din grija dascălilor noștri care nu au încetat să atragă atenția că o investigație autentică



este numai aceea în care ai posibilitatea să demonstrezi latura creativă a pregătirii tale. Benefic în această acțiune a mai fost și este că pe parcursul activității de cercetare, confruntîndu-te permanent cu tine însuți, poți descoperi la vreme în ce anume nu ești bine pregătit; este evident necesar ca aceasta să se întîmple acum, să fii propriul rău judecător, decît să constați defecțiunea mai tîrziu, cînd insatisfacțiile vor fi mult mai mari". Mihăiță Horodincă, autor la această oră al unei invenții privind un procedeu și instalație de perforare adîncă, nu a fost nici el scutit de frămîntările și chiar perioadele de nemulțumire, cînd ar fi vrut chiar să abandoneze. Există însă, susține el, un anume for interior, care îți aduce aminte la timp că momentul critic face parte din această muncă. Firește, această știință de a descoperi unde este soluția necorespunzătoare, care deosebește de fapt activitatea științifică de cea de rutină, se desprinde prin multă muncă, desfășurată cu pasiune, dar și îndrumată cu competență. În acest context, de o deosebită importanță se dovedește a fi utilizarea celor mai moderne mijloace de lucru. Inventatorul nostru nu ocolește să spună că pentru un specialist în formare, cum sînt ei, studenții de la facultățile tehnice, s-a făcut și se face prea puțin pentru familiarizarea cu tehnica de calcul. „Nu pun problema afirmă el că un calculator personal mi-ar da (și ne-ar da) posibilitatea să parcurgem mai repede anumite etape, dar, chiar prin intermediul programei de învățămînt, absolventul nu este practic pregătit să utilizeze un asemenea instrument. Or, în situația cînd viitorul nu este decît al acestuia, cînd tehnica de calcul va ajunge și la noi să fie nelipsită, ce vor face specialiștii care în facultate s-au mulțumit doar cu acel curs de programare făcut în anul I? Răspunsul se desprinde limpede. Vei ajunge la ceea ce este în prezent o problemă, adică îngroșarea rîndurilor specialiștilor care fac o muncă de rutină. În privința celor ce au mers pe alt drum, respectiv studiul aprofundat pe diferite căi a tehnicii utilizării calculatorului, acest pericol nu va putea fi evitat decît prin repartizarea omului potrivit la locul potrivit.

Nu cred că exagerez spunînd că, mai înainte de a fi o flacără primenitoare, noul este o scînteie a imaginației, menită nu atît să „facă lumină" într-un anumit domeniu, cît mai ales de a contribui la îmbogățirea nivelului cunoașterii. În acest context.

STIMULAREA SPIRITULUI DE COMPETIȚIE

este apreciată de ADRIAN VASIU, elev în clasa a XII-a la Liceul de Informatică din Cluj-Napoca, drept principala modalitate de a face să țîșnească la suprafață ideile, soluțiile valoroase.

Înainte de toate o precizare care se impune: interlocutorul nostru este o autentică speranță a școlii matematice românești, fapt probat în numeroase rînduri la manifestări interne și internaționale de profil. Astfel, distincțiilor cucerite la faza națională a olimpiadelor de matematică din acest an și pe încă cinci ani în urmă, li se adaugă laurii cuceriți anul trecut precum și în acest an, la Olimpiada Balcanică și Olimpiada Internațională de Matematică, unde reprezentanții noștri s-au clasat pe locul I. S-a



adăugat în ultima vreme, prin venirea la acest liceu și pasiunea pentru informatică, știință ale cărei taine le pătrunde cu pași repezi tocmai datorită bogatelor cunoștințe matematice. Dar despre toate acestea să-l lăsăm chiar pe el să vorbească.

„Desigur, oricine este în afara acestei sfere de preocupări ar putea să întrebe ce are matematica, „știință abstractă", cu creativitatea? Confuzia pornește, consider eu, dintr-o eroare de apreciere a situației de fapt, anume a necunoașterii realității că matematica a ajuns să fie ceea ce este, respectiv de a contribui la soluționarea atîtor și atîtor obiective, tocmai datorită dezvoltării gîndirii matematice. Poate că acei ce privesc încruntați spre matematicieni ori li se schimbă starea de spirit numai cînd aud de matematică, văd în această știință doar rezolvarea de ecuații cu mai multe necunoscute. Ceea ce spun eu acum nu este o cauză „pro domo", ci o practică, de care beneficiază, repet, nu numai sectoarele științei și tehnicii. Nu aș vrea să fiu greșit înțeles, respectiv că unul abia ieșit în lume, dă lecții de etică profesională. Pledez doar pentru domeniul pe care îl iubesc și care este cu adevărat de mare viitor. Dar poate că neclaritatea persistă: cum poate matematica să contribuie la progresul științei și tehnicii în primul rînd. Se poate da un răspuns foarte tranșant: fără solide cunoștințe de matematică, domenii precum fizica, chimia, microelectronica, optica, mecanica fină etc., nu ar fi ajuns la rezultatele spectaculoase de astăzi. Așa se face că dintr-un domeniu teoretic, cu cîteva decenii în urmă, matematica a devenit și devine tot mai mult o știință cu caracter aplicativ. Direcțiile în care noile cunoștințe descoperite de ea își găsesc întrebuințare, nu sînt numai acelea exemplificate mai sus, ci și altele, aparent fără nici o legătură cu tehnica. Bunăoară, iată biologia. Aplicînd așa numitele modele matematice, specialiștii au reușit să descifreze modul în care ajung să se aranjeze, să se lege între ele, miliardele de neuroni din creier. Tot în mod „matematic" au fost descifrate o serie de instrucțiuni biologice ale codului genetic uman sau de declanșare a unor boli. Nu în ultimul rînd, matematica a contribuit și contribuie la proiectarea „minții electronice", ceea ce reprezintă o altă fascinantă odisee. Mai exact, prelua-

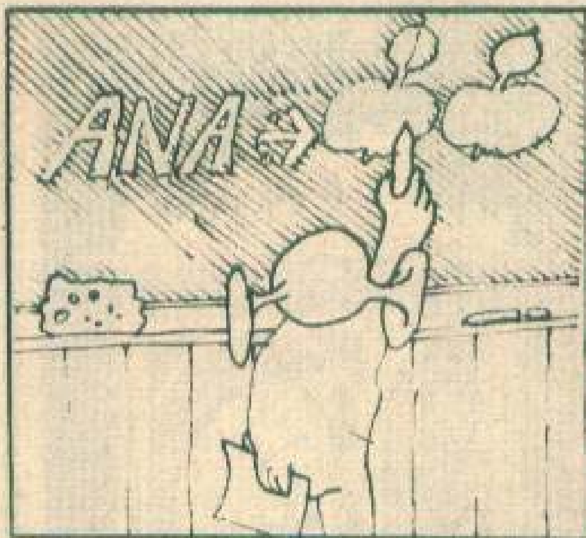
rea în tot mai mare măsură de către maşinile electronice de calcul a activităţilor productive repetitive, uşurarea muncii creatoare şi de inventivitate. Mergînd mai în profunzimea răspunsului pe care îl căutăm, putem spune deci că aportul de cunoştinţe noi provenite din matematică este un eveniment la zi, altfel spus, un nivel al performanţei care creşte prin el însuşi.

Făcînd această pledoarie pentru matematică am avut şi am fireşte în vedere viitorul profesiei mele, care nu poate avea alt drum. Cum pînă a ajunge în postura de creator vor mai trebui să treacă nişte ani, perioadă pe care doresc să fie cît mai bogată în realizări, mai exact de acumulări în planul cunoştinţelor de specialitate, m-aş referi în continuare la modul în care văd eu că poate fi stimulată creativitatea, „chiar" în interiorul matematicii.

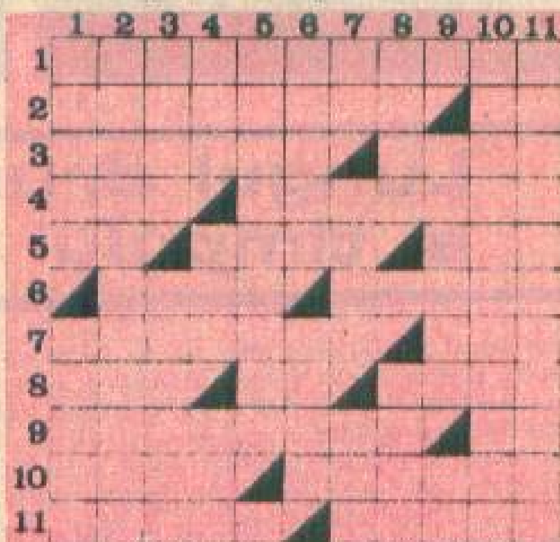
Desigur, pentru a face bine un lucru, şi mai ales cu plăcere, o cerinţă esenţială este să ai chemare pentru domeniul respectiv. Aceasta poate veni din familie, dar tot atît de adevărat este faptul că „declanşarea" pasiunii ţine de „politica" didactică a unui dascăl priceput în a reliefa virtuţile ştiinţei respective. Depistarea precoce a celor capabili de performanţe superioare, îndrumarea lor corespunzătoare este pasul următor. Formarea unui asemenea grup, conştiinţa că te afli într-o asemenea elită a celor mai buni matematicieni de vîrsta ta este un fapt prin el însuşi stimulativ. Cred că dincolo de meritul profesorului, aici este momentul în care un mecanism natural contribuie la deblocarea creativităţii, incitînd la o muncă fără răgaz pentru a te menţine în grup şi cît mai sus. Nu întîmplător cei ce se ocupă de noi promovează un accentuat spirit de competiţie, care nu trebuie înţeles ca fiind de concurenţă neloială. Dimpotrivă, prin aceasta rezultă un cîştig enorm, anume că promovarea de a fi primul pe tărîmul inteligenţei, a însemnat şi înseamnă deopotrivă experienţă de concurs în vederea viitoarelor confruntări, stimularea minţii de a găsi soluţii noi şi acolo unde aparent nu mai este nimic de descoperit. Profesorii noştri vorbesc de aşa numita „scînteie" a imaginaţiei, ce este de altfel de natură să îmbogăţească volumul de cunoştinţe, şi care, „sclipire" este de altfel şi înalt apreciată cu prilejul diferitelor manifestări de profil. Pentru a ajunge aici este fireşte nevoie să nu ţii numărul orelor de studiu, fie că se munceşte în grup ori acasă, dar important este şi ce probleme se pun în dezbatere. Dacă se propun chestiuni comune ce se pot întîlni în orice culegere de probleme, rezultatele n-au cum să fie spectaculoase. Or grija celor ce se ocupă de noi tocmai aceasta este — de a ne pune mereu probleme inedite; de la sine înţeles deci, ce mare satisfacţie încerci atunci cînd afli că soluţia propusă de tine are cel mai înalt grad de originalitate. Ce vreau să susţin? Că o muncă în gol nu e suficientă, că e nevoie de satisfacţia unor rezultate bune. Aceasta, repet, numai în cadrul unui sistem de permanentă competiţie, care dincolo de stimularea individuală creează legături solide care nu se pot uita. În ce priveşte latura practică, (sînt doar la un liceu de informatică, însă cred că problema priveşte şi pe alţi colegi pasionaţi de matematică), apreciez că se face prea puţin pentru noi în privinţa aprofundării lucrului cu tehnica de calcul. Nu pun problema că noi cel puţin ar trebui să avem posibilitatea de a deţine acasă un calculator personal, dar pentru a ne pune mai bine în valoare disponibilităţile creative, o anume „politică" din partea celor ce ne coordonează activitatea s-ar impune".

Anchetă realizată de ALEXANDRU STROE

CALIGRAFII



ORIZONTAL: 1) Te fură din priviri (pl.) 2) Care pe care, în versiune englezească — Prezentate la centru! 3) Cerere la serviciu — Rumenit în toată forma 4) Curg zdrenţele după el — Aşa se cheamă cele de-un leat 5) Are... parte de carte! — Amintiri din familie — Viaţă de artist 6) Bulgării de zăpadă ai primăverii — Carne macră (pl. masc) 7) Turul pantalonilor — Doar o simplă idee 8) Îmbrăcăminte strălucitoare pentru masă — Lăsare la vatră! — Ne calcă pe urme 9) Îmbracă o haină fină (fem.) — Intrare-n interior! 10) Atenţie la acordarea de prioritate — Ale vieţii valuri (sing.) 11) Reţinuţi în aprecieri — Afecţiunea din degete



VERTICAL: 1) O femeie cu însuşiri... alese — Stă cu hîrtiile-n braţe 2) Nu trage deloc la apă 3) Se umflă-n pene — Cu deplasament greu (fem.) 4) Opus jocului de table — Cuprins de trac — Merge la scaldă cu copiii mici 5) Învăţare prin repetare (pl.) 6) Încărcătura cartuşului — Excepţia care întăreşte regula 7) Un buchet din grădinile cu terasă — Opreşte circulaţia în plină arteră — Sare din pat la cîntatul cocoşului 8) Mai marele cifrelor — Pe muchie de cuţit (pl.) 9) Soluţie de curăţat — Folosinţă... comună 10) Atacate cu-nverşunare 11) Strălucire în beznă, prin locuri necunoscute





Lungul drum al timpului spre calendar

I-au trebuit omenirii mii şi chiar zeci de mii de ani de îndelungi şi aspre căutări, eforturi, observaţii şi acumulări în ale însemnării timpului, pînă a făuri calendarul acesta, preţios îndreptar al folosirii scurgerii vremii cît mai eficient în scopuri practice. De altfel Timpul, acest factor primordial, care curge neîncetat, creează, distruge, schimbă şi preface totul pe pămînt şi în Univers, a dat multă bătaie de cap oamenilor din cele mai vechi timpuri. Bătrînul Hesiod — acum 2600 de ani — îl considera „un factor ascuns al ordinei universale". Ascuns şi misterios a rămas pînă în zilele noastre, cu tot progresul spectaculos al ştiinţei şi tehnicei, de vreme ce şi astăzi, unii învăţaţi îl numesc „Misterul timpului" (S. Marcus) şi chiar „Timpul, marele necunoscut" (V. Săhleanu).

Iată de ce ni se pare nimerit a face o mică incursiune în istoria făuririi calendarului pentru a-i urmări originea şi evoluţia schimbărilor survenite pe parcursul cîtorva mii de ani. Neîndoios rămîne faptul, că la originea calendarului european (roman) ca şi la originea calendarului altor popoare stă observarea şi reintrarea în timp a oamenilor după mersul astrelor pe bolta cerească. Acum vreo 20—30.000 de ani, oamenii care ajunseseră la un stadiu de viaţă mai ridicat şi care îşi cîştigau traiul cu trudă din vînat, deplasîndu-se mereu în timp şi spaţiu, şi-au îndreptat tot mai mult privirea spre astrul nopţii, Luna, observîndu-i fazele schimbării ei tot la 29,5 zile. Ciclul lunar le-a atras mai mult atenţia decît mersul uniform al Soarelui pe cer. Aceşti vînători care au folosit în mod practic fazele ciclului lunar, au ajuns desigur la un stadiu mai avansat de trai civilizat, de vreme ce şi-au împodobit pereţii peşterilor de la Altamira, Lascaux, cu acele admirabile desene, adevărate opere artistice pe acea vreme pe care le-au lăsat ca o dovadă a trecerii lor prin marele Timp. Aceste realizări ale vechilor vînători de acum 20—30.000 de ani, presupun nu numai dezvoltarea gîndirii şi a limbii, dar şi o lărgire a orizontului lor spiritual. Poate la aceşti vînători s-a gîndit Mircea Eliade cînd a scris: ... „rămîne sigur faptul, că ciclul lunar era analizat, memorizat şi folosit în scopuri practice cu circa 15.000 de ani înainte de descoperirea agriculturii".

De altfel ciclul lunar a contribuit mai tîrziu în mare măsură la întocmirea primelor calendare lunare la mai toate popoarele din vechime, înaintea calendarelor solare. Şi astăzi în ţările de religie musulmană se foloseşte calendarul lunar. Apoi s-a trecut la calendarul luni-solar folosit şi astăzi în religia ebraică şi în statul Israel. În cele din urmă s-a ajuns la un calendar mai perfecţionat, calendarul solar folosit mai de toate popoarele europene.

Calendarul cu luni şi săptămîni apăruse în Orientul Mijlociu acum aproximativ 4.000 de ani. În Europa — cu deosebire în lumea romană — calendarul se iveşte cu o întîrziere de aproape o mie de ani (se pare că a venit în Europa prin intermediul egiptenilor). La Roma, după tradiţie, calendarul apare pe timpul lui Romulus (753—715 e.n.), fondatorul Romei. Deşi babilonienii aveau deja un calendar cu 12 luni, romanii au adoptat, la început, un calendar de numai 10 luni, fără săptămîni, ca o creaţie a păstorilor şi agricultorilor romani. Fiindcă trăiau într-o climă mai temperată, aceşti agricultori puneau în socoteala calendarului numai cele 10 luni în care lucrau efectiv, neglijînd cele două luni de iarnă în care activitatea lor era aproape neînsemnată.

În acest calendar roman agricol, anul începea cu 1 Martius. Prima lună a anului era dedicată lui Marte, zeul agriculturii, luna doua era Aprilie — de la verbul „aperire", a deschis mugurii plantelor — luna treia Majus, era dedicată lui Jupiter, luna patra Junius, era dedicată Junonei, soţia lui Jupiter, iar celelalte luni rămîneau doar cu numere: quintilis (a 5-a), sextilis (a 6-a), september (a şaptea), october (a 8-a), november (a 9-a) şi december (a 10-a). Urmaşul lui Romulus, Numa Pompiliu (714—671 î. e.n.) a adăugat la începutul anului cele două luni de iarnă, Ianuarius în cinstea lui Ianus — zeul luminii, şi Februarius, în cinstea zeului subpămîntean Februus. De la acest calendar roman au rămas multor popoare europene primele noţiuni de timp: zi, noapte, săptămînă, lună, anotimp, an, secol... Chiar cuvîntul calendar îl avem de la romani „Calendarium" registrul de plata datoriilor şi dobînzilor, care trebuiau făcute în fiecare primă zi a fiecărei luni (calendae). La început, anul calendaristic roman începea cu 1 Martie odată cu ivirea primăverii, dar din anul 153 î.e.n., odată cu alegerea consulilor, anul începea la 1 ianuarie.

Calendarul roman avea 354 zile, cu 11—12 zile mai puţin decît anul solar de 365—366 zile. În consecinţă de-a lungul „anilor", aceştia trebuiau suplimentaţi, cu un număr de zile, iar după trecerea a doi ani, suplimentaţi chiar cu o lună „Marcedonius" de 22—23 zile. Din neglijenţă sau din diferite interese politice sau pecuniare, pontifii (în sarcina cărora cădea ţinerea calendarului) puteau prelungi sau scădea zilele lunilor după bunul lor plac, producînd astfel multe încurcături în „planificarea" unor ceremonii periodice sau sărbători romane.

Acest calendar haotic de 354 zile, a fost folosit pînă la venirea lui Iuliu Cezar, ca mare pontif, în anul 47 î.e.n. Sesizînd greutăţile aplicării acestui calendar, el a decis îndreptarea lui şi pînă la cucerirea Egiptului, i-a încredinţat astronomului Sosigene din Alexandria întocmirea unui proiect de reformă, pe baze ştiinţifice, a noului calendar. Noul calendar de 365, 25 zile — apropiat calendarului solar — a fost pus în practică în anul 45 î.e.n. Drept recunoştinţă senatul roman a hotărît ca luna quintilis (a 5-a) să primească numele Iulius, mai ales că era şi luna de naştere a împăratului. „Calendarul iulian", cum a fost numit mai tîrziu, avea trei ani cu 365 zile şi al patrulea cu 366 (an bisect). Ulterior Colegiul pontifical, din diferite interese, a hotărît ca anul bisect să fie tot la trei ani şi nu la patru, fapt ce a produs iarăşi încurcături. Octavian August, a hotărît revenirea la vechiul calendar iulian, fapt pentru care senatul roman i-a dedicat luna sextilis (a 6-a) numind-o Augustus.

Cu toate îndreptările făcute, calendarul iulian rămînea totuşi în urmă tot la 128 ani, cu o zi în raport cu ciclul solar, ceea ce l-a determinat pe Papa Grigore al XIII-lea, în 1582, să facă o nouă reformă a calendarului, reparînd decalajul de 10 zile, hotărînd ca în locul zilei de 4 octombrie 1582 să fie folosită ziua de 14 octombrie 1582 pentru a se intra în normal. Calendarul „gregorian" a fost repede introdus în ţările din Apusul Europei, dar cele din Răsărit au rămas pînă în 1918 la vechiul calendar iulian, iar biserica ortodoxă l-a adoptat în 1924.

La început, lunile anului aveau aproximativ 30 de zile. Egiptenii şi grecii le-au împărţit în decade, iar romanii în octade. Mai tîrziu ei au dat nume celor trei zile mai importante ale lunii calendare (prima zi a lunii), normele aproximativ în ziua a 7-a, iar idele, aproximativ în ziua 15, iar celelalte zile ale lunii se numărau în raport cu aceste trei zile, un sistem destul de greoi.

Pe la sfîrşitul republicii romane, sec. I î.e.n. sub influenţa calendarelor orientale s-a introdus — poate la îndrumarea lui Sosigene — dacă nu chiar săptămîna de şapte zile, cel puţin importanţa numărului şapte în măsurarea timpului. Oricum poetul Petronius (sec. I e.n.) scrie într-un pasaj din „Satyricon", că pe timpul lui Nero (54—68 e.n.) săptămîna cu numele planetelor era deja în uz la Roma. De unde rezultă că utilizarea săptămînii, e, deci, anterioară apariţiei creştinismului. La începutul erei noastre, odată cu apariţia creştinismului încep să se folosească în imperiul roman paralel două calendare săptămînale, cel vechi roman şi altul mai nou creştin, ceea ce a complicat foarte mult lucrurile privitoare la folosirea acestor calendare în imperiu.

Dar, cel dintîi istoric roman care aminteşte despre existenţa săptămînii de şapte zile este Dio Cassius (sec. II e.n.), care în cartea sa „istoria romană" scrie între altele: „Obiceiul de a determina ordinea zilelor după cele şapte astre, care se cheamă planete, vine de la egipteni... dar după cunoştinţele mele nu urcă într-o epocă prea îndepărtată". El caută să explice prin cîteva motive, printre care cel mai important este că ordinea zilelor săptămînii s-a făcut după depărtarea lor de Pămînt: „Saturn, Jupiter, Marte, Soare, Venus, Mercur şi Luna". Această ordine n-a durat multă vreme, deoarece adaugă:... apoi saltîndu-se două astre deasupra celorlalte s-a obţinut o nouă ordine: „Saturn, Soare, Luna, Marte, Mercur, Jovis, Venus". Precum se vede Cassius aşeza Pămîntul în centrul sistemului planetar, socotind Soarele şi Luna ca două planete. Această „săltare" a celor două astre Soarele şi Luna între primele trei locuri se datora şi importanţei de care se bucurau ele în viaţa oamenilor.

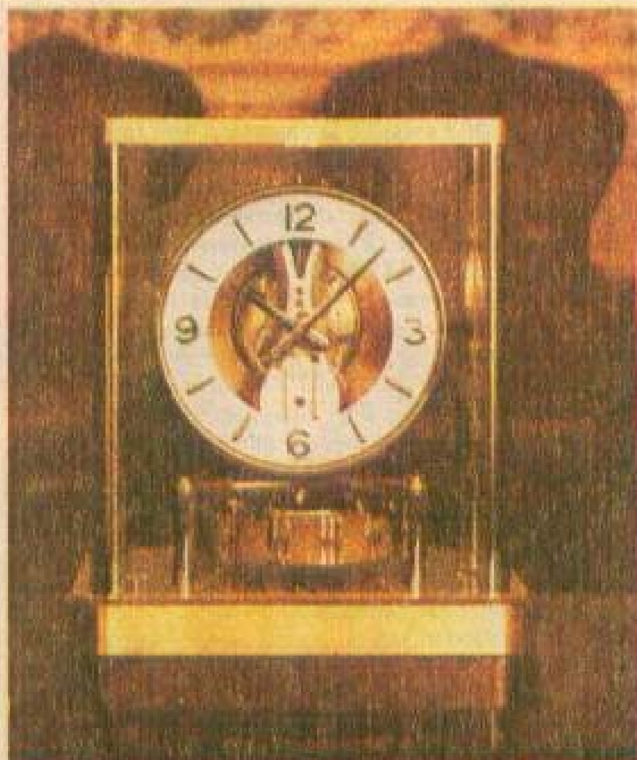
Important de arătat este că această nouă ordine a zilelor săptămînii, existentă în tradiţia romană era atestată şi în pictura şi sculptura sec. I e.n. În acest fel trebuie să înţelegem şi ordinea divinităţilor protectoare ale zilelor săptămînii într-o veche pictură găsită pe pereţii unui templu din oraşul Pompei acoperit de lavă în anul 79 e.n unde aceste divinităţi sînt prezentate în succesiune: Saturn, Soare, Luna, Marte, Mercur, Jovis şi Venus. În aceeaşi ordine sînt reprezentate divinităţile săptămînii în basoreliefuri găsite pe Valea Ronului, la Montpellier, la

Westtingen lingă Bâle. Şi în pictură şi în basoreliefuri divinităţile apar ţinînd în mînă atributele specifice: Saturn (bătrîn) cu o secure, Soarele (ca Apollo) cu sceptru şi bici, Luna (ca Diana) cu sceptru, Marte cu coif, Mercur cu aripi la pălărie, Jovis cu fulgere şi Venus cu diademă. Faptul că această ordine a zilelor săptămînii a fost reţinută de tradiţie multă vreme şi reprezentată şi în pictură şi sculptură în sec. I e.n. ne îndreptăţeşte să credem că vechimea acestei săptămîni trebuie căutată chiar spre sfîrşitul secolului I î.e.n.

O a treia ordine a zilelor săptămînii o găsim la poetul Ausonius (sec. IV e.n.), care într-o scriere a sa, numită „De nominibus septem dierum", ne prezintă săptămîna începînd cu: Soare, Luna, Marte, Mercur, Jovis, Venus şi Saturn". Revenirea soarelui pe locul întîi — prima zi a săptămînii — nu trebuie să ne mire, deoarece încă din primele secole ale imperiului, Soarele (Solis) este reprodus pe monedele romane, i se ridică temple, şi este socotit zeul suprem, protector al împăratului şi al statului. Pentru evoluţia calendarului săptămînal roman ar fi foarte important să ştim din ce secol se folosea, în practică, această primă zi a săptămînii ziua Soarelui (dies Solis)? E posibil ca să fi fost folosită chiar de la sfîrşitul sec. I e.n.; ca dovadă, în sprijinul acestei ipoteze, ne vin mărturiile autorilor creştini. După cum se ştie calendarul săptămînal creştin începe chiar din sec. I e.n. Primii creştini mai serbau sîmbăta (ziua şaptea, ziua lui Saturn-Sabbat) pînă ce apostolii şi alţi părinţi ai bisericii au hotărît înlocuirea sabatului (ziua lui Saturn) cu prima zi a săptămînii, ziua Soarelui (dies Solis), căreia creştinii i-au dat un nume „domenica", celelalte zile fiind numerotate: ziua doua, a treia etc. pînă la a şaptea. În primele trei secole creştinii au fost persecutaţi, atît de evrei, cît şi de romani. Se adunau pe ascuns şi cu mare frică. Pînă în sec. IV creştinii foloseau ca zi de adunare şi rugăciune o zi determinată; Împăratul Constantin cel Mare, în sec. IV, după ce s-a creştinat, a legalizat duminica ca sărbătoare oficială, ea devenind prima zi a săptămînii. Cu toate acestea sf. Augustin (355—430) dojeneşte pe credincioşi că mai scriu pe epitafurile mormintelor „dies Solis" în loc de „dies domini" şi că mai folosesc zilele săptămînii cu nume păgîneşti.

Folosirea de către creştini a săptămînii care începe cu duminica (următoarele zile fiind numerotate: ziua doua, a treia etc.) a rămas în uz probabil pînă în sec. al VI-lea, cînd pe timpul lui Justinian (527—565) au început să fie folosite, pentru restul zilelor, numele zeităţilor romane, nume pe care le folosesc astăzi aproape toate popoarele europene.

Cea mai bună dovadă a existenţei săptămînii — încă din sec. I e.n. — care începe cu ziua Soarelui şi se termină cu ziua lui Saturn este şi folosirea ei de-a lungul secolelor pînă astăzi de către poporul englez, a cărei săptămînă oficială începe cu Sunday (Ziua Soarelui) şi se termină cu Saturday (ziua lui Saturn), dar folosind pentru celelalte zile ale săptămînii numele zeităţilor romane în limba şi după mitologia lor. Tot în sprijinul acestei ipoteze ne vine în ajutor amintirea sărbătoririi îndelungate a zilei a şaptea (Ziua lui Saturn, sabnatul evreesc), numirea ei pînă astăzi la unele popoare — aşa cum s-a folosit, mult timp, în vremile vechi: Saturday (ziua lui Saturn), la englezi, sabato la italieni, sábado la spanioli, sîmbăta la romani şi subbata la ruşi, deşi această zi, cu numiri vechi, a trecut pe locul şase al săptămînii, mult mai tîrziu cînd duminica a trecut pe locul şapte.



Curios e faptul că nici pînă astăzi nu ştim cînd s-a introdus în calendarele civile oficiale săptămîna care începe cu ziua de luni şi se termină cu ziua de duminică, aşa cum o avem azi.

Oare a trebuit să treacă atît de mult timp pînă să-i fi venit, poate lui Napoleon, marele om al reformelor moderne, ideea să facă şi această schimbare?

Prof. ION ALBESCU

UMOR

● Tînăra pleacă împreună cu soţul, ofiţer, să locuiască la Fort Sheridan. Înainte de plecare, mama o sfătuieşte: „Ai grijă, viaţa printre necunoscuţi va fi foarte grea. Împrieteneşte-te cu toată lumea, dar nu te confesa nimănui". Tînăra soţie a respectat această maximă cu atîta severitate încît era o enigmă pentru noii prieteni. După vreo şase luni de şedere, soţia maiorului o vizitează şi discutînd de una de alta, îi spune: „Sînt cea mai vîrstnică de aici, aşa că eu am fost rugată de celelalte soţii să te întreb ceva".

„Am să vă răspund cu plăcere," îi răspunde tînăra.

„N-ai discutat cu nimeni despre tine", spuse soţia maiorului înroşindu-se „şi ne întrebam dacă ştii că eşti însărcinată".

● **TURIŞTI:** Oamenii care călătoresc mii de kilometri ca să-şi facă o poză lîngă maşina personală.

● **PRIETENIE PLATONICĂ:** Ceva despre care jumătate din sat spune că nu e.

SĂ NU FIM LENEȘI...

Ne îndemna tînăra Alison Slack din Anglia, una dintre posibilele candidate la titlul „Miss Marea Britanie". În vîrstă de 20 de ani, ea declară că pentru a-și atinge scopul trebuie să se abțină de la un consum nici un gram în plus din alimentele ce o tentează. „Fac multă mișcare, evit momentele de lene și mă rezum, în cadrul dietei ce mi-am impus-o, să consum cu preponderență fructe și legume".

Chiar dacă are o tentă publicitară, sfatul merită, la orice vîrstă, a fi luat în considerație.



„COMRADES", UN RECORD

Actorul Alex Norton a reușit o performanță artistică deosebită. El a dat viață, pe ecran, în filmul lui Bill Douglas, „Comrades", la 12 compoziții interesante ce corespund tot atîtor roluri extrem de grele – afirmă criticii de specialitate.

Acest fapt a condus la includerea lui în celebra Carte a recordurilor. Aflînd de acest lucru Alex Norton, constata nu fără ironie: „Dacă aș fi interpretat aceste 12 roluri, în tot atîtea filme, nimeni nu ar fi considerat aceasta o performanță, pe cînd așa..."

Acțiunea filmului aduce pe ecran povestea unor deschizători de drumuri, agricultori, pe continentul australian.

Fapt divers pe mapamond



Calul din fotografie este adevărat. Jockeul însă, cîntărește numai 22 de kilograme și este construit din fibră de sticlă și metal. În realitate este vorba despre un superjockeu, un robot conceput și utilizat cu succes de specialiști americani. Ei s-au gîndit că în procesul de antrenare al cailor să ferească de accidentare atît călărețul cît și calul. Actualul robot elimină aceste riscuri în antrenarea cailor de curse, fiind condus prin teleghidare.



Cel mai discutat, disputat, controversat talent al jazz-ului britanic, este, la această oră, tînărul Andy Sheppard. În vîrstă de 31 de ani îndrăgostit de saxofon, el evoluează ca tenor sax. Maniera sa se distinge prin acuratețea interpretativă deosebită, libertatea improvizației, trecerea cu ușurință de la partiturile clasice grave la cele mai dificile compoziții contemporane ale genului.

Pentru a interpreta cu succes muzica de jazz, trebuie să fii un instrumentist desăvîrșit, afirmă Sheppard.

Primul său disc, un veritabil eveniment artistic, lansat în urmă cu puțin timp, nu are titlu, purtînd pe copertă numai numele său: Andy Sheppard.

Vom mai auzi de el.

MARIAN CONSTANTINESCU

DIN CRONICA UNIRII

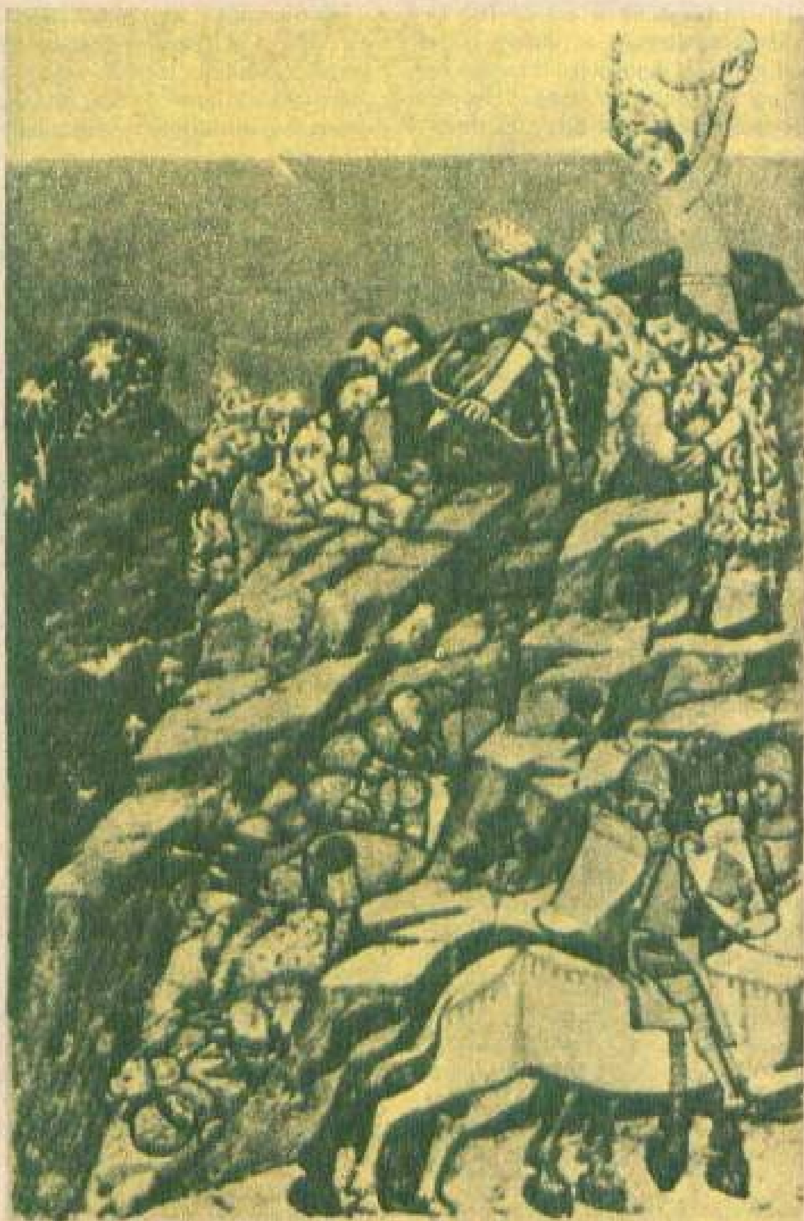
PRIMII PAȘI AI „ȚĂRILOR" SPRE „ȚARĂ"!

Un popor la poarta furtunilor. Conștiința originii comune, întemeiată pe identitatea limbii, a tradițiilor, obiceiurilor, identitatea și, totodată, complementaritatea economică a comunităților de pe ambii versanți ai Carpaților și de pe ambele maluri ale Dunării, nevoia de a se apăra de dușmanul comun — mai întîi populațiile migratoare coborîte de la Baltica sau venite din străfundurile Asiei, apoi regatele ungar și polon, Hoarda de Aur, imperiile otoman, habsburgic sau țarist — l-au condus de timpuriu pe român la înțelegerea faptului că „în unire stă puterea".

Cuprinderea tuturor teritoriilor locuite de români ca în epoca lui Burebista, într-un stat unic, centralizat și independent nu s-a putut realiza însă în evul mediu, de la început, în cadrul unui singur efort politico-militar. Explicația nu constă în faptul că românii nu ar fi putut da naștere unui Alfred cel Mare, Filip August sau Ferdinand de Aragon, sub numele unui Litovoi, Petru, Asan, Basarab, Bogdan, Mircea, Iancu, Vlad sau Ștefan, ci în poziția geo-politică a spațiului românesc, plasat — potrivit cronicarului Grigore Ureche — „în calea răotăților", la întretăierea tuturor drumurilor de invazie, în zona de contact și conflict a marilor puteri agresoare ale evului mediu. „Cînd Nordul a vrut să meargă spre sud, cînd Apusul a vrut să se stingă cu Răsăritul — concluziona în acest sens Nicolae Iorga — aici s-au întîlnit, fapt ce explică de ce „istoria găsește pe români aici înaintea tuturor și (...) ca ostaș" (General I.I. Atanasiu). Permanenta amenințare care, după retragerea legiunilor romane spre sud, a început să planeze asupra teritoriului lor nord-dunărean i-a obligat pe autohtoni să adopte forme specifice de organizare politică și militară în genul confederațiilor (uniuni) de obști sătești („obști de obști", „romanii populare", „codrii", „ocoale"), cnezatelor și voievodatelor („ducate"), generic numite „țări", în limba română, iar în izvoarele străine ale vremii „vlahii", „valachii", „terra blachorum" etc., ca fragmente ale „Țării" unice românești — „România" („Balac", „Blokümannaland"), „Magna Valachia" — „Marea Țară a Românilor — România"). Prin lupta hotărîtă a întregului popor, a tuturor obștilor sătești, românii nu numai că au reușit să-și păstreze ființa etnică și libertatea, rezistînd valurilor succesive de migrație, dar au obținut și însemnate succese în direcția realizării unității statale, unificînd, pînă la jumătatea veacului XIV, pe spații largi, voievodatele și cnezatele, în cadrul statelor feudale centralizate și independente românești.

Ducate în luptă. În epoca cristalizării statelor feudale europene (sec. X—XIV), lumea politică românească a evoluat sub impactul invaziei triburilor năvălitoare maghiare și a expansiunii regatului catolic al Ungariei în care acestea aveau să fie înglobate după anul 1000, conjugat, totodată cu atacurile pecenegilor, uzilor, cumanilor și tătarilor (mongolilor). Dislocați din Asia Centrală, trecînd Uralii, străbătînd în timp, rînd pe rînd, regiunile Volga—Don, Nipru—Bug, Bug—Nistru, eșuînd în încercarea de a se strecura prin Dobrogea în Balcani, colind prin nord, pe la vest de Kiev bazinul carpatic, după luptele cu românii din nord-estul Maramureșului — lupte care au costat viața ducelui Almus —, cucerirea teritoriului numit cu un cuvînt românesc „fiindcă au **ajuns cu cea mai mare muncă** în țara pe care au dorit-o" — „Muncas" („Munkacs", azi Mukacevo) (Anonymus) și a „țării Ungului sau Unguarului de la care — notează gestele maghiare (Anonymus, Simon de Keza) — vor moșteni numele de „unguari" sau „unguri" (cu sensul de cei ce stăpînesc sau vin dinspre Ung), maghiarii au atins pusta pannonă prin anul 896, organizîndu-și pînă în 903 o bază de atac între Tisa, Bodrog și Dunăre, prin înfrîngerea ducelui „Salanus" domn peste românii („Ulahi" și „Blasii", „Blachii ac pastores Romanorum") și slavii dintre Tisa și Dunăre. Prezentînd dezvoltarea statală românească în bazinul carpatic pentru secolele V—XIII, vechile cronici ungare identifică în vecinătatea ducatului lui „Salanus", la est de Tisa, în momentul impactului maghiar-român, trei importante state românești: ducatul Bihorului, de nord de Mureș „pînă la rîul Someș" cu cetățile Bihor și Sătmar peste care domnea ducele „Menumorut"; ducatul Timișanei, la sud de Mureș „pînă la cetatea Urscia" (Orșova) pe Dunăre, peste care domnea ducele „Glad" (Vlad), fostul stăpînitor al Diiului (Vidin) — centrul românilor timoceni; țara Ultrasilvană aflată la est de Carpații Occidentali, peste Codru (Sylvania — o foarte probabilă uniune de obști sătești libere), în podișul intracarpatic, un ducat întins și bogat „ubi Gelou quidam Blacus dominium tenebat". Așadar, în Transilvania, domnea „Gelu Românul" sau „Gelu, ducele Românilor" (Gelou ducem Blacorum), avînd o puternică cetate pe rîul Someș și probabil cetățile Dăbîca (jud. Cluj) și Alba (Bălgrad, Alba Iulia, jud. Alba) atestate arheologic. Ridicînd la luptă împotriva cotropitorilor în cadrul oastei pe toți cei în stare să poarte armele, sprijinindu-se pe cetățile lor și pe „prisăcile" (indagines) de la frontieră cei trei duci — spre deosebire de „Salanus" care, pînă în anul 905 își pierde întreaga stăpînire dintre Tisa și Dunăre, fiind nevoit să se refugieze la Belgrad — au rezistat cu succes primelor tentative de cotro-

pire ale triburilor maghiare și ale aliaților lor (cazari, cumani, secui, slavi racolați în Rutenia), obligîndu-i să renunțe la o stăpînire efectivă la est de Tisa și să-și dirijeze raidurile spre vest. Abia după înfrîngerea lor pe rîul Lech (10 august 955) de către Otto I cel Mare, teritoriile românești de la est de Tisa, bogate în sare, metale, pășuni, cereale, livezi și vii, vor reintra în atenția ducilor „de Unguar". Avînd de înfruntat de aici înainte forțele armate ale unui stat organizat în Pannonia, ultimii migratori, pecenego-cumanii și tătaro-mongolii vor transforma în secolele **XI—XIII** în mod inevitabil spațiul românesc în bază de atac împotriva sa și, în condițiile reluării ofensivei ungare spre răsărit, adesea în teatru de operații. Confruntată astfel cu o dublă amenințare, societatea românească va acționa rapid în vederea încheierii procesului de unificare statală, văzînd în unitate, și în instrumentul pe care acesta i-l punea la dispoziție — o oaste puternică, singura garanție a menținerii independeței.



„Valachia Tran Siuana". După moartea lui Gelu Românul (c. 901) pînă către sfîrșitul secolului X, teritoriile românești intracarpatine au fost unificate de către voievozii Giulești din Țara Oltului, conturîndu-se ca prim stat feudal românesc independent „Țara de dincolo de codru" (Uberwald, Erdeuelu, Ultrasilvana), Transilvania numită de izvoarele cartografice și Țara Românească Transilvania („Valachia Tran Siuana în Mapamondul Borgiano) un „regnum —... latissimum et opulentissimum" (Cronica pictată). Întărind armata, sistemul de fortificații sprijinit pe cele două puternice cetăți Alba Iulia și Dăbica, strîngînd legăturile pe plan politic și confesional cu Bizanțul, Giuleștii au căutat să reziste tentativelor de cucerire ale ducilor arpadieni, cu care de altfel, au sfîrșit prin a se înrudi, Giulea cel Bătrîn dîndu-i ca soție lui Geza I (972—997) urmaș al lui Arpad și Menumorut pe fiica sa. Tratatul încheiat prin această căsătorie avea să aibă însă urmări imprevizibile, întrucît lui Geza, Voicu (Bela) (997—1038), trecut la catolicism la anul 1000 — sub numele Ștefan, ulterior „cel sfînt" — cînd papa Silvestru II (999—1003) îi va acorda titlul regal (25 decembrie 1001), va contesta prin descendența sa maternă calitatea de voievod al Transilvaniei rudei sale Giulea cel Tînăr (Giuliță). Învins în anii 1002—1003, Giulea va fi dus ca prizonier regal la Buda.

În aceeași epocă, izvoarele atestă deplina continuitate politico-statală în ducatul Timișanei, legenda Sancti Gerhardi, plasînd aici, domnia lui „Ahtum", urmaș în linie directă al ducelui „Glad" (Vlad). Principe cu reședința în orașul Morisena (Cenad), Ahtum stăpînea la răsărit de Tisa, „de la rîul Criș pînă la părțile transilvane și pînă la Vidin, și Severin", controlînd astfel drumul sării de pe cursul Mureșului inferior. „Încrezător în mulțimea ostașilor și nobililor asupra cărora își exercita domnia", în strînse legături sub aspect cultural, confesional și politic cu Imperiul bizantin (Legenda S. Gerhardi), dispunînd de cetăți puternice ca cele de la Glogovăț, Feldioara și Frumușani și el s-a împotrivit cu armele agresorilor unguri. Și tot ca un conflict dinastic trebuie privită, în contextul rezistenței românilor din „Vlahia Cisalpină" (Banat) sub „Ahtum", urmașul lui „Glad" (Vlad), „trădarea" lui Chanadinus (Sunat, Cenad) ruda transilvăneană a lui Voicu—Ștefan. Pe Ahtum, povestește Anonymus „în vremea regelui Ștefan cel Sfînt, l-a omorît în cetatea sa de pe Mureș, Sunat (Cenad) **fiul lui Dobuca (Dăbica) nepotul regelui** fiindcă i-a fost în toate adversar numitului rege și căruia numitul rege i-a dăruit o soție și fortăreața (lui — n.n.) Ohtum cu toate apartenențele sale... Această fortăreață se numește acum Cenad".

Rezistența îndelungată a voievoda-

telor româneşti de la est de Tisa şi a celui din Pannonia al ducelui „Salanus", în faţa agresiunii triburilor maghiare, a constituit, aşadar, fundalul pe care, paralel cu procesul de formare din elemente etnice diferite şi în etape succesive a poporului ungar şi a regatului Ungariei medievale, „ţările" (voievodatele sau „ducatele" şi cnezatele) româneşti protejate de „coroana montium" s-au unificat sub sceptrul „marelui duca" („dux magnus") sau marelui voievod Giulea cel Bătrîn, într-un prim stat feudal centralizat şi independent românesc.

Ţara românească a Transilvaniei. Iar rezistenţa împotriva politicii anexioniste a regilor de la Buda — dusă iniţial de aceştia în virtutea originii lor româneşti şi a pretinsului drept de moştenire, susţinut apoi pe considerentul împlinirii „misiunii apostolice" (de convertire la catolicism a „schismaticilor" români) — declanşată din chiar momentul constituirii Ungariei ca regat medieval, sub conducerea marelui voievod Giulea cel Tînăr (Giuliţa), al treilea membru al dinastiei Giuleştilor ardeleni, avea să se prelungească pînă la hotarul veacului XIV. Potenţialul demografic restrîns al invadatorilor — rămaşi multă vreme păstori războinici şi nomazi — a fost suplinit în cadrul ofensivei îndelungate împotriva obştilor româneşti libere prin folosirea „în prima linie" a unor grupuri compacte de populaţii străine cărora li s-a promis pămînt în schimbul obligaţiilor militare şi fiscale: secui (întîi în unele zone din Bihor, apoi pe Arieş şi în „scaunele" estice) şi „oaspeţi" (hospites) veniţi, după mijlocul secolului al XII-lea, mai ales din regiunea mosellană germano-romanică — saşii. Pentru aceştia ca şi pentru unguri, ţara din interiorul arcului carpatic a continuat să rămînă însă o entitate politico-statală şi etnică aparte (Uberwald, Erdeuelu, mai tîrziu Septemcastra, Siebenbürgen) dovadă eşecul înregistrat în încercarea de a o transforma către 1111 în principat catolico-maghiar. Persistenţa instituţiei româneşti a voievodatului, cu aceeaşi semnificaţie în întreg spaţiul carpato-ponto-dunărean, demonstrează forţa statalităţii româneşti, trăinicia organismelor administrativ-politice tradiţionale. Menţionarea documentară, către 1176, a lui „Leustachius waywoda Transilvaniae" (Eustatie, voievodul Transilvaniei), conţinînd şi numele semnificativ „Transilvania", statuează existenţa primului stat feudal centralizat românesc constituit tocmai acolo unde ameninţarea ungară era mai puternică — în spaţiul intracarpatic.

După invazia mongolo-tătară din 1241—1242, marcată — potrivit corespondenţei papalo-ungare şi mărturiei martorului ocular Rogerius — de ridicarea generală la luptă a Ţării Româneşti Transilvane sub conducerea cnejilor („kanesi"), voievodatul avea să-şi întărească statutul de „regnum" (stat) quasi-independent, românii autohtoni avînd, potrivit actelor de cancelarie, un rol important în viaţa sa politică, în perioada 1291—1355. Era unul dintre rezultatele concrete ale luptei pentru independenţa deplină purtată în ultimele decenii ale secolului XIII sub conducerea voievozilor separatişti Roland Borş (Borşa) (1282, 1284, 1288—1293) şi Vladislav (Ladislau) Kan (Kean? Han?) (1294—1315). Ultimul, prin tratatul de pace de la Seghedin (8 aprilie 1310) era nevoit să recunoască suzeranitatea regelui Ungariei, Carol Robert d'Anjou (1308—1342), căruia îi restituia Coroana Sfîntului Ştefan capturată în 1305. Tratatul consfinţea statutul voievodatului Transilvaniei, care va apare în actele cancelariei ungare ca „regnum", entitate etnică şi politică aparte, separată de regatul Ungariei medievale, cu realităţi economice şi sociale, organizare administrativ-teritorială, politică şi militară, proprii, legată însă de regii de la Buda în virtutea relaţiilor feudalo-vasalice, prin jurămîntul depus de voievod coroanei (care nu se mai intitula „mare" ca în principatele extracarpatice surori, şi nici „singur stăpînitor" sau „dominus" — domn). Acelaşi statut se va extinde şi asupra „silvae-lor" (codrii) autonome dependente de voievodatul transilvan pe care-l înconjurau ca o salbă şi care, spre sfîrşitul secolului XII încep să apară cu acest nume în actele cancelariei de la Buda: Maramureş, Bereg, Ugocea, Chechiş, Finteuş, „sylva Blacorum et Bissenorum" (1224), Codru — Ardud etc. ca şi asupra „ţărilor autonome" ale Chioarului, Lăpuşului, Făgăraşului (Oltului), Bîrsei, Năsăudului.

Ducate (voievodate), cnezate şi ţări româneşti extracarpatice. Concomitent, în secolele X—XIII, sursele documentare oglindesc şi în restul teritoriului românesc aflat în sfera de acţiune bizantină şi pecenego-cumană accelerarea procesului de unificare statală sub impulsul ameninţării mongolo-tătare. Arheologic şi documentar se conturează existenţa acum în spaţiul românesc extracarpatic a numeroase uniuni de obşti libere („ţări", „ocoale", „codri") şi „ducate" (voievodate şi cnezate).

Între Carpaţi, Nistru, Dunărea inferioară şi gurile Dunării, teritoriu, care, nominal dominat de cumani pînă la începutul secolului XIII este numit generic Cumania Neagră pot fi astfel identificate: în nordul Moldovei istorice, Ţara românilor care se învecinau spre est cu varegii unde stăpînea poate pe la 1247 acel duce Olaha (românul), „ţara" Şepenitului şi ocolul Cîmpulungului Moldovenesc, spre sud „ţara" din zona Adjud-Bacău prosperă de pe urma exploatării sării de pe valea Trotuşului, cele din jurul tîrgurilor fortificate Suceava şi Baia („civitas Moldaviae") de la Orhei şi „codrul" Ticheciului alături de formaţiunea dintre Prut şi Nistru a lui ploscănea, cneazul care în lupta de la Kalka (1223) va lupta de partea tătarilor împotriva incomozilor săi vecini cumanii şi ruşii lui Mistislav. În Oltenia „ţara" Severinului, a „Jiului de Sus" şi „de Jos", a Romanaţilor peste care se vor suprapune în secolul XIII cnezatele lui Ioan şi Farcaş şi voievodatul lui Litovoi („Ţara litua"); în Muntenia, ducatul montan de la Slon „ţara românilor" din cîmpie (Vlaşca), „codrii" Vlăsiei şi Teleormanului, ţările din jurul tîrgurilor Cîmpulungului şi Argeşului unificate ulterior de voievodul Seneslau (Mishelav) menţionat în 1241 şi 1247. La Dunărea de Jos sînt menţionate peste 80 de centre fortificate alături de cetăţile Constanteia şi Dîrstor (sec. X) conturîndu-se, „ţările" Dîrstorului, Deliormanului şi „ducatul" (jupanatul) lui Dimitrie în Dobrogea. În veacul XI la Dunăre este menţionat „Pudilă fruntaş al valahilor", ca aliat al Bizanţului împotriva cumanilor, iar în Dobrogea formaţiunile statale conduse de Tatu, Seslav şi Sacea, stăpîni pe centrele comerciale Vicina, Dîrstor şi Isaccea — „oraşul românilor" (abul Feda); în sudul Dobrogei, apar ţările Cărvunei şi Ecrene, în Balcanii Mici o „ţară a lui Petru" a vlahilor „despre care se spune că sînt colonii de demult ai celor din Italia" (Joannes Kinnamos) şi, legată de Diiu (Vidin) — o „ară" a românilor timoceni.

În epoca consolidării voievodatului unificat al Transilvaniei, izvoarele scrise menționează, legat de rezistența românească în fața marii invazii mongolo-tătare (1241) lupte ale invadatorilor cu „popoarele de vlani" (ulaghi) de la răsărit și sud de Carpați. Într-adevăr, tătarilor li s-au opus voievodatele din Moldova și Muntenia sub conducerea unor duci ca „Mishelav" (numit Seneslau la 1247 de diploma acordată de regele Bela IV al Ungariei, cavalerilor ioaniți).


BASARAB I

Vlachia Transalpina. La cumpăna secolelor XIII—XIV însă, un nou stat feudal românesc independent apărea pe harta Europei în urma emancipării voievodatelor dintre Carpați și Dunăre de sub suzeranitatea nominală a regilor de la Buda și de sub dominația tătară insitituită după 1242 — Țara Românească (Valahia, Valahia Mare, Kara-Valahia, Iflak, Transalpina, Vlaskoe Zemle, Havasalföld, Muntenia etc.). Numele adoptat trădează intenția voievozilor munteni care se vor intitula „domn — a toată Țara Românească", de unificare a întregului pămînt locuit de români într-o Țară unică în jurul acestui principat nord-dunărean, constituit pe la 1290—1300 prin unificarea pecetluită patrimonial a celor două voievodate din stînga (Muntenia) și din dreapta (Oltenia) Oltului, ale urmașilor lui Litovoi și Seneslau. Tradiția populară (pătrunsă și în cronistică) însă, amintind faptul real al refugierii unei părți a românilor transilvăneni în contextul luptelor cu regatul Ungariei, la sud de Carpați, proclamă ca întemeietor pe „Negru Vodă", un legendar voievod transilvănean din „țara Făgărașului", fapt de importanță majoră, atestînd autohtonia românilor și continuitatea lor în interiorul arcului carpatic. În mod cert în anii 1320—1321 forțele noului principat românesc unificat sînt angajate în confruntările militare din zona culoarului Cerna—Timiș împotriva regatului suzeran angevin. Este epoca apariției în documente a numelui lui Basarab I, mare voievod al Țării Românești (circa 1310—1351/1352) personaj istoric considerat întemeietorul real al statului muntean și inspiratorul legendei lui Negru Vodă. Titulatura sa de **mare voievod** oglindește încheierea procesului de unificare statală între Carpați și Dunăre prin cumularea de către monarhul de la Curtea de Argeș a demnităților de voievod al Olteniei și al Munteniei. Îndelungata sa domnie s-a desfășurat într-un context politic internațional caracterizat prin reluarea de către regatul Ungariei sub noua dinastie angevină a expansionismului sud-est european și a înaintării hanatului Hoardei de Aur spre Carpați și la Dunărea de Jos. Suzeranitatea angevină a fost înlăturată prin războiul victorios din toamna anului 1330, cauzat de unificarea la principatul muntean, fără asumarea unor obligații vasalice, a „țării" Severinului. La 9—12 noiembrie trupele invadatoare ale regelui Ungariei, Carol Robert d'Anjou, după ce asediaseră zadarnic Cetatea Argeșului au fost surprinse în ambuscadă și zdrobite pe drumul de retragere într-unul din apropiatele defilee ale Carpaților Meridionali, la „Posada" (pazate, pasuri, trecători) regele Ungariei însuși trebuind să-și schimbe armura și însemnele monarhice pentru a se putea salva prin fugă. Din deceniul patru al secolului însă, în vederea eliberării teritoriilor românești de la est de Carpați, a celor de la gurile Dunării și a răsăritului Munteniei, controlate de marele han tătar de la Sarai (pe Volga) în scopul continuării programului unificator al domnilor „a toată Țara Românească", în schimbul recunoașterii stăpînirii sale în Transilvania în Țara Oltului (Făgăraș) Basarab I a reluat în vara lui 1344 relațiile cu Ungaria, noul tratat deschizînd perspectiva confruntării cu succes cu Hoarda de Aur.

Vlachia Minor. Rezultatul efortului militar susținut în anii 1345—1346 de românii transilvăneni, maramureșeni — în fruntea cărora s-au afirmat voievodul Dragoș și fiul său Giulea — și munteni s-a concretizat în eliberarea estului și nord-estului Munteniei și a regiunilor românești



DRAGOȘ-VODĂ

de la răsărit de Carpați într-o primă etapă pînă la rîul Siret, de sub dominația tătară. Ca urmare, organizarea statală românească est carpatică s-a accelerat, rolul hotărîtor avîndu-l „Țara Moldovei", voievodatul de pe rîul omonim cu centrul la Baia („civitas Moldaviae"). După înfrîngerea forțelor hanului Athlamos la 2 februarie 1345 însă, românii moldoveni aveau să se confrunte cu o nouă primejdie — cea ungară. Fostul aliat, regele Ludovic I d'Anjou (1342—1382) a declarat teritoriile lor „marcă" angevină, încercînd prin aceasta și prin proiectul de reînființare (1347) a episcopiei catolice a Milcoviei să-și instituie controlul la răsărit de Carpații Orientali. Pretențiile de suzeranitate ale regalității Ungare însă au provocat nemulțumiri crescînde în „Țara Moldovei", care au culminat cu o răzvrătire deschisă. Incapabil de a se impune prin forța armelor, regele Ludovic I d'Anjou a recurs la soluția politică: românul maramureșean Dragoș din Giulești, vasalul său a fost sprijinit să preia conducerea, o diplomă angevină din martie 1360 evidențiindu-l „în chip deosebit pentru restaurarea țării noastre moldovene". Este motivul pentru care Dragoș din Giulești a rămas în tradiția istorică internă drept întemeietor al Țării Moldovei. Lui i-ar fi urmat guvernarea de patru ani, potrivit cronicilor interne, a altui voievod maramureșean Sas (1361—1364). Concomitent însă cu Vladislav—Vlaicu, fiul lui Nicolae Alexandru din Țara Românească, fruntașii românilor din „Țara Moldoveană" s-au ridicat la luptă pentru emanciparea de sub suzeranitatea angevină, chemînd în ajutor forțele voievodului maramureșean Bogdan din Cuhea. Ca o încununare a unei rezistențe armate de aproape un deceniu acesta a trecut cu cetele sale la răsărit de Carpați, reunind sub conducerea sa forțele românești locale care aspirau la cucerirea deplinei independențe. În iarna 1364/1365 voievodul vasal regelui de la Buda, a fost alungat, Ludovic I d'Anjou fiind nevoit să facă public eșecul politicii sale, în diploma de răsplătire a fiilor lui Sas — Drag și Balc: „voievodul Bodgan și fiii săi, necredincioși învederați ai noștri (...) plecînd pe ascuns din zisul nostru regat al Ungariei în susponenita noastră țară moldoveană, aspiră să și-o păstreze în paguba Majestății Noastre".

Se confirma astfel practic independența Țării Românești a Moldovei (Vlachia Minor). Inițial ducat (voievodat) evoluat treptat într-un principat — sub domnia voievodului Bogdan I, originar din Cuhea (Maramureș) — care, treptat, prin reluarea reconquistei anti-tătare, va unifica toate „țările" românești pînă la Nistru și Marea Neagră. Pe măsura consolidării sale, voievodul său ca și cel muntean vor adopta titulatura — ca mărturie a nerecunoașterii vreunui stăpîn — de **mare voievod** și **domn de sine stătător**, „domn" de la dominus (împărat) reflecînd ca și titlul imperial al Asăneștilor aceeași veche tradiție politică a Romanității orientale. Confirmarea internațională avea să vină o dată cu recunoașterea hotărîrilor domnilor de la Curtea de Argeș (Țara Românească) și Suceava (noua capitală a Moldovei) de înființare a mitropoliilor în anii 1359 (Curtea de Argeș) și 1381—1386 (Rădăuți).

„Alualak". Și în teritoriile românești dintre Dunăre și Marea Neagră, procesul de unificare statală s-a accelerat, avînd ca promotori pe arhontele Balica (c. 1320—1348) și, îndeosebi, fratele și urmașul său, despotul Dobrotiță. Înrudit (prin legături matrimoniale) cu marea aristocrație bizantină, chiar cu familia imperială, despotul Dobrotiță a reunit sub stăpînirea sa și ținutul Zagorei (fosta „țară a lui Petru") și Dristra (Silistra). Aliat al Țării Românești a lui Vlaicu vodă (1364—1374), vecină în zona Dristra—Vicina, despoția sa asigura acesteia o ieșire la mare emancipată de monopolul comercial genovez. Faptul va declanșa atît războiul între despotat și Genova (1360—1386), cît și marea tentativă angevino-genoveză din 1376 de a se impune prin forță Țării Rmânești, Moldovei și despoției sud-dobrogene, tentativă eșuată însă în anii 1377—1389 cînd unificarea statală a Țării Rmânești — căreia i se va uni și despotatul lui Dobrotiță din

1388 — şi a Moldovei aveau să se împlinească prin atingerea litoralului pontic în limitele etnice fireşti ale neamului românesc autohton.

„Marea Ţară a Românilor — realitatea politico-militară de importanţă europeană. Constituite în epoca ultimelor valuri de migraţie în spiritul pluralismului statal specific medieval, ca etapă intermediară, necesară unificării politice depline a întreg spaţiului etnic românesc, a „Ţării" unice a tuturor românilor — România, statele feudale româneşti centralizate şi independente au reprezentat pentru Europa răsăriteană a secolelor X—XIV un factor de stabilizare. Un obstacol în calea expansiunii maghiare, apoi a regatului Ungariei spre estul şi sud-estul continentului, a Hoardei de Aur spre Apus, o garanţie a asigurării libertăţii Dunării, artera naturală europeană de mare importanţă economică şi strategică rîvnită de toate marile puteri ale evului mediu care s-au înfruntat în această parte a Europei. Pentru popoarele şi populaţiile balcanice îndeosebi, ele au constituit un preţios aliat în lupta pentru redobîndirea independenţei depline prin alungarea armatelor bizantine într-o primă etapă, apărarea acestui bun recîştigat apoi, în condiţiile ofensivei politico-religioase a Occidentului (după cruciada a IV-a), a Ungariei catolice purtată în interes propriu — sub pretextul împlinirii misiunii apostolice" — şi a reluării expediţiilor mongolo-tătare în a doua jumătate a secolului XIII. În mod identic, în nord, românii au constituit pentru zona de întretăiere a intereselor ungare, romano-germane, polone, lituane şi ruseşti un sprijin al tuturor celor ce luptau pentru apărarea dreptului la dezvoltare liberă, neîngrădită, în hotarele fireşti. Continuînd această tradiţie, odată cu apariţia, ca nou factor perturbator în Balcani a emiratului apoi sultanatului otoman, pe măsura intensificării luptei pentru înfăptuirea deplinei unităţi politice, statalitatea românească îşi va asuma rolul de „poartă" închisă sau „zid de apărare" al Europei pe cele două direcţii ofensive, urmînd cursul Dunării inferioare şi maritime, ale strategiei otomane: central-europeană şi nord-pontică.

Mobilizîndu-şi întregul potenţial economic şi uman, începînd cu deceniul penultim al secolului XIV, vreme de peste trei sute de ani, pînă în pragul epocii moderne, Ţările Române vor constitui coloana vertebrală sau vîrful de lance al tuturor alianţelor europene antiotomane, motiv pentru care hărţile medievale cu caracter mobilizator puse la dispoziţia iniţiatorilor de cruciade, le-au figurat de la început în poziţie centrală sub nume unic „Valachia" sau „Magna Valachia" — mărturie a sesizatei unităţi a poporului român, autohton în spaţiul carpato-ponto-danubian.

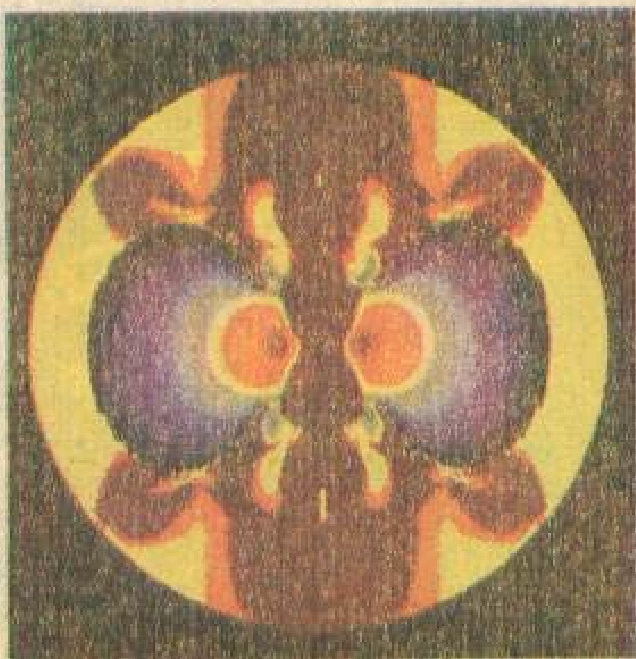
MIRCEA DOGARU



MODELAREA PE CALCULATOR - DE LA JOC LA INSTRUMENT ȘTIINȚIFIC

ASTROFIZICĂ

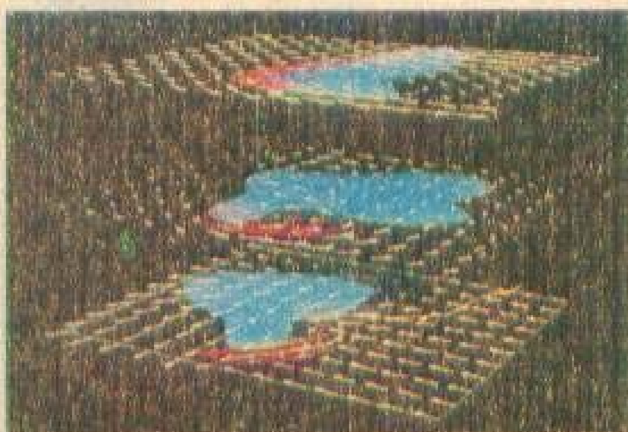
Găurile negre rezultă din transformarea unei supernove într-o concentrare de masă cu un cîmp gravitațional imens. În anumite modele de simulare galactice, puternice emisii de energie din centrul galaxiei rezultă din absorbția gazelor în gaura neagră. În această secvență simulată pe un supercalculator Cray—1, punctul negru central este gaura neagră iar petele colorate sînt o secțiune printr-un inel de gaze din jurul găurii cele mai fierbinți fiind roșii, iar cele mai reci fiind negre. În timpul desfășurării simulării se observă cum o parte este absorbită către centru iar altă parte se împrăștie.



METEOROLOGIE

Turbulențele atmosferice sînt fenomene meteorologice care sînt o amenințare serioasă asupra traficului aerian și chiar asupra securității zborurilor mai ales la decolări și aterizări. Nu puține au fost accidentele fatale chiar și pentru marile avioane de transport cu sute de pasageri la bord. Un tip obișnuit de turbulență implicat în numeroase accidente este vîrtejul — un puternic curent descendent asociat cu o furtună sau un nor care coboară brusc și realizează un curent spiralat orizontal. Pînă nu demult experții credeau că fenomenul apare numai în timpul sau după furtuni puternice, dar practica a arătat că poate să apară brusc, fără nici un semn prevestitor, chiar din nori de ploaie aparent inocenți.

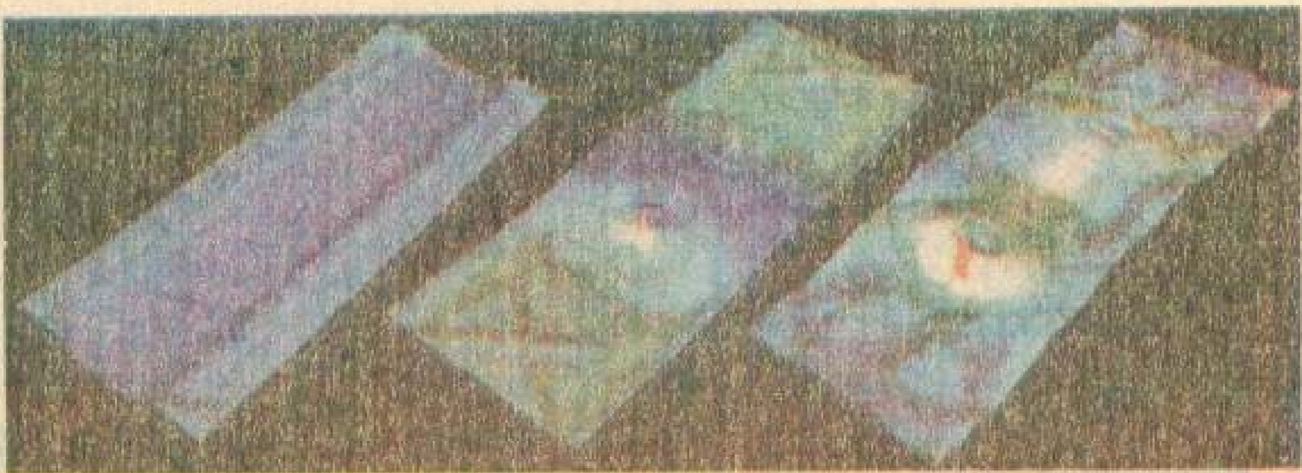
Pentru a putea fi combătut eficient prin dezvoltarea unor noi tipuri de radare de bord capabile să detecteze fenomenul în timp util este necesară cuoașterea fenomenului în tot timpul desfășurării sale. Acest lucru a fost realizat cu ajutorul simulării pe un calculator Cray X—MP. În cele șase secvențe ale imaginii, fenomenul este reconstituit în timpul a două ore de evoluție. Aerul dens și rece, reprezentat cu albastru, coboară rapid către sol generînd un vîrtej intens.



Anticiparea tornadelor este o realizare ce poate duce la salvarea multor vieți. Simularea pe un Cray 1 a permis identificarea exactă a fronturilor ce apar adesea pe ecranele radarelor, permițînd estimarea corectă a evoluției ulterioare a fenomenului. Imaginea din stînga este a unui nucleu de furtună în fază matură. În dreapta sînt reprezentate acțiuni orizontale la diverse nivele. Săgețile albe indică curenții de aer orizontali, contururile roșii și verzi pe cei ascendenți și descendenți, iar cu galben a fost marcat frontul de înaintare al furtunii. Zonele albastre și bleu indică zonele cu puternice precipitații. Contururile roșii de pe secțiunea din mijloc sînt cele care apar pe ecranele radar, fiind semnul unei apariții inevitabile a tornadei.

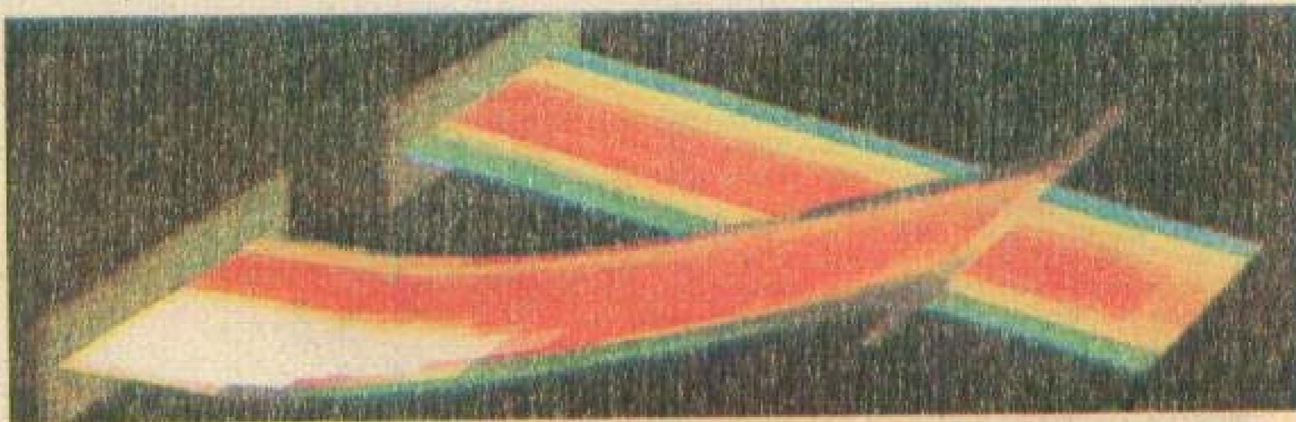
MATERIALE

Care sînt eforturile la care este supus materialul unui recipient metalic atunci cînd prin el se propagă o fisură cu mai mult de 2 500 kilometri pe oră? Iată o problemă care interesează în mod deosebit proiectanții de recipiente nucleare sub presiune sau pe cei din industria petrolului. „Animația pe calculator — spun autorii simulării — ne-a permis să vedem pur și simplu, modul de deplasare al undelor de șoc, ca valurile din jurul unei pietre aruncate în eleșteu reflectate apoi de marginile plăcii și interferînd". Spectrul de interferență poate fi observat în figurile doi și trei. Punctele roșii sînt cele cu energie cinetică maximă. Schimbînd forma gofreurilor se poate obține cea mai bună formă rezistentă simplu și eficient.



AERODINAMICĂ

Cum se comportă aeroelastic un anumit tip de aripă la viteze apropiate de cea a sunetului, atunci cînd în capăt i se agaţă o greutate suplimentară (o rachetă, un dispozitiv de observaţie etc.)? Devine aripa şi implicit avionul un sistem instabil? Imaginea simulată este în măsură să ne furnizeze un răspuns. La o viteză egală cu 0,875 Mach (arox. 1070 km/h) bordul de atac (banda verde) s-a curbat puternic şi este gata să cedeze. Culorile au fost astfel codate încît să reprezinte distribuţia de presiune pe suprafaţa aripii, pe extrados.



AUTOMOBILE

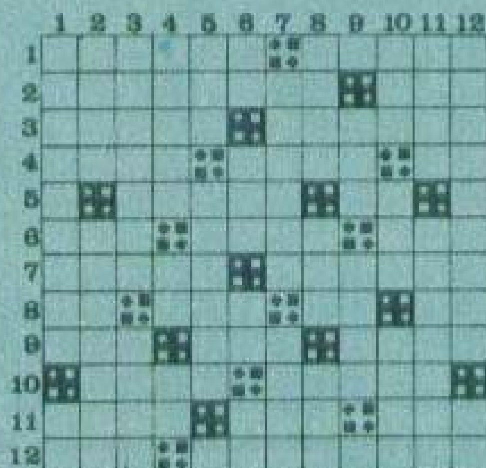
Simularea liniilor de curgere a aerului permite îmbunătăţirea formei vehicolului pentru îmbunătăţirea coeficientului de penetraţie şi implicit reducerea consumului de combustibil. Realizarea pe un Cray—IS/2300 imaginea este colorată codat, proporţional cu variaţia presiunii pe caroserie. Ea descreşte de la roşu intens la roz.

Procesele de combustie din interiorul motoarelor sînt încă puţin controlate, deşi au fost realizate motoare cu performanţe excelente. Această simulare realizată în laboratoarele firmei General Motors pe un Cray IS/2300 modelează funcţionarea unui motor în doi timpi cu un mod deosebit de circulaţie a gazelor: amestecul proaspăt intră prin orificiile inferioare ale cilindrului şi este evacuat prin cele patru supape din partea superioară. Aerul pur este colorat albastru, iar gazele complet arse roşu.

Prin realizarea unor simulări de acest tip se poate determina cantitatea şi distribuţia gazelor reziduale în cilindru, în diverse variante constructive ale motorului. Astfel de determinări permit perfecţionări ulterioare ale motoarelor.



Joc de copii



ORIZONTAL: 1) Vedetă franceză de muzică ușoară, interpreta șlagărului „Copiii din Pireu" — Pictor și gravor francez (Odilon), semnatarul pînzei „Copil și auroră boreală" 2) Marele nostru poet, autor al poeziei „Copii eram noi amîndoi" — Măsura lui Cuza 3) Semnatarul poemului în proză „Copil jucîndu-se cu soldați de plumb" (Adrian) — Om de cultură român, în a cărei creație întîlnim și poezia „Copilul vînător" (Gheorghe) 4) Localitate în Indonezia — Artist plastic, autorul lucrării monumentale „Joc de copii", din parcul Herăstrău (Nicolae) — Patru roman 5) Actor japonez prezent în filmul „Copii din Hiroșima", distins cu Marele premiu al păcii la Festivalul de la Karlovy-Vary, 1954 (Niwa) — Adrian Enescu 6) Raționament (abr.) — Poet contemporan în al cărui volum, „O lege care se spune încet", găsim poezia „Copil fiind" (Gligor) — „...capra și copilul", poezie de Emil Isac (neart.) 7) Nume de fată — „Copil și... boreală", tablou al pictorului francez Odilon Redon 8) Ultimii din față! — Alături de Victor Beda a semnat un volum de povestiri despre circulația rutieră, printre care și povestirea „Atenție, copii!" (Gheorghe) — Notă muzicală — Cal de mare 9) Autorul grandilocventului poem „12.000.000 de copii" (Alexandru) — „...singură". Volumul în care Valeria Boiculesi a inclus și un „Cîntec de speriat copiii" — „O ...plină de copii", roman al englezului Joyce Cary (pl.) 10) Loc cu mulți tei — „Un copil al... noastre", roman al scriitorului austriac Odon von Horvath (sing.) 11) În lirica acestui poet maramureșean întîlnim și poezia „Cînd rîd copiii" (Tiberiu) — Locul povestitorului (pl.) — Strigăt la corida 12) Magistrat și om politic francez — Artist plastic francez, autorul grupului statuar „Copiii adormiți" (Francisc)

VERTICAL: 1) Apreciată actriță și regizoare, autoare a piesei „Atențiune, copii!" (Lucia) — Luat la mijloc! 2) Clasic al picturii noastre, semnatar al picturii „Copil cu cioară" — Cunoscută actriță franceză, prezentă în filmul lui Marcel Carné „Copiii paradisului" 3) A potoli un copil — Prin copii își asigură continuitatea 4) „Cuore,... de copil", foarte apreciatul roman al lui Amicis — Ultimele baloane! — Plantă textilă 5) Una din cele două cavități ale ciclotronului — Dintre versurile acestei poete romînce amintim poezia „Copilul meu, să nu mă cauți" (Magda) 6) În sfîrșit, un copilaș! — Literă grecească — Eugen Rotaru — Sonia Horescu 7) Pictor italian, reprezentant al neoclasicismului, autor al pînzei „Hercule săgetindu-și copiii" (Antonio) — A poseda 8) Oraș în Bulgaria — „...heraldic", volumul în care Eugen Evu a inclus poeziile „Copii mei", „Copii ai vremii" și „Copilul acela" — Fluviu european 9) Istria! — Timp de iarnă 10) Conducătorul piticilor lui Disney din feeria „Albă ca zăpada și cei 7 pitici" — Localitate în Irlanda — Copilașul cu săgeți 11) „Mă uit în... copiilor", volum de versuri de Ion Brad (neart.) — Iarna se construiesc uneltе speciale pentru copii 12) Inocența caracteristică mai ales copiilor — Ecaterina Young

Dicționar: ENIM, AYM, DEU, AAA, EMO



Mozaic tehnico-științific

☐ **Chirurgie cu ultrasunete.** Specialiști francezi au realizat în premieră absolută un original instrument chirurgical, respectiv bisturiul cu ultrasunete. Superioritatea acestui aparat, față de cele mai perfecționate bisturie cu laser constă în faptul că ultrasunetele, spre deosebire de laser, nu ard țesăturile, nu deteriorează periferia punctelor operatorii, ci numai le fragmentează. Aparatul este deocamdată utilizat în neurochirurgie, pentru ablațiunea contra tumorilor dificil de atins în gastroenterologie, în hepatologie și ortopedie etc. Noul aparat permite, grație posibilității de variere a intensității ultrasunetelor, protecția vaselor sanguine, a tendoanelor, conductelor biliare, a nervilor etc. Se are în vedere utilizarea acestui fin instrument și la trepanarea craniului și în fragmentarea tumorilor cerebrale.

10 DEBUTURI ÎNTÎMPLĂRI 10

Mai mulţi actori au avut amabilitatea de a face o lectură la prima vedere a unei amintiri de la debutul lor pe marele ecran. Reporterul care i-a urmărit a remarcat tracul lor, sedimentat peste ani şi sublimat într-o virtuozitate ce le-a devenit familiară tinerilor spectatori. E greu, fireşte, să indici prima întîmplare de la primul film, cînd nu o dată debutul în sine reprezintă un summum de întîmplări norocoase ori doar o întîmplare pe care unii nici măcar nu vor să şi-o mai amintească, în vreme ce alţii consideră că debutul se debutează pînă şi el, încît orice rol presupune o luare de la început a meseriei, a emoţiilor, a iluziilor şi speranţelor, a încrederii şi neîncrederii, a tot ceea ce face farmecul unei profesii desfăşurate „la vedere." Actorii debutează, dar şi publicul debutează atunci cînd pentru prima oară vede un film, aşa că a vorbi despre întîmplări de la debut pe care să le „debutăm" noi acum, în paginile Almanahului, înseamnă să căutăm, să scormonim, să ne amintim, fără a imagina, cu gustul exactităţii, atît, fireşte, cît a mai rămas trecînd totul prin filtrul amintirii.

Să pornim la drum, deci, cu...

SERGIU NICOLAESCU:

„CUM AM JURAT SĂ MĂ APUC DE CĂLĂRIE"

Autorul atîtor filme de referinţă în cinematografia noastră, actorul performanţelor sportive, al marilor partituri eroice, Sergiu Nicolaescu a intrat în istoria filmului românesc prin Dacii, film de debut actoricesc şi regizoral. Într-un an şi într-un sezon cînd cineastul are de îndeplinit, ca de obicei, mari proiecte, S.N. a avut amabilitatea de a purta un succint dialog prin care să „debuteze" la Almanahul „Scînteii tineretului" cu o întîmplare de-la-debut.

— **Care a fost primul dumneavoastră rol?**

— Unul în care nu am putut călări, iar pe deasupra mi s-a tăiat şi capul.

— **E desigur vorba de filmul DACII, dar cum se numea personajul?**

— Marco, un centurion roman căruia i se va tăia capul la un moment dat. Cu el începe decimarea armatei romane care ratase primul asalt asupra cetăţii lui Decebal.

— **Presupun că ne veţi spune o întîmplare cu acest Marco. Aveţi aşa ceva pentru cititorii tineri ai acestui Almanah?**

— Am, bineînţeles, trebuia să intru călare, în faţa unor trupe de călăreţi, într-un lagăr roman. Făcusem sport de performanţă, atletism, paraşutism, tir, ca orice sportiv, şi foarte tînăr pe deasupra, mi-am zis: „Un cal, ei ce-o să fie un cal... patru picioare, un cap, un frîu... Ei şi? O să mă descurc eu, doar am făcut atîtea..." Am pregătit scena ca regizor, în amănunt. Am cerut lui Ioan Apahideanu, prietenul meu de la producţie, un cal negru





Pentru un regizor-actor debutant, ca Sergiu Nicolaescu, orice film, şi orice sport, e un risc pe cont propriu. Priviţi-l aici, dînd indicaţii probate cu... capul! (La pregătirea unei secvenţe în Dacii)

foarte frumos. Mi-a dat un cal negru dintre cei mai frumoși cîți puteau exista. Dar cînd să torn scena, calul n-a vrut și n-a vrut să calce dincolo de poartă. Pînă la urmă am filmat scena fără mine.

— **A fost, deci, și primul dumneavoastră insucces, dacă nu și singurul...**

— Sigur pot să vă spun că a fost momentul cînd am jurat să mă apuc de călărie. Între timp am devenit călăreț sportiv și am cîștigat și concursuri hipice.

TEODORA MAREȘ:

„SFÎRȘIT DE SEPTEMBRIE, ÎN GOLF, LA COSTINEȘTI... CÎND ERA SĂ MĂ ÎNEC..."

Cînd zici Teodora Mareș, zici „Declarație de dragoste". Cînd zici „Declarație de dragoste" urmează „Liceenii" și „Extemporal la dirigenție" — filme iubite de adolescenții de toate vîrstele despre a căror existență au știut să ne vorbească scenaristul George Șovu și regizorul Nicolae Corjos. Acum, cînd se adună paginile Almanahului nostru, pe Teodora Mareș o aflăm la secția română a Teatrului de Stat din Sfîntu Gheorghe, într-o seară, la sfîrșitul spectacolului Adela **unde tînăra și foarte talentata actriță joacă rolul titular culegînd aplauzele tuturor spectatorilor.**

— **O întîmplare cu care să debutați la... Almanahul „Scînteii tineretului". Se poate?**

— N-o să am decît întîmplări picante, în sensul, de pildă, că așteptînd la Buftea intrarea în cadru, și fiind eu acolo cea mai mică din distribuție, mi-a venit rîndul tocmai seara tîrziu, după o zi de așteptare. Am intrat în cadru pe la nouă seara. Mi se făcuse o foame teribilă. Nu prea puteam să plec, dar am reușit să cumpăr de la un țăran o mică „funie" de usturoi, încît am mîncat pur și simplu usturoi, cu gîndul la filmare...

— **Sînt sigur că spectatorii care au văzut „Declarație de dragoste" nu au fost în nici un fel influențați de**



De la început, Teodora Mareș privește înainte cu... încredere (Ioana din Declarație de dragoste*), o dovadă că de fapt știe să înoate și pe uscat...*

consumul excesiv de usturoi la cadru sau în afara acestuia.

— Nici eu nu cred, dar nu era vorba despre mult discutatul **Declarație de dragoste**. Primul rol, deși pe ecrane ordinea apariției a fost alta, l-am avut în **Încrederea**, în regia lui Tudor Mărăscu: este vorba de o scurtă secvență în lift...

— **Am de gînd să vă rog să vă amintiți și o întîmplare din timpul filmărilor la „Declarație de dragoste".**

— O să găsim una, dar nu prea-mi face plăcere să mi-o amintesc. Am început filmările la „Declarație..." cu secvența finală, ca să mai prindem un pic de soare... Era sfîrșit de septembrie, ca să nu spun început de octombrie, cu frig, în golf, la Costinești. Bătea vîntul și apa era rece ca gheața. S-a filmat un cadru cînd intram în apă cu Adrian Păduraru, interpretul rolului principal masculin. Tot înotînd noi în valuri nu ne-am dat seama cînd s-a terminat de fapt filmarea, cînd s-a spus stop la motor. Continuam să înaintăm în apă și la un moment dat Adrian Păduraru a uitat de mine și m-a scăpat în valuri, uitînd de fapt că nu știam să înot. Era gata-gata să mă înec... M-am ales cu răceală și cu tuse zdravănă...

MIRCEA DIACONU:

„O STARE IDEALĂ DE A FACE FILM"

Mircea Diaconu este actorul care a inventat în cinematograful românesc un stil de interpretare, și cu asemenea calitate artistică puțini actori se pot totuși lăuda. Ar fi hazardat să ne încumetăm a caracteriza aici elementele inconfundabile ale modului lui de a concepe personajele pentru marele ecran. Un singur lucru nu vom uita să subliniem — capacitatea inteligenței sale artistice de a investiga realitatea și de a constitui apoi „nucleul de autenticitate" prin care să ne facă familiar acel personaj.

— **Cînd ați debutat?**

— În **La o nuntă** de Dan Pița, film făcînd parte din dipticul **Nunta de piatră**.

— **Personajul dumneavoastră, asemenea altora din film, nu avea un nume expres ci era recunoscut după „profesie". Era Toboșarul. Cred că nu mă înșel.**

— Nicidecum. În plus, acel personaj a însemnat pentru mine vîrful profesiei de actor de film.

— **Cum a fost?**

— Ne-am izolat în munți, în Roșia Montană. Am intrat fiecare în cîte o casă de om. M-am îmbrăcat în costum și nu am purtat alte haine pînă nu s-a terminat filmul. Între filmări mîncam fragi, înotam într-un lac de munte și dormeam pe iarbă.

— **Cum ați lucrat cu regizorul?**

— Pe vremea aceea regizorii discutau seara cu actorii despre ce urma să filmeze a doua zi... A fost pentru mine starea ideală de a face film, ca atmosferă și ca mod de a lucra cu regizorul.

— **Inutil să mai întreb dacă păstrați amintirea unui singur moment de atunci.**

— Pot să-mi reamintesc, dar e o „întîmplare" care și ea ține de ambianța generală de muncă. Ne crescuseră la toți barbă și într-o noapte cu lună mi-amintesc cum am urcat opt într-o Volgă și am mers la Sibiu să facem baie, adică să ne spălăm... Astă-vară am fost din nou în același sat și foarte mulți dintre cei care mi-erau atunci prieteni nu m-au mai recunoscut fiindcă nu mă văzuseră decît în costumul ăla de acolo, de toboșar.



O filmare cu Dan Pița (regizor aici debutant) este starea ideală a debutantului Mircea Diaconu (în La o nuntă *din* Nunta de piatră).

RODICA MUREȘAN:

„AM DEBUTAT CA LA CARTE, ADICĂ FĂRĂ ÎNTÎMPLĂRI NEPREVĂZUTE"

Rodica Mureșan este o tînără actriță pentru care filmul pare să fie, chiar este, o excelentă posibilitate de exprimare a talentului ei bogat, nuanțat, rafinat, de o sobrietate elegantă, în datele unei fotogenii repede convingătoare. Cu alura mai sus schițată nu e de mirare ca actrița să aibă parte de mai multe roluri de... profesoară.

— **Cînd ați debutat, Rodica Mureșan?**

— La Constanța, unde am fost repartizată. Jucam într-o piesă...

— **O clipă, am în vedere debutul în film.**

— Atunci, tot la Constanța, unde am fost repartizată după absolvirea IATC-ului, dar într-un film de Dinu Tănase, **Mijlocaș la deschidere**.

— **Ce jucați acolo?**

— O profesoară de matematică-fizică. Aveam în clasă un elev bun la carte însă cam pușlama, un seralist care se înhăita cu niște indivizi dubioși, și pe care povestea filmului îl aduce pe drumul cel bun...

— **Vă amintiți o întîmplare de la debut?**

— Nici una. Doar că era foarte plăcut. Era vară, soare. Eram acolo cu ai mei, cu familia, ne simțeam excelent. Am debutat anormal de normal, ca la carte, deci, fără evenimente, fără întîmplări neprevăzute.

— **Cu un rol de profesoară.**

— De care, poate neîntîmplător, am mai avut parte, **Promisiuni**, în **Luminile din larg**...



Pînă și în Secretul lui Bachus *personajul Rodicăi Mureșan are același farmec de profesoară de care s-ar putea îndrăgosti băieții de liceu din clasele mari.*

CONSTANTIN CODRESCU:

„CA SĂ POT FILMA EXTERIOARELE LA «MOARA CU NOROC», VICTOR ILIU MI-A DAT TREI SĂPTĂMÎNI DE CONCEDIU..."

Constantin Codrescu ne este tuturor cunoscut ca un foarte bun interpret de roluri de dramă, iar vocea sa voalată poate cu siguranță să figureze în orice fonotecă de aur a cinematografiei. Debutul său s-a identificat în conștiința multor spectatori cu unul din succcesele antologice ale filmului românesc — „Moara cu noroc", film realizat în regia lui Victor Iliu după nuvela cu același titlu de Ioan Slavici. Rolul cu care a debutat este totuși altul decît Ghiță, poate cel mai bun de pînă acum al actorului, deși Constantin Codrescu a dat viață pe ecran multor altor personaje memorabile.

— **Au trecut mai bine de treizeci de ani de la acel film de neuitat semnat de Victor Iliu după nuvela lui Slavici, unde jucați un rol dificil, Ghiță, soțul Anei și adversarul lui Lică Sămădău.**

— Au trecut într-adevăr dar bucuria de a juca teatru și film a rămas aceeași.

— **Mi-am dat seama urmărindu-vă în timpul repetiției, aici unde stăm de vorbă în sala Teatrului de Stat din Sfîntu Gheorghe. Multă lume consideră interpretarea lui Ghiță drept debutul dumneavoastră pe marele ecran. Așa stau într-adevăr lucrurile ori impresia se explică prin forța talentului demonstrat în filmul lui Victor Iliu?**

— Poate că spectatorii își amintesc mai repede și cu mai multă plăcere tocmai personajul care i-a convins cel mai mult. De fapt am debutat în **Nepoții gornistului.**



Constantin Codrescu în două ipostaze: cu Ioana Bulcă și cu calul, într-unul și același film, dar nu de la debut, ci, cum se mai obișnuiește să se spună, de la „adevăratul debut" (Moara cu noroc).



— Inseamnă că de aici ne veți relata o intîmplare cu care să debutați în... Almanahul „Scînteii tineretului".

— Să mă gîndesc la una, dar mă tem că nu e tocmai ce trebuie... Mi-amintesc de căldura sufocantă din timpul filmărilor care se desfășurau într-un studio, undeva prin centrul Bucureștiului. Buftea neexistînd pe atunci. Problema nu era căldura, ci faptul că noi trebuia să ne comportăm cu naturalețe, și doar naturalețea nu e cel mai ușor lucru pentru un debutant în film, pentru că trebuia să lăsăm impresia că ne sufocăm de fapt de... frig. Ninsoarea era asigurată artificial...

— O problemă de adaptare la ambianța decorului.

— Una, dar nu cea mai complicată întrucît la „Moara cu noroc" lucrurile au stat și mai de neînțeles. Pentru mine, firește. Am filmat întîi interioarele, scene puternice, încărcate de dramatism, care solicitau actorul, mai ales că Victor Iliu era un scrupulos, un as al adevărului psihologic. Filmările în exterior au fost ceva imposibil. Nu m-am mai putut adapta la alte condiții, de afară, nici măcar cît să pot lucra, atît de marcat eram de viața personajului crîșmarului de la „Moara cu noroc". A trebuit ca Victor Iliu, desăvîrșit pedagog, să intuiască situația și să-mi acorde un răgaz de trei săptămîni, ca să-mi pot intra iarăși în rol dar, de astă dată, în exterior, unde, nu-i așa, paradoxal, rigoarea parcă nu-i aceeași, maniera fiind totuși oarecum diferită de specificitatea filmărilor în interioare...

MITICĂ POPESCU:

„AM RATAT SECVENȚA PENTRU CĂ, DE GER, MI SE LIPISE MÎNA DE SPIȚELE BICICLETEI"

Foarte îndrăgit de publicul larg pentru naturalețea unică a jocului său, Mitică Popescu nu este doar actorul de prim-plan la Teatrul Mic, ci și un interpret de film desăvîrșit, cu un simț special al umorului popular, adevărat artizan al subtilităților rostite franc, însă cu adîncimea unui gînd mereu activ și energic.

— Primul dumneavoastră rol în film a fost?...

— ...Un rolișor, în **Vin cicliștii**.

— Spectatorii tineri știu că în interpretarea lui Mitică Popescu toate rolurile devin mari.

— O fi, dar eu jucam în **Vin cicliștii** un pădurar, iar rolul ăsta era mic, doar de trei zile de filmare.

— Asta la filmare. La vizionare cum vi s-a părut?

— În nici un fel.

— ?

— Vreau să spun că, fiind pe vremea aceea actor la Piatra Neamț, la Teatrul tineretului, s-a făcut că nu am văzut filmul.

— Deloc? Niciodată?

— Deloc. Niciodată. Cum s-a întîmplat nici acum nu-mi dau seama, dar ăsta e adevărul.

— Ceea ce spuneți este, după cum iau seama, o întîmplare de la... vizionare. Înseamnă că tot ne veți spune și una de la filmare.

— Păi, eu fiind pădurar, veneam acolo la cicliști într-o motocicletă. În atașul motocicletei țineam o roată de bicicletă. Trebuia să dau cuiva acea roată, dar la filmare mi se lipise mîna de spițe, din cauza gerului, așa că a mai fost nevoie de o... din asta, cum îi zice?

— O „dublă".

— Exact. Prima din viața mea de actor de film.



Se vede Mitică Popescu, se mai vede și Ștefan Tăpălagă, dar nu se vede gerul din pricina căruia puteau să se lipească (lui Mitică Popescu) mîinile (chiar dacă se vede roata cu spițe a bicicletei). Imagine din Vin cicliștii.



Debutul e cîteodată o neașteptată încurcătură din care e complicat să ieși. Debutînd la înălțime Diana Lupescu reușeșete să ne convingă cît de greu e să rămîi acolo sus... (Povestea dragostei)

DIANA LUPESCU:

„AM DEBUTAT LA 12 METRI DE SOL ȘI LA 6 METRI DE PRIMUL ZID"

Cine ar fi crezut că Dianei Lupescu destinul cinematografic i-ar fi hărăzit un debut atît de fascinant, și totuși cu atîtea pericole, de tot nepotrivite unei ingenue cu chip de zeiță. Am acum în vedere primul ei rol dintr-o ecranizare după „Povestea Porcului" de Ion Creangă, devenită Povestea dragostei **de Ion Popescu Gopo. Deși, cum vom vedea, juca acolo rolul fetei împăratului maniera de a filma, (actori plus desene animate) îi impune un efort deosebit și cu totul special pentru o actriță debutantă.**

— Cum știu că ați debutat într-un basm de Gopo, m-aș aștepta la amintiri foarte plăcute. Ce ne spuneți?

— Era un basm, dar amintirile nu prea sînt plăcute. Am fost pusă în situații foarte complicate, deși eram la primul film și abia la începutul anului al doilea de actorie. Apoi trebuia să joc cu desene animate, o altă dificultate pentru un începător.

— E vorba, deci, de „Povestea dragostei" de Gopo, după Creangă. În ce consta dificultatea?

— Ca problemă strictă de actorie... Pluteam, zburam deasupra văzduhului, avînd alături un corb, animat, personaj care mă însoțea în drumurile mele către lumea albinelor. Nu știam prea bine ce am de făcut acolo sus, nimeni nu-mi spunea nimic, iar în condițiile respective, cînd scaunul se balansa fără încetare, eu trebuia să improvizez.

— Nu am prea înțeles cum vă balansați.

— Simplu. Eram la 12 metri deasupra podelei pe un scaun prins la capătul unei bare de metal, iar de la perete erau peste 6 metri, deci într-o situație nu prea liniștitoare, balansul fiind destul de mare ca să-mi dea oarecari temeri. Întotdeauna este greu la început, dar și mai greu e cînd nu ai partener în cadru, trebuind doar să mi-l imaginez, partenerul fiind o pasăre — filmată ulterior, un personaj deci de animație.

— Cum a fost cînd ați văzut filmul la terminare?

— Nu, asta nu vreau numaidecît să-mi amintesc.

DEM RĂDULESCU:

„AM DEBUTAT FĂRĂ EVENIMENTE, ADICĂ AM TRECUT DE PE STRADĂ PRINTRE FIGURANȚI"

Dem Rădulescu a debutat în Secretul cifrului, **jucînd personajul ofițerului Burlacu. L-am întîlnit într-una din seri la Cinematograful „Studio", unde poate fi găsit în fiecare luni, la orele 17, cînd au loc obișnuitele proiecții de documentare ale Asociației Cineaștilor.**

— A fost un debut „natural"?

— Dacă prin asta înțelegem fără „accidente" și fără întîmplări de senzație, aș zice că așa a fost debutul meu în 1959 în „Secretul cifrului", unde jucam personajul ofițerului Burlacu.

— A fost greu?

— Eram familiarizat cu uniforma, tocmai făcusem armata, sînt sublocotenent în rezervă și am reușit fără să dau vreo probă. Deci din primul foc.

— A fost primul dumneavoastră contact cu ambianța unei filmări?

— Nu, stați așa. Cînd am luat contact cu cinematograful eram student la actorie. Mergeam spre gară; lume, adunătură, agitație. Ne-am apropiat de gară, am auzit niște țipete, pe urmă cineva mi-a dat un bon ca să încasez treizeci de lei. Mă uitam la cei care jucau și



Dem Rădulescu a aflat „Secretul cifrului" abia în filmul Vin cicliștii. *Așa se întîmplă cînd iei contact cu cinematograful pe... strada mare.*

cînd am primit banii mi s-a spus: „Pentru figurație".

— Ce film era?

— Nu mai știu. Era ceva istoric, cu mase populare, ceferiști, dar de ținut minte nu mai țin. A fost așa, ca și cum ar trebui să prinzi un tren și în locul trenului ajungi la o filmare... M-am pomenit fără să vreau „figurant".

RODICA NEGREA:

„N-AM AMINTIRI PENTRU CĂ NU MI-A PLĂCUT DELOC DE MINE"

Afirmată în primul rînd în teatru, încă din studenție, Rodica Negrea este actrița capabilă să electrizeze o sală printr-un joc elaborat dar de o finețe și exactitate ireproșabile. În film nu a jucat prea mult, și cei care regretă sîntem noi toți, spectatorii și admiratorii ei. Nu a jucat pe cît i-ar fi dat dreptul talentului ei, dar de debutat a debutat.



Nu trebuie numaidecît să-ți placă de tine ca să devii actor de film, așa pare a încerca Valeria Seciu să o convingă pe Rodica Negrea (în Mult mai de preț e iubirea).

— Cînd ați debutat?

— Asta era prin studenție, cu un film care s-a chemat întîi „Alegerea", dar care a rulat pe ecrane sub titlul **E atît de aproape fericirea.** Regizor — Andrei Cătălin Băleanu.

— Pînă aici mergem bine. Am stabilit filmul. Care era personajul?

— Nu-mi amintesc, pur și simplu nu-mi aduc aminte deloc, doar dacă mă gîndesc.

— Gîndiți-vă, vă rog.

— Nu, degeaba. Știu doar că era prietena personajului jucat de Diana Lupescu.

— Diana nu debuta, așa-i?

— Nu, ea fusese debutată cu „Povestea dragostei".

— Încă o dată observ că stăm din ce în ce mai bine. Nu a mai rămas decît să găsim și întîmplarea de la debut.

— Nu o am.

— Pot să știu de ce?

— Pentru că nu mi-a plăcut deloc de mine.

— Înțeleg, eu sînt de vină. Poate că trebuia să vă cer o întîmplare dintr-un film în care să vă fi plăcut mai mult.

— Din **Mult mai de preț e iubirea.**

— Vă rog.

— Nu... n-am nici o situație, în afara faptului că mi-a plăcut să joc.

— Dar aceasta nu a fost întîmplător.

— Nu, nu.

ERNEST MAFTEI:

„ÎN TEATRU SE DEBUTEAZĂ DE OBICEI CU TAVA, ÎN FILM EU AM DEBUTAT CU... LADA"

Ernest Maftei, actorul rostirilor blînde, al glasului sfătos, personajul prin care tradiția prinde contururi, interpretul atîtor roluri de dramatism cald și binefăcător, a intrat în film cu... lada.

— Cum cu lada, Badie?

— Păi dacă în teatru se debutează în general cu tava, eu în film am făcut primii pași cu o ladă.

— În ce film?

— **„Răsună valea".** În 1949, eram acolo, la Bumbești-Livezeni, în dublă calitate, de actor și de brigadier. Duceam o ladă cu trotil. Nu prea mi-a spus nimeni cum stă treaba. Cînd mă chemau eu apăream cu lada.

— N-am înțeles dacă v-a plăcut sau nu acest prim rol al dumneavoastră.

— Păi, cum să zic eu. Pe ecran era un trup cu cap de ladă!

— Era, deci, un personaj fără text. Dar cînd ați spus de fapt primele vorbe pe ecran?

— Asta a fost cînd m-a chemat Marieta Sadova să joc în **În sat la noi.** Bagă de seamă, mi-a zis, că te filmez cu cai cu tot. La terminare, cînd am văzut proiecția ce să te miri: caii erau de un firesc nemaipomenit. Eu în schimb stam ca soldatu' la fotograf. De fapt așa am învățat să devin firesc în film, de la animale și de la copii. Apoi, să nu uităm, că animalele nu prea pricep ele indicațiile regizorale ori, tocmai de aceea...



E momentul să ne lămurim că Ernest Maftei nu a debutat nici cu tava, nici cu lada, ci... cu spatele la aparatul de filmat (În sat la noi)

Grupaj realizat de **IOAN LAZĂR**

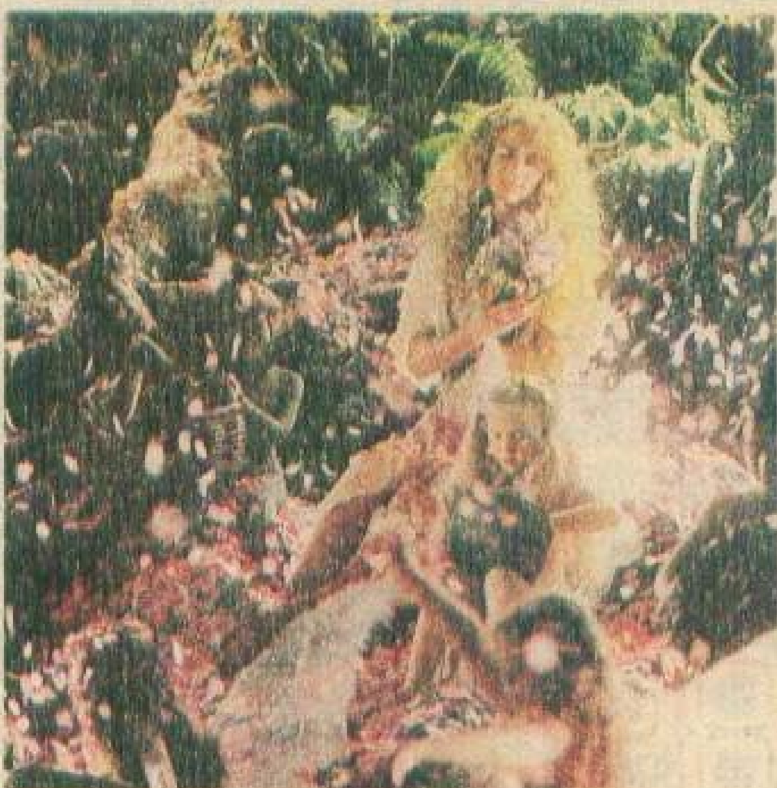
Fapt divers pe mapamond

Cunoscuta actriță Rosanna Arquette, în vîrstă de 27 de ani, spunea, după ce și-a urmărit sora în prima sa compoziție, în filmul regizorului Dimitri Logatethis, „Pretty Smart" că: Simt că Patricia este atrasă de lumea filmelor, a artei cinematografice, ca un fluture de lumina lămpii.



Că este așa, ne-o dovedește chiar tînăra Patricia Arquette care, la numai 20 de ani a abordat deja un nou film: „Time out". Ea interpretează rolul unei tinere care întîlnește un băiat într-un autobuz, de care se îndrăgostește, în stil francez, „furîndu-i" acestuia atît inima cît și banii.

Dar pelicula ce i-a adus un început de popularitate în Franța, unde interpretează un rol principal, se numește „Daddy" și este un serial TV., ce s-a bucurat de o frumoasă primire din partea publicului.



PUBLICITATE „SPUMOASĂ"

Știți cine este „Breeze"? Mai precis ce? Ați putea răspunde că este o vedetă de cinema sau de serial TV! Ați fi pe aproape. Deoarece „Breeze" este o vedetă publicitară care a scandalizat publicul englez. El este, n-o să credeți, marca unui detergent care se folosește la spălat. Pînă aici nimic deosebit. Ceea ce a scandalizat spectatorii britanici ai micului ecran a fost că producțiile publicitare, care lansează acest sortiment comercial, au ajuns să abunde într-un kitsch total, în care zîne, zînișoare, drăculeți, îngerași, se spală pe mîini cu petale de flori, care, ați ghicit, nu sînt altceva decît fulgi de săpun din detergentul „Breeze". Și, uite așa, ecranul este invadat de o spumă colorată care se umflă, se umflă, pînă apare pe ecran chiar „Breeze". Nostim nu? Nu mai e nostim dacă amintim că anual reclamele pentru detergenți se ridică în Anglia la 400 de milioane lire sterline, sumă egală cu cea care a fost necesară pentru turnarea filmului artistic „Visul unei nopți de vară", după piesa lui W. Shakespeare.

REPLICĂ

„Airwolf 11" a „sosit" în Statele Unite. Este vorba despre o nouă serie a unui film de televiziune care a captivat publicul american. Acțiunea se petrece în lumea aerului, cu piloți curajoși, care reușesc întotdeauna să ducă misiunile secrete și periculoase la bun sfîrșit. Și ca în orice film de aventuri toate acțiunile se termină cu bine. Popularitatea ce o cunoaște și „Airwolf 11" constă, se pare, și în maniera



neagresivă sau violentă în care sînt rezolvate acțiunile filmice.

Eroii filmului, un rol principal aparține frumoasei și încîntătoarei actrițe Michele Scarabelli, alcătuiesc un grup de comando care trece prin multe greutăți. Ei au trasee umane bine conturate – inteligență, curaj, bunătate. Se pare, că prin conținut, noua serie s-a dorit o replică serioasă, a unor subproducții care promovează violența și criminalitatea pe micul ecran.

Moda 89 manifestă un gust marcat pentru contraste, oscilînd între preferințe pentru valorile sigure ale trecutului (clasicism, neobaroc etc) și dorința, instinctul pentru demistificare, specifice mai ales modei tinere, avangardiste, în care se melanjează într-un tot, nu lipsit de echilibru, măsură și rigoare, influențe diverse, de la cele de factură sport-echitație, aviație, motociclism, curse de mașini, pînă la prelucrări ale anilor '50—'60 realizate pe linii și structuri simple și în același timp sofisticate.

Dacă în îmbrăcămintea pentru femei, elementele de maximă noutate reconfirmă funcționalitatea prin intermediul stilului sport și simbolul prin reactualizarea, ca spirit și atmosferă, a modei secolului al XVIII-lea (Empire), a costumului sobru-fastuos din Evul Mediu și a liniilor și formelor anilor '50—'60, îmbrăcămintea masculină continuă să rămînă atașată liniilor și structurilor clasice la ținutele elegante, de oraș, și stilului sport la ținutele de toată ziua și timp liber.

Pentru copii moda se traduce prin două teme: întîi „romantismul" — prin care se face apel la atmosfera unor povești popularizate prin filme și spectacole pentru copii (exemplu de referință „Mary Poppins") și care constituie o tendință în care se melanjează forme și genuri vestimentare „retro"; apoi genul „Jocuri sportive" — care continuă în alte registre formale spiritul formelor sport-funcționale, axate în principal pe soluții și linii confortabile, destinate tuturor grupelor de vîrstă, cu referință mai ales la îmbrăcămintea de toată ziua.

EUGEN NICULESCU

MODA 1989











SILUETE — LUNGIMI — PROPORȚII '89

● Linii drepte, apropiate de corp, cu variațiuni în
marcarea taliei sub bust, la locul ei, sau ușor coborîtă,
linii trepez, cu bustul mic, umărul la locul lui sau ușor
coborît amanșuri clasice, micșorate, linii „amforă" —
anii '50—60 și mai puțin prezente, linii „X", fluide și
curgătoare, relansate de stilul „vienez".

● Lungimile — rămîn promoționale, lungimile situ-
ate în jurul genunchiului, urmate apoi de lungimile
„mini" care domină garderoba pentru tineret și lungi-
mile „maxi" aflate în regres.

● Îngustarea liniei umerilor, bustul mic, frumos
construit, talia fină, la locul ei, ușor urcată sau cobo-
rîtă pe șold, linii care urmăresc forma corpului —
toate aceste aspecte tind spre o „refacere" a proporții-
lor în limitele naturalului, accentuînd tendința generală
spre feminitate și eleganță.

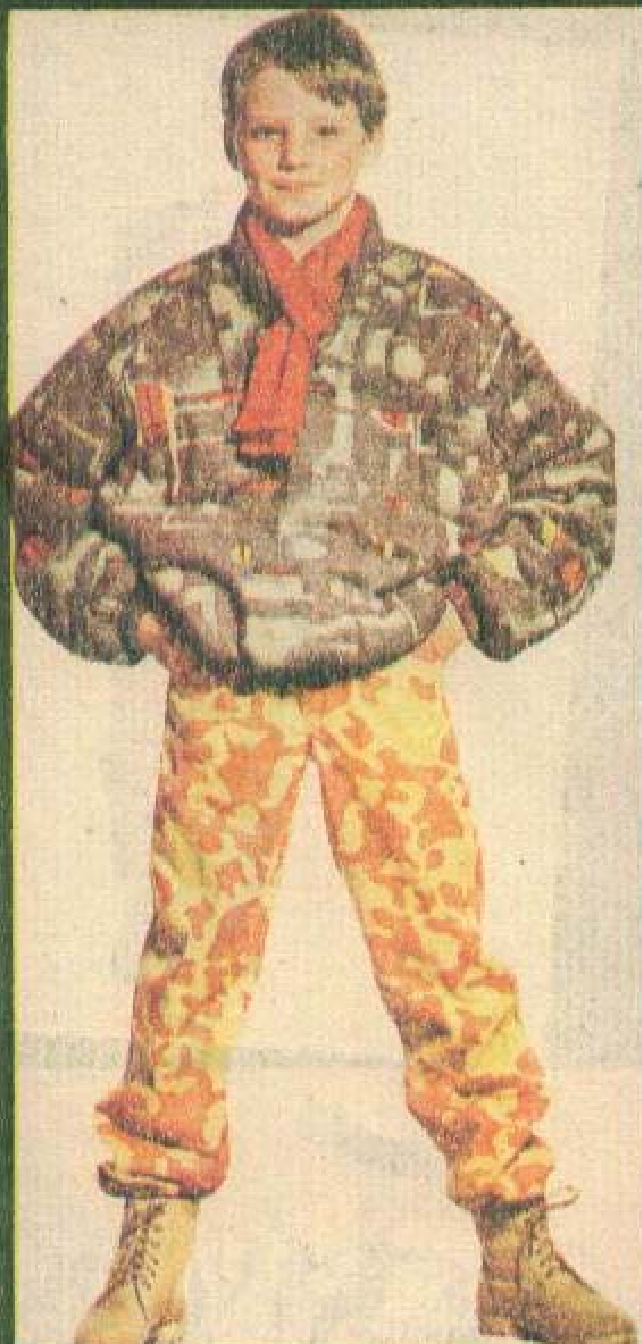





PALETA DE CULORI 89

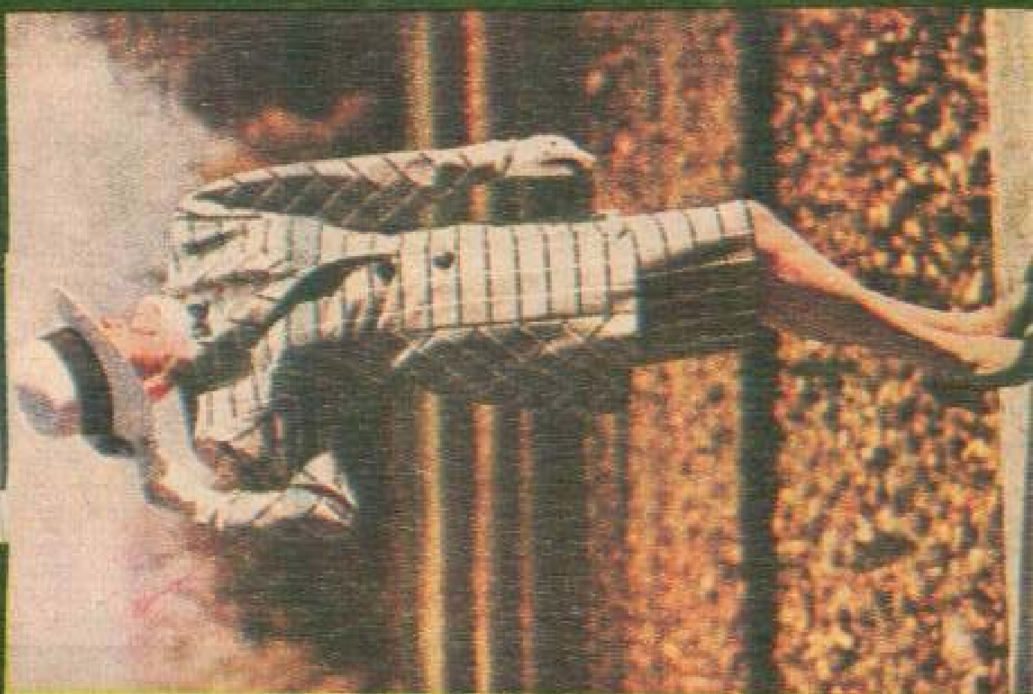
● Prezintă o mare varietate de tonuri și culori
...are merg de la contraste de alb-negru, bazate de fapt
...e tonuri de alburi false și antracit, trecînd printr-o
...amă de culori închise sau proprii unor viziuni de tip
...roc (dominată de albastru, tente de violaceu și roșu
...amin) pînă la tonuri calde, consistente, de toamnă
...e.









Un veac... împreună

Un secol, împreună, au sărbătorit în august, două staruri foarte diferite unul față de celălalt, dar al căror destin adesea s-a intersectat, alteori a fost paralel. Două mituri moderne ale cinematografului american — Dustin Hoffman și Robert Redford.

Solicitați, premiați, licitați, invidiați (zadarnic), imitați (tot zadarnic), întotdeauna copios plătiți. Burdușiți de talent. Și mai mult decît orice, simpatici, prietenoși. Mai mult decît (spun unii) Al Pacino și Robert De Niro — pe care nu-i interesează nimic, în afara propriei lor profesii; decît Woody Allen — mult prea cerebral, sau Paul Newman — care începe să fie marcat de vîrstă. Dustin Hoffman, urîtul romantic, și Robert Redford, făt-frumosul militant social, sînt exact opuși din punct de vedere fizic, în ce privește atitudinea despre viață, despre bani. Dar au și destule lucruri în comun. Sînt amîndoi eroii unei rapide afirmări pe scara succesului, reușită tipic americană conform rețetei: „self made man". Au reușit singuri, cu acea tenacitate și cu acea asprime care sînt inoculate individului încă din copilărie de mentalitatea capitalistă.

ÎNCEPUTURILE

Hoffman este un citadin incurabil, dezordonat în viața particulară, iubitor de publicitate și de petreceri mondene, în permanență „planificat" la psihanalist, înzestrat cu un mare simț al umorului care-i permite să rîdă de orice și pe seama oricui, inclusiv a sa. Redford, fire retrasă, uneori ia lucrurile prea în serios: în special cînd protestează împotriva degradării mediului ambiant, cînd își dezbracă smokingul pentru a trece de partea unor minorități indiene, sau cînd demonstrează în fruntea unui cortegiu ecologist. Altfel, acest star cu surîs de steward și eficiență de manager duce o viață simplă, sănătoasă: sport, natură, muncă. Nimic „poluant" nu se poate spune despre el: timp de 25 de ani a fost căsătorit cu aceeași femeie, are trei copii reușiți, e cînd actor, cînd producător, cînd regizor — întotdeauna avînd ceva de spus despre existența umană, despre impactul dintre individ și societatea tehnicizată de azi, despre unele valori care pe zi ce trece sînt amenințate, sufocate de super-civilizație (pămîntul-natura, familia, micii fermieri, minoritățile etnice), de „exigențele" actuale care impun un spirit calculat, rece, mercantil. Lucru care i-a creat faima de creator angajat, care l-a impregnat cu „miros de politică". De fapt, mărturisește Redford, „menirea unui cinema național este de a fi în permanent contact cu realitatea timpului său și de a nu transforma ecranul într-o oglindă idealizantă".

Hoffman și Redford, totuși, seamănă unul cu celălalt. S-au născut amîndoi în California, în vecinătatea cetății viselor, Hollywood, unde fiecare piatră face apologia succesului. Ambii aparțin unor familii modeste: tatăl lui Robert este tinichigiu, cel al lui Dustin face mobilier pentru studiourile cinematografice. Tînăr fiind, Robert este o frumusețe care joacă bine baseball și curtează fetele. Încearcă să devină pictor, dar rezultatele sînt deplorabile. Cutreieră Europa, ca un nebun, în căutarea norocului, dar nu-l întîlnește. Începe să bea din ce în ce mai mult. Pînă într-o zi, cînd dă peste o femeie care-i redă încrederea în sine, reușește să-l dezalcoolizeze și să-l „împingă" pe topoganul succesului. Drept „recompensă", această binefăcătoare va deveni una dintre cele mai invidiate soții din lume: doamna Lola Redford. În adolescență, Dustin este victima unor complexe angoasante. „Sînt urît, mic, caraghios. Mulți își bat joc de mine. N-o să reușesc niciodată să devin cineva" — își repetă în fața oglinzii obsedant în fiecare dimineață. Se înscrie la cursurile de actorie mai mult ca să sfideze, în căutarea unei ieșiri din starea confuză în care se afla. Psihanalistul din el îl îmboldește de la spate și se trezește pe scenă: Shakespeare, Pirandello, Tennessee Williams sînt terapia prescrisă. Dar într-un New York care promite multe și acordă puțin, un tînăr actor nu se poate descurca numai cu ce cîștigă în teatru. Ca atare ghemul cu meserii începe să se depene: băiat de prăvălie, magazioner, om de serviciu la bucătărie. În anii glorioși ai mizeriei celei mai romantice, împarte un sordid apartament cu alți doi exaltați întru Thalia, care lucrează ca hamali sau „buni la orice" ziua și noaptea studiază dicția, actoria. Cei doi se numesc Gene Hackman și Robert Duvall (Duvall, despre care, văzîndu-l în 1985, în „The Light Ship" al lui Jerzy Skolimovski, Dustin avea să declare: „Sînt gelos pe el. Este o permanentă surpriză. Aș vrea să fiu un actor tot atît de bun ca și Robert"). Și Hackman și Duvall și micul Dustin vor deveni „mari", peste cîțiva ani însă, ani de muncă intensă, de sacrificii, de patimă pentru meserie.

EXPLOZIA

Primul mare succes, pentru Robert Redford, vine tîrziu, după o serie de roluri fără istoric, și se datorează filmului „BAREFOOT IN THE PARK" („Desculț în parc", regia Gene Saks), turnat în 1967, alături de deja legendara Jane Fonda. Este un rol bine făcut, care-l impune pe tînărul cu păr blond, bogat, care-l adoră pe Spencer Tracy și nu spune nici un cuvînt nelalocul său, „avocatul" serios și puțin spontan, căsătorit cu o femeie care-l are pe „vino-ncoa". Hollywoodul se entuziasmează: s-a descoperit o nouă stea în galaxia celei de-a șaptea arte. Confirmarea este dată de filmele ulterioare. Redford este Sundance Kid, pistolarul taciturn, anarhistul cu anticipație față de o societate industrializată, tovarășul visător al lui Butch Cassidy — Paul Newman în de neuitatul „BUTCH CASSIDY AND THE SUNDANCE KID" (1969, regia George Roy Hill). Patru ani mai tîrziu îi vom reîntîlni din nou împreună pe cei doi (de astă dată) vagabonzi, puțin escroci, dar irezistibili iarăși, într-o altă istorie de complicitate tipic masculină: „THE STING" („Cacialmaua", în aceeași regie).

Hoffman explodează pe ecran tot în 1967, în memorabilul „THE GRADUATE" („Absolventul", regia Mike Nichols). Mic, caraghios, incapabil să trăiască conform unor scheme impuse, un romantic disperat, de fapt un adolescent nonconformist, care începe să se opună unor tipare

sociale inadecvate, un contestatar, încă moderat, al unui mod de viață burghez, linced, imoral și ipocrit — acesta este Benjamin, protagonistul filmului. Cît de mult seamănă cu Dustin. Noul star are destinul însemnat: va avea parte numai de roluri deosebite, intense, disperate, care vor solicita deplină înțelegere, participare afectivă și gingășie. Ca Rico Rizzo, vagabondul șchiop și tuberculos, tipul marginalizatului unei societăți reclamă, în care totu-i de consum, dar nu pentru oricine, omul cu trupul bolnav, dar sufletul însetat de puritate, de nostalgia solarului, din „THE MIDNIGHT COWBOY" („Cowboyul de la miezul nopții" — 1969, regia John Schlesinger). Sau roluri ca cele din „THE LITTLE BIG MAN" („Micul om mare", 1970, regia Arthur Penn), care stigmatizează genocidul indienilor americani, și „STRAW DOGS" („Cîinii de paie" — 1972, regia Sam Peckimpah). Ori, imposibil de uitat! acel tată care, printre lacrimile spectatorilor și imensa bucurie a vînzătorilor de bilete, își dispută, la tribunal, cu mama — soție încredințarea puștiului delicios de fotogenic, în „KRAMER VS. KRAMER" (1979, regie Robert Benton).

PE TRAIECTE DIFERITE

Odată cu succesul, Redford devine și interogativ: care este funcția cinematografului în lumea contemporană, ce înseamnă „frumusețea" (pe cea fizică, a sa, o simte ca pe o greutate sufocantă, ca o condamnare, fiindcă îi autorizează pe mulți să-l considere doar decorativ, nu și inteligent), care sînt relele, neajunsurile societății americane de azi, ce-i mai important în viață: comoditatea materială sau aspirațiile spirituale etc. Decide să lupte împotriva falsului eroism hollywoodian (în Utah, își cumpărase un întreg canion, cu scopul de a-l păstra necontaminat de „civilizație"; în 1978 îi vine ideea de a organiza un festival al filmului independent, fapt pentru care fondează SUNDANCE INSTITUTE, o tabără de creație unde cei care doresc pot să vină să lucreze un scenariu sau muzica pentru un film, să se perfecționeze în arta regiei sau în tehnica imaginii). Se declară un adversar înverșunat al star-system-ului, deși este convins de implicarea în el: „Nu mă simt superstar. Tot ce se scrie despre mine sînt știri vagi, la a treia mînă. Dar pentru că nu pot face nimic să le împiedic, m-am obișnuit. Nu sînt un adept al vieții publice și nu-mi place să-mi știu viața personală făcută publică. Menirea mea este să ofer oamenilor ceea ce-și doresc: rolurile mele. Să apar la petrecerile de după premiere și să dau interviuri nu fac parte din „afacere". Nu pentru mine. Sînt de principiu că responsabilitatea mea „oficială" încetează cînd s-a terminat de turnat filmul. Aș înțelege să se facă atîta vîlvă dacă aș avea o meserie care să fie deosebit de importantă. Dar să fii privit de toată lumea care așteaptă să se întîmple ceva deosebit — să zîmbesc să mi se vadă cît de albi sînt dinții mei, să-mi scot ochelarii, pentru ca să se convingă dacă ochii-mi sînt chiar atît de albaștri — cu acest cult pentru star nu am vrut să am vreodată de-a face". Denunță tratamentul rezervat indienilor sau preaslăvește viața liberă, solitară, ecologică în filme precum: „TELL THEM WILLIE BOY IS HERE" („Spune-le că Willie Boy e aici" — 1969, regia Abraham Polonski), „JEREMIAH JOHNSON" (1972, regia Sydney Pollack), „WHITE MISCHIEF" („Răutatea albă"). În „THE GREAT GATSBY" („Marele Gatsby", 1974, regie Jack Clayton) contestă societatea modernă dominată de fastul superficial și puterea banului; în „ELECTRIC HORSEMAN" („Călărețul electric" — 1979, regia Sydney



Pollack) ridiculizează divismul și artificialitatea sa, iar în „OUT OF AFRICA" („Plecarea din Africa" — 1985, regia Sydney Pollack) denunță imixtiunea americană (și nu numai) în continentul negru, impunerea unei culturi, a unui mod de viață în detrimentul specificului național ancestral. Filmele lui Redford încep să „miroase a politică", inevitabil: „THE WAY WE WERE" (la noi a rulat cu titlul „Cei mai frumoși ani" — 1973, regie Sydney Pollack) un film patetic, care denunță perioada maccarthystă, vînătoarea de „vrăjitoare comuniste"; „THE CANDIDATE" („Candidatul" — 1972, regie Michael Ritchie) lansează un atac la adresa sistemului electoral; „THE THREE DAYS OF THE CONDOR" („Cele trei zile ale Condorului" — 1975, regie Sydney Pollack) demască ideologia violenței fără scrupule și a imixtiunii tiranice ale C.I.A.; „BRUBAKER" (1981, regie Stuart Rosenberg) înfățișează regimul inuman din închisori; „ALL THE PRESIDENT'S MEN" („Toți oamenii președintelui" — 1976, regie Alan J. Pakula) recompune pe ecran „scandalul secolului" — afacerea Watergate — un film politic care demască impactul presă-aparat politic asupra vieții sociale, un film incisiv, caustic, implicat total în realitate — un film, singurul de altfel, de pînă acum, în care Hoffman și Redford fac cuplu.

Succesul este îngenunchiat și de Dustin Hoffman. Turnează film după film: „LENNY" (1974, regie Bob Fosse), „AGATHA" (1978, regie Michael Apted), „JOHN AND MARY", „STRAIGHT TIME", „PAPILLON" — dar profunzimea, angajamentul social se diluează în varietatea și „subțirimea" tematică, nu și cota la box office. Faima îl vindecă de nesiguranță, de îndoieli. Bogat și adulat, schimbă parteneră după parteneră. Soția (o frumoasă ex balerină, cu un cap mai înaltă decît el, de care se îndrăgostise în vremurile romantice, cînd se suspecta de nereușită) îl abandonează. Nu-i mai rămîn decît satisfacțiile profesionale. Fiindcă doar actoria o respectă, doar pe ea nu o înșeală, numai ei i se dedică total. Marșul triumfal continuă: „ALFREDO ALFREDO" (1975, regia Pietro Germi), „MARATHON MAN" („Maratonistul", 1976, regie John Schlesinger), „TOOTSIE" (1982, regia Sydney Pollack — film în care sfidează toate convențiile, jucînd în travesti, excelentă compoziție care bulversează critica și publicul). „Eu n-am devenit actor pentru a cîștiga bani. Doream doar să lucrez în acest domeniu. Sînt considerat un star? Cu atît mai bine, dar ceea ce mă preocupă înainte



de orice este să lucrez intens şi să aprofundez această meserie" — avea să declare Dustin Hoffman la Mostra di Venezia, în 1985, venit în lagună să-şi prezinte filmul „THE DEATH OF A SALESMAN" („Moartea unui comis voiajor", regia Volker Schlöndorff), unde, în rolul lui Willy Loman, personaj cu conştiinţa otrăvită de reclame, demască cu sarcasm mentalitatea burgheză, încrederea în himera succesului ale cărui diamante se află pînă şi în gunoaiele de pe drumuri, aşteptînd doar un tip practic care să le culeagă.

Afirmam că, pe plan artistic, Redford nu s-a mărginit doar la a interpreta sau a produce, ci, cu intuiţie, curaj şi profesionalism, a trecut şi în spatele camerei de filmat. În 1980, pur şi simplu, a uimit şi obligat pe membrii Academiei de Arte şi Ştiinţe ale Filmului American — AMPAS să-i acorde laurii gloriei, regizorului Robert Redford (după ce, în cîteva rînduri, actorul fusese ocolit de „destin"!). Aşadar „ORDINARY PEOPLE" şi-a adjudecat cu „nonşalanţă" patru importante Oscaruri: pentru cel mai bun film, cea mai bună regie, pentru scenariu adaptat (Alvin Sargent) şi actor în rol secundar (Timothy Hutton). Ce are deosebit această peliculă? Nimic şi foarte mult. Iese din tiparul american „clasic": nu are o montare fastuoasă, nu apelează la efecte vizuale de senzaţie, nu are un casting cu reţetă asigurată... Dimpotrivă, aş spune că-i un film mai degrabă european ca atmosferă, ca tramă, un film simplu, familial, dar grevat pe pulsul de moment al spectatorului american, pe o problematică socială la zi, pe nişte sentimente omeneşti fireşti prin profunzime şi perenitate (amintiţi-vă că, în anul anterior, se impusese atenţiei „Dosarul Kramer" al lui R. Benton). Regizorul Redford, cu pasiune şi un acut simţ al observaţiei, afirma: „Mă sperie gîndul că familia, ca nucleu social, este din ce în ce mai deteriorată de condiţia şi ritmul stressant al existenţei moderne. Aşa numita „societate permisivă" i-a învăţat, în numele deplinei libertăţi, pe copiii şi tinerii de la noi, că totul, orice, le este permis. Ceea ce a dus de prea multe ori la o periculoasă stare de confuzie. Iată ce m-a determinat ca, în primul meu film de regizor, să-mi aleg drept subiect o familie americană. Cred în unitatea vieţii de familie, atît de necesară echilibrului individual şi social".

Anul acesta înseamnă şi o revenire a regizorului Redford pe platou: turnează cel de-al doilea lung-metraj al său, „THE MILAGRO BEANFIELD WAR", povestea existenţei dramatice a unor mici fermieri, a încleştării înverşunate cu marii latifundiari, un film despre „a fi sau a nu fi": „Vreau să povestesc despre o experienţă umană, despre sufletul ei faţă în faţă cu dezvoltarea tehnică şi să opun valorile individului forţelor mecanice — declară Redford. Nu doresc decît să ridic un monument capacităţii omului de a lupta pentru realizarea idealului său". Munca regizorului nu este decît o prelungire a celei a actorului, producătorului şi militantului social. De curînd, Wildwood Enterprises — societatea producătoare pe care o patronează —, în colaborare cu reţeaua de cinematografe CINEPLEX ODEON, a fondat o organizaţie al cărei scop este acela de a sprijini producerea filmelor (şi pe actorii şi regizorii independenţi, în special) axate pe realităţi ale Americii contemporane.

Dustin Hoffman îşi continuă şi el „maratonul" său eterogen: anunţă (cel puţin) două filme, „Inimi necredincioase" este titlul provizoriu al unuia, care are ca punct de plecare relaţia dintre senatorul Gary Hart şi fotomodelul Donna Rice, aventură ce a dus la pierderea cursei pentru Casa Albă. Cel de-al doilea va fi dedicat vieţii şi activităţii eroului naţional nicaraguan Augusto Cesar Sandino. Filmul va fi o coproducţie a unor studiouri din Nicaragua, Mexic, Spania, Italia şi Marea Britanie şi va fi semnat de cunoscutul regizor chilian Miguel Littin.

Viaţa merge înainte, se derulează după acelaşi tipar cunoscut pentru cei doi, ceea ce nu înseamnă că este monotonă, neinteresantă. Dimpotrivă, chiar anul acesta ne putem aştepta la o revenire spectaculoasă a lui Robert Redford şi Dustin Hoffman. Nu ne rămîne decît să aşteptăm clipa reîntîlnirii cu TALENTUL.

DAN FRANCESCO GERARDI





Universul „domesticit" al oceanelor

LEII DE MARE ŞI RECUPERAREA RACHETELOR

„Porneşte!" a ordonat Jamie Fucito, ofiţer în marina militară a S.U.A., unui leu de mare tînăr, avînd lungimea de 1,83 metri şi greutatea de 77,5 kilograme. Acesta din urmă ascultător a plonjat în ocean din nava care l-a adus în largul golfului San Diego din dreptul coastelor Californiei. Jamie Fucito este specializat în pregătirea leilor de mare pentru recuperarea de rachete pierdute în mare. După saltul spectaculos făcut, leul de mare amintit şi-a înălţat capul din apă pentru ca Fucito să-i fixeze aparatul cu ajutorul căruia să recupereze racheta pentru care era trimis în misiune. Acest aparat cu înfăţişare ciudată, dispune de braţe semicirculare, ce seamănă cu cele ale unui cleşte. Leul de mare trebuie să recupereze macheta unei rachete antisubmarin aflată pe fundul oceanului la o adîncime de peste 51 metri. Cînd leul de mare găseşte racheta apasă un trăgaci uns cu grăsime al aparatului. Imediat după aceea braţele de oţel vor cuprinde racheta în aşa fel încît aceasta să poată fi scoasă la suprafaţă. De altfel, aparatul pe care-l poartă leul de mare are ataşat un cablu deosebit de rezistent din nylon care poate să ridice un obiect greu de o tonă. În timpul unei operaţiuni de recuperare a unei rachete reale leul de mare trage după el un cablu puternic bine legat de un troliu situat pe o barjă. Pentru reuşita exerciţiului făcut, leul de mare a fost răsplătit cu o cantitate însemnată de peşte.

Forţele navale ale S.U.A. fac o serie de exerciţii de lansare a rachetelor antisubmarin pentru a verifica modul de funcţionare a acestora. În loc de focoase reale, rachetele încercate sînt prevăzute cu instrumente care înregistrează acceleraţia, traiectoria, precum şi alte date utile. La început aceste rachete erau recuperate de scafandri. Dar aceştia aveau nevoie de personal medical, de camere de decompresiune, de timp frumos. Pe de altă parte, operaţiile de recuperare durau prea mult, uneori şi trei zile. Specialiştii şi-au dat seama că mamiferele marine pot fi mult mai eficiente decît omul în cazul unor astfel de operaţiuni. Ele au un simţ foarte dezvoltat al auzului, au o capacitate deosebit de bună de scufundare, nu au nevoie de camere de decompresiune, nu au nevoie de echipamentul costisitor pe care-l poartă scafandrii. Alegerea s-a oprit în acest caz asupra leilor de mare deoarece aceştia sînt mai uşor de îngrijit şi se scufundă la adîncimi de 228 de metri în mare deschisă. Experienţe similare au fost făcute încă din 1917 de Marea Britanie. Atunci s-a sperat că leii de mare ar putea fi folosiţi la detectarea submarinelor inamice. Dar britanicii au renunţat la serviciile leilor de mare după încheierea primului război mondial. În ultimii ani, la baza Forţelor navale americane de la Coronado de lîngă San Diego au fost antrenaţi şase lei de mare, însă, pentru recuperarea de rachete pierdute. Persoanele însărcinate cu pregătirea leilor de mare au fost trimise la şcoala de dresare a cîinilor aparţinînd forţelor aeriene. Se ştie că antrenarea leilor de



mare nu diferă mult de cea a cîinilor. Principala cerinţă pe care trebuie să o îndeplinească dresorul este să aibă o răbdare nemărginită. La pregătirea leilor de mare au participat, de asemenea, şi experţi în mamifere marine. După perioada de timp necesară cunoaşterii reciproce, leul de mare este obişnuit să poarte un ham special prins de gît şi umeri şi o botniţă. În cele din urmă leul de mare este obişnuit să poarte aparatul pentru recuperat rachete. O atenţie deosebită se acordă „învăţării" leului de mare cum să „manevreze" acest aparat. Leii de mare fac exerciţii timp de cinci zile pe săptămînă. Ei au realizat o rată de recuperare a rachetelor deosebit de bună.

FOCILE ÎN SERVICIUL DE PRIM AJUTOR

Michael Sandlofer de la Institutul american de studii subacvatice North Wind a salvat de la moarte prin înfometare şi deshidratare trei pui de focă ce se aflau pe o plajă din statul Maine. El a avut ideea să antreneze aceste foci, pe care le-a denumit Stanley, Razz şi Sirius, pentru a efectua o serie de operaţiuni folositoare omului cum ar fi salvarea de persoane în cazul naufragiului vreunei nave sau prăbuşirii în mare a vreunui avion, recuperarea cutiilor negre în cazul avioanelor ce se scufundă în mare, transmiterea cu ajutorul unor camere de luat vederi fixate pe spatele lor a unor imagini din locuri unde nu

pot pătrunde scafandrii, recuperarea de droguri de contrabandă aruncate în mare — acțiune ce ar putea oferi indicii pentru prinderea traficanților. Ele pot fi folosite și pentru recuperarea, de pildă, a pistolului pe care un răufăcător l-ar arunca în apă. Pentru a-și duce planul la bun sfîrșit, Sandlofer a luat legătura cu dresorul Joy Ross. Treptat focile au fost învățate să scoată la suprafață diverse obiecte pierdute în apă. Ele au învățat să ducă rezervoare cu aer scafandrilor. Pentru a sta mai mult timp în adîncuri, ele s-au deprins să se aprovizioneze cu aer de sub un clopot de scufundare aflat sub apă. În aceste condiții ele pot desfășura operațiuni ce necesită mai mult de 10 minute în adîncuri, perioada de timp pe care ele în mod obișnuit o pot petrece sub apă fără a fi nevoite să iasă la suprafață pentru a respira. Ele sînt deosebit de utile în cadrul acțiunilor de salvare deoarece se pot scufunda în apă fără vreo pregătire prealabilă, au văzul bun, sînt rapide și agile, atingînd viteza de 27 kilometri pe oră. Stanley a fost prima din cele trei foci pregătite de Sandlofer și Ross care a învățat să desfacă o centură de siguranță ce ar putea imobiliza o persoană aflată într-un avion prăbușit în apă. Focile, animale rezistente, adaptabile și inteligente, înțeleg ce așteaptă omul de la ele. Sandlofer a demonstrat că focile sale pot acționa eficient în ocean în condiții dificile. Totodată, el și-a propus să înființeze o echipă de salvare complexă și foarte mobilă care să cuprindă elicoptere, ambarcațiuni rapide cu motor și foci.





DELFINII, AJUTOARE DE NADEJDE ALE OMULUI

În toamna anului 1965 ziarele din întreaga lume, sub titluri care mai de care mai atractive, aduceau la cunoștință că în cadrul unor cercetări submarine a fost folosit pentru prima dată un delfin, ce avea mai multe misiuni de îndeplinit, printre care și pe cea de... poștaș. Activitatea acestui delfin este legată de lansarea la apă, la o adîncime de peste 60 de metri, a laboratorului submarin „Sealab II". Acvanauții urmau să rămînă mai mult timp aici. Ei ieșeau zilnic la lucru în mare și apoi se „retrăgeau" în „casa" lor subacvatică pentru masă și odihnă. Un delfin a fost dresat să coboare pînă la „casa" subacvatică pentru a duce cele trebuincioase. Astfel, de la suprafață, i se dădeau scrisori în pungi de nylon (pentru a nu pătrunde apa) pe care le ducea negreșit la destinatar. Pe de altă parte, i se încredințau sticle de bere, pe care le „servea" cu promptitudine scafandrilor. Delfinul mai fusese dresat să răspundă la un anumit semnal al acvanauților cînd aceștia erau în pericol, căci în zona în care se aflau apa era foarte tulbure și de multe ori se rătăceau, nereușind să mai ajungă „acasă". La auzul semnalelor, delfinul sosea imediat și trăgea un cablu special legat de „casa" submarină, pe care îl „înmîna" scafandrului rătăcit și în acest fel, acesta se putea întoarce fără greș. Cînd se întîmpla ca semnalul de alarmă să vină de la doi acvanauți deodată, delfinul dădea unuia cablul, iar pe al doilea îl „conducea" personal pînă la locuință. De asemenea, delfinul avea grijă să păzească atît „casa" cît și oamenii de atacurile neașteptate ale rechinilor.

În cadrul acestui experiment s-a demonstrat practic utilitatea delfinilor în cercetările subacvatice, ei putînd îndeplini multiple misiuni. Ei ar putea, de pildă, coborî la diverse adîncimi cu aparate automate de înregistrat temperatura apei, salinitatea, radioactivitatea. Ei ar mai putea fi folosiți la detectarea unor nave scufundate, precum și la salvarea naufragiaților sau a acvanauților în pericol sau rătăciți. Delfinii pot descoperi, cu ajutorul ultrasunetelor pe care le emit, aglomerările de pește. Dresați special ei ar putea „informa" pescarii despre aceste aglomerări și chiar ar putea „mîna" peștele spre plasele de pescuit.

Utilizarea firească de către om a însușirilor deosebite ale mamiferelor marine poate fi doar în scopuri pașnice. Iar aceste ființe atît de inteligente pot ajunge ajutoare de nădejde în rezolvarea unor probleme cu care omul se confruntă la ora actuală, inclusiv cele privind folosirea spre beneficiul umanității a marilor bogății din adîncurile mărilor și oceanelor.

TUDOR PRELIPCEANU

STRICT AUTENTICE

● „Eu însă nu am văzut niciodată cîinele să circule liber pe scară sau în curte. Acest cîine este de mărime mijlocie și este de culoare neagră. Precizez că acest cîine nu este agresiv. Lătrăturile cîinelui din apartament nu se aud nici pe palier și nici în apartamentul familiei V. Cîinele este de culoare neagră cu ceva alb la gît. Este prezentat și cîinele care se poate observa că este de talie mică. Cîinele este scos pe scară în lesă de către pîrîtă și se poate observa că, deși este lume multă și străină acesta nu latră și nici nu a încercat să muște pe cineva (vreuna din persoane). În momentul în care completul de judecată a ajuns pe podestul din fața celor trei apartamente s-a auzit o lătrătură. Pe tot parcursul efectuării cercetării locale nu s-a auzit nici o lătrătură. Față de cele arătate mai sus, vă rugăm a dispune respingerea acestui capăt de acuzare privind cîinele."

● „În anul 1986 pîrîtul a alergat cu cuțitul după soție intenționind să o taie, însă nereușind a tăiat un porc."

● „Am fost obligată să mă mut temporal la părinții mei."

● „Solicit și partajarea a 10 kg. ceapă, 2 borcane murături și 2 ghivece cu violete de Parma înghețate."

● „La întrebarea pusă de noi, unde se află economistul, membrii cooperatori au răspuns că se află în stare vădită de ebrietate și doarme într-o colibă a paznicului de noapte. Ne-am deplasat pînă acolo și într-adevăr situația s-a confirmat, întrucît în starea în care era nu se putea ține pe picioare, nerecunoscîndu-ne datorită stării în care se afla."

● „Abaterea comisă a fost un incident în viața mea, întrucît am procurat o cantitate de țuică pentru nunta fiului meu, pe care am degustat-o și ca urmare m-am amețit. Tocmai datorită acestei situații nu m-am prezentat la sediul unității, rămînînd în coliba paznicului să mă odihnesc, unde am fost surprins de organele de control."

● „Ne-am bucurat cînd am văzut că aveți băuturi alcoolice la fiecare etaj, dar ce folos dacă tata nu bea, îl tragi numai tu."

● „Adevărul este că pîrîta nu a avut afecțiune față de mine și cea mai grăitoare dovadă în acest sens este declararea mea ca mort la filiala C.E.C. unde ceruse relații referitoare la libretele rămase de pe urma decesului meu."

● „Am luat și am vîndut toate bunurile tatălui meu, adunate în peste 25 de ani de muncă, într-o muncă bănoasă, ca aceea de gestionar P.E.C.O. a și fost condamnat pentru o mare sustragere de bani."

● „Tov. avocat acuză și cere demascarea celor ce s-au făcut vinovați de fals, uz de fals, acuzații calomnioase. La care infractoarele se ivesc, cu toată splendoarea, în arenă. Reclamanta personal declară că nu cunoaște nici o persoană cu numele de F.I. Am ajuns la omul invizibil. Plictisit și scîrbit de atîta prostie și mizerie morală subsemnatul își audiază martorii."

● „În sfîrșit apare pe ringul de dans primul martor. Mărturia sa, precum poezia marelui poet – „Pe lîngă plopii fără soț..." În concluzie: nu se înțelege nimic din declarație, nici el nu mai știe ce minte, nimic care să confirme „teza de doctorat" – „Restituire de bunuri".

● „Rog să-mi atribuiți mie bunurile imobile – casa, gardul și coteţul."

● „Privitor la bunurile comune, consider că ar fi un gest frumos din partea mea să i le las în continuare ca amintire de la cel pe care l-a subapreciat. Cît privește despăgubirile privind zilele neplătite ale subsemnatului și martorilor mei, dactilografiatul actelor, de asemenea consider că nu este cazul să le adaug la total, gîndindu-mă că va avea nevoie de bani la viitorul recurs penal."

● „Apare apreciatul prozator în minciuni, mult căutatul și așteptatul martor mincinos."

● „Atunci, mii de tunete și fulgere, de ce instanța îl mai pune pe subsemnatul să plătesc reclamantei 435 lei în contul bunurilor proprii ale acesteia?"

● „Solicit să dispuneți partajarea în cotă de 1/2 a următoarelor bunuri dobîndite pe parcursul căsătoriei: apartamentul – achitat 132 224 lei, dormitor „Ruxandra" – 10 000 lei.... 4 crăticioare pentru încălzit mîncare – 40 lei, lighean plastic – 15 lei, 3 tăvi cozonac – 20 lei, suport șervețele – 10 lei, polonic – 10 lei, răzătoare metal – 7 lei, strecurătoare ceai – 5 lei."

Culese de **DAN LAURENȚIU STOICESCU**

UMOR

● Robert Benchley era cunoscut ca un om care dădea bacșișuri grase cînd i se făcea un serviciu. Dar în cursul unei scurte șederi într-un hotel monden, a observat că nu sînt respectate nici măcar bunele maniere, așa că nu a vrut să ofere nimănui nimic în plus. Plecînd din hotel, socotea că scăpase cu bine de toți cei care ar fi putut aștepta bacșiș, cînd, în fața portierei deschise, îl găsește pe portarul hotelului, cu mîna întinsă: „Nu veți uita de mine, domnule", îi spuse portarul.

Benchley apucă mîna întinsă spre el și o strînse:

„În nici un caz", spuse el cu multă emoție în voce. „Îți voi scrie".

● Dirijorul finlandez Boris Sirpo se mutase cu soția într-o casă americană despre care localnicii povesteau că este bîntuită de stafii. Chiar din prima noapte, au fost treziți de niște sunete sinistre. Speriată, d-na Sirpo își roagă soțul să meargă să vadă ce se întîmplă. „Nu se poate, iubito", răspunse el „știi că nu vorbesc englezește așa bine ca tine".

● Noaptea, la ora 2, simțindu-se teribil de rău, pacientul roagă doctorul de casă să vină imediat. Cum era noapte și vreme foarte urîtă afară, pacientul își cere scuze. „Nu face nimic", răspunde doctorul politicos „oricum trebuia să mai trec pe la un bolnav din vecinătate, așa că omor doi iepuri dintr-o lovitură".



TINERETUL ȘI SPIRITUL OLIMPIC

OLIMPISMUL — AFIRMAREA PRINCIPIILOR ETICE COMUNE ÎNTREGII UMANITĂȚII

— Stimate tovarășe Alexandru Șiperco, sinteți unul dintre promotorii spiritului olimpic. Ca vechi militant pe acest tărîm, cu funcții importante în C.I.O., am dori să vă întrebăm, încă de la începutul dialogului nostru, ce înseamnă, de fapt, spiritul olimpic? Ce înseamnă olimpism și mișcare olimpică? Cum se definește ea în epoca contemporană?

— Cu alte cuvinte, să stabilim, de la început, cîteva jaloane: olimpismul sau „spiritul olimpic", cum îl numiți dumneavoastră, înseamnă, în primul rînd, punerea sportului în slujba umanismului, a formării omului multilateral și armonios dezvoltat fizic și spiritual. Audiența mondială a olimpismului este determinată de faptul că el afirmă acele principii etice care sînt comune întregii umanități, cu excluderea oricăror poziții sectare proprii unor categorii restrînse, cu respingerea oricăror discriminări — de rasă, de religie, politică sau de sex — că el apără demnitatea umană, respinge folosirea drogurilor și violența în lumea sportului, cultivă buna înțelegere și respectul adversarului, urmărește să pună sportul în slujba prieteniei între popoare și a păcii. Mișcarea sportivă olimpică cuprinde pe toți cei ce împărtășesc această concepție a rolului sportului, concepție consemnată în „Cartea Olimpică" elaborată de Comitetul Internațional Olimpic (CIO), ghidul recunoscut al mișcării olimpice și singurul care decide asupra apartenenței la această mișcare. Activitatea Mișcării Olimpice este permanentă, iar Jocurile Olimpice (JO) reprezintă manifestarea ei cea mai importantă. Fondatorul Jocurilor Olimpice moderne — Pierre de Coubertin, mare umanist francez și un prieten al românilor, — pedagog, istoric, literat, un inspirat vizionar și un excepțional organizator, totodată, — a avut ideea de geniu de a reînvia Jocurile Olimpice antice, care s-au serbat neîntrerupt timp de peste 1200 de ani marcînd întreaga istorie a Greciei prin pasul „Olimpiadelor" de patru ani, celebrate de Jocurile ce se desfășurau în sanctuarul Olimpiei. Ele nu aveau un caracter internațional, în sensul modern al cuvîntului, întrunind doar pe greci, — e drept cetățeni ai unor orașe — state independente — iar femeile erau excluse de la ele. CIO, a cărui creație datează din 1894, odată cu hotărîrea de a reînvia J.O., a actualizat neîncetat concepția olimpică a sportului, structurile mișcării olimpice și formula de desfășurare a J.O. Se poate afirma că azi, cu puține excepții, întreaga mișcare sportivă mondială, care numără peste 300 milioane de membri, este olimpică. Toate campionatele și celelalte acțiuni ale celor 41 de Federații Sportive Internaționale, ca și Jocurile Continentale (Asiatice, Africane, Mediteraneene, ale Continentului sud-american) se desfășoară cu respectarea strictă a regulilor „Cartei Olimpice" și a statutelor acelor federații, care sînt, la rîndul lor, aprobate de către C.I.O. Pe plan național, mișcarea sportivă olimpică este condusă de cele 162 comitete olimpice naționale, care, la rîndul lor, grupează federațiile naționale, pe ramuri de sport. Împreună — CIO, Federațiile sportive internaționale și Comitetele naționale olimpice formează marea familie olimpică.

MIȘCAREA OLIMPICĂ — ACTIVITATEA SOCIALĂ CU CEA MAI LARGĂ AUDIENȚĂ

Personal am urmărit patru ediții ale Jocurilor Olimpice, fiecare Olimpiadă cu frămîntările și istoricul ei, cele de la München, Montreal, Moscova și Los Angeles, relevind, cum se știe, unele probleme dificile. Dorim să vă întrebăm cu ce probleme se confruntă mișcarea olimpică la ora actuală?

— De la reînvierea J.O. au trecut peste 90 de ani. Ele au supraviețuit, între timp, la două războaie mondiale, la anii de încordare internațională și la tot felul de alte încercări. Mișcarea olimpică, la rîndul ei, reprezintă azi, de departe, activitatea socială cu cea mai largă audiență în lume. Ca atare, ea nu poate să nu sufere și să nu reflecte marile procese ce au loc în lumea contemporană. Accesul la independență a numeroaselor țări, fostele colonii, a adus în sportul olimpic mase mari de practicanți ce se cer încadrate și asistate pentru a ajunge din urmă sportul din țările dezvoltate, a schimbat componența organelor de conducere ale mișcării sportive mondiale, modificînd politica lor, pînă de curînd orientată în prea mare măsură spre țările dezvoltate. Televiziunea, devenită globală, a lărgit neînchipuit asistența la manifestările sportive, făcînd ca numărul celor ce urmăresc competițiile din tribunele stadioanelor să reprezinte un procent infim al ansamblului spectatorilor. Miliarde de spectatori privesc manifestările sportive pe micul ecran. Tocmai de aceea impactul manifestărilor negative din întîlnirile internaționale transmise pe micul ecran cere o atenție sporită și măsuri din cele mai drastice împotriva huliganismului. Televiziu-

nea a îmbinat, de asemenea, manifestările sportive cu reclama comercială, aducătoare de mari venituri, împărțite acum, cu organizatorii acestor manifestări, cu țările și cu sportivii participanți la ele. Importanța pe care a căpătat-o, astfel, sportul a permis soluționarea unor situații grele create de factorii politici: în anii '60, C.I.O. a reușit să impună participarea la J.O. și la diverse campionate mondiale a R.D. Germane, în echipă comună cu R.F.G., și apoi separat, în perioada cînd R.D.G. nu era recunoscută de majoritatea țărilor, iar statele membre ale blocului NATO refuzau să acorde viza de intrare sportivilor est-germani pentru campionatele programate a se desfășura în țările membre ale organizației Tratatului Nord-Atlantic. Același lucru s-a întîmplat cu R.P.D. Coreeană. Rezoluția adoptată de C.I.O. la propunerea reprezentantului român, a permis participarea concomitentă a R.P. Chineze și a Taiwanului, considerat ca provincie a Chinei, la J.O. ce au devenit în ultimul timp obiectul unor presiuni politice, cum a fost atacul terorist cu victime omenești, la Olimpiada de la München din 1972, cele mai recente exemple fiind boicotarea J.O. din 1980, de la Moscova, și neparticiparea unui grup de țări la cele din 1984, de la Los Angeles. S-a încercat, de asemenea, fără succes, subminarea J.O. prin organizarea a tot felul de acțiuni sportive internaționale cu conținut politic, sectar. Faptul că Jocurile Olimpice constituie o extraordinară cutie de rezonanță pentru orice se întîmplă în cursul desfășurării lor, datorită audienței uriașe care i se acordă de către Mass-media, face ca ele să reprezinte o țintă potențială pentru acțiunile teroriste, cum spuneam, ca cele de la J.O. din 1972 de la München. Dar spiritul olimpic învinge, pentru că apără adevărul și demnitatea umană, promovează prietenia și virtuțile tinereții.

FAMILIA SPORTURILOR OLIMPICE SPOREȘTE CONTINUU: CUM ARATĂ VIITORUL?

— Au fost cooptate, în familia olimpică, sporturi ce figurează pe lista disciplinelor care promovează profesionismul. Un exemplu este tenisul de cîmp. Cum se împacă această măsură a C.I.O. cu Carta Olimpică?

— Admiterea de către Biroul Executiv al C.I.O., a tenisului în programul J.O., cu titlu experimental la Olimpiada de la Los Angeles, și sub rezerva ratificării acestei decizii de către Sesiunea C.I.O., din luna mai 1987 de la Istanbul, cînd s-a și hotărît intrarea oficială a tenisului în competițiile olimpice, oglindește orientarea C.I.O. către crearea de condiții egale tuturor sportivilor de performanță, indiferent de regimul politic al țării lor și de modalitatea în care li se asigură existența.

Apreciind că asistența materială a sportivilor, sub diverse forme, răspunde cerințelor sportului de azi, C.I.O. nu acceptă în familia olimpică decît acei sportivi care sînt controlați de către federațiile lor internaționale, potrivit statutelor acestora, aprobate la rîndul lor de C.I.O., ca fiind conforme cu „Cartea Olimpică". Aceasta nu admite în viața sportivă pe cei ce practică discriminarea, folosesc drogurile, dau dovadă de violență pretinzînd, totodată, ca sportivul să se conformeze regulilor de fair-play în competiții. Cei ce sînt profesioniști, în adevărata accepție a cuvîntului, adică nu sînt membri ai Federațiilor internaționale, nu se supun regulilor acestora, atît a celor tehnice competiționale, cît și a celor de comportare, de ținută morală, etică și sportivă, fiind în cele mai multe cazuri proprietatea unor promotori afaceriști, ei rămînînd excluși din viața sportivă olimpică. Tenismenii primesc prime pentru participarea la concursurile internaționale, dar ei sînt membrii ai Federației Internaționale și se supun regulilor acesteia, aprobate de C.I.O. Pentru participarea la Jocuri ei nu pot primi prime, nu se pot preta la reclamă comercială și trebuie să se supună testului medical anti-doping. Cred că e cazul să subliniez, aici, faptul că acceptînd o federație internațională în Mișcarea Olimpică, C.I.O. extinde autoritatea olimpismului și a „Cartei Olimpice" asupra a milioane de practicanți ai sportului respectiv din rîndul cărora sportivii de înaltă performanță asistați, sub o formă sau alta, reprezintă o infimă minoritate.

— După toate cele spuse, cum vedeți viitorul J.O.? Care este principalul cîștig al concurenței statelor (țărilor gazdă) pentru organizarea de excepție a fiecărei ediții? Continuînd ideea, să observăm, deci, că Olimpiadele nu sînt probleme de indivizi, sînt probleme de stat, de guverne, de bugete naționale. Cum se realizează colaborarea C.I.O. cu țările organizatorice ale J.O.?

— Fiecare ediție a J.O. este mai grandioasă, aș putea spune, decît cea precedentă, sumele investite în organizarea Jocurilor de vară, de exemplu, ridicîndu-se uneori pînă la 3 miliarde dolari. La un moment dat, s-au făcut auzite voci care afirmau că acest gigantism va duce la prăbușirea lor, lipsind candidații care să le organizeze. Contractele pentru difuzarea lor prin televiziune au adus, însă, în ultimii ani, sute de milioane de dolari organizatorilor și C.I.O. Veniturile rezultate din turism, propulsarea țărilor gazdă în atenția mondială cu toate efectele pozitive pe plan economic și politic au făcut ca teama de un imens deficit să treacă pe al doilea plan și, astfel, la alegerea organizatorilor Jocurilor din 1992, care a avut loc la Lausanne, în octombrie 1986, s-au prezentat 6 candidați pentru Jocurile de Vară și 7 pentru Jocurile de Iarnă, delegațiile orașelor candidate fiind conduse de prim-miniștri Franței, Spaniei, Olandei, de regina Suediei și de alți înalți demnitari. De J.O. beneficiază atît mișcarea sportivă, cît și orașul și țara în care ele se organizează. Rămîn în urma lor nu numai baze sportive ultramoderne, dar și sisteme de comunicații ultra moderne concepute să deservească circa 10 000 de ziariști, rețele ameliorate de hoteluri, tot felul de instalații necesare pentru a face față afluenței de sportivi și spectatori. Și să nu uităm profunda modificare a spiritului populației locale, deschiderea ei spre lumea diversă pe care o primește în sînul ei pe timpul Jocurilor. Spațiul nu-mi permite decît să enumăr ceea ce implică organizarea Jocurilor: 50 000 personal auxiliar, 15 000 personal de securitate; 10 000 de ziariști, selecționați dintr-un număr mult mai mare de solicitanți; sisteme de telecomunicații din cele mai sofisticate; investiții uriașe în bazele sportive de concurs și antrenament, de fiecare dată dintre cele mai mari și mai elaborate din lume. Importanța Jocurilor nu se rezumă numai la orașul și țara care le găzduiesc, ci se extinde asupra întregii regiuni.

ROMÂNIA — MEREU PRINTRE PRIMELE ȚĂRI DIN LUME ÎN IERARHIILE OLIMPICE

— Ce rol a avut de-a lungul timpului prezența României în mișcarea olimpică? Cum au fost priviți și apreciați mesagerii ei, marii campioni olimpici, de la Carpați și Dunăre?

— Mi-ar trebui mult mai mult spațiu, decît cel permis de un interviu, ca să vorbesc despre marile succese ale României la J.O. bine cunoscute, de altfel, publicul nostru, care urmărește cu pasiune și dragoste lupta dusă de sportivii români pentru a reprezenta cu cinste mîndra țară de la Carpați și Dunăre. Aș vrea să remarc doar constanța succeselor sportivilor români care, de la surpriza pe care au provocat-o la Melbourne, în 1956, pînă la aceea de la Los Angeles, în ultimii 30 de ani n-au ieșit din grupul primelor 10 țări din lume, după numărul medaliilor obținute, apropiindu-se de vîrful clasamentului neoficial pe țări în ultimele ediții ale J.O., lăsînd în urmă multe din tradiționalele „mari puteri" în domeniul sportului. Va rămîne de neuitat pentru toți cei ce au asistat în tribunele marelui stadion „Coloseum" din Los Angeles la deschiderea Jocurilor, momentul cînd, la intrarea delegației României pe stadion, întreaga asistență s-a ridicat în picioare, în frunte cu președintele Statelor Unite, ca să salute cu aplauze frenetice pe sportivii români. În loja prezidențială s-a aflat Nadia Comăneci, marea și neegalata noastră sportivă, care, împreună cu ceilalți campioni români, al căror număr este prea mare ca să-i pot enumera aici, a contribuit la sporirea popularității României pe toate meridianele globului.

OLIMPIADELE — MANIFESTĂRI DE CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE!

— Prin ce atribute se încadrează Olimpiadele (olimpismul) în fenomenele de cultură și civilizație ale lumii? Dacă sportul este un factor educativ-formativ pentru tînăra generație, care sînt atributele (funcțiile) umaniste ale olimpismului? Se poate vorbi de o vocație a păcii, a prieteniei și colaborării între națiuni, și spiritul olimpic?

— După cum am spus, Olimpismul, sau concepția olimpică a sportului reprezintă punerea acestuia în slujba umanismului, a prieteniei și respectului între oameni, a bunei înțelegeri între popoare și a păcii în lume. Trăsătura caracteristică a olimpismului care i-a asigurat audiența universală este ansamblarea într-o concepție coerentă, a ceea ce reprezintă fondul umanist comun al concepțiilor etice al tuturor popoarelor și respingerea oricăror poziții partizane de orice natură ar fi ele — politice, religioase, sociale — care ar putea exclude o categorie sau alta. J.O. reprezintă, fără îndoială, cea mai grandioasă manifestare a umanității, care reunește, prin intermediul televiziunii trei miliarde de spectatori din întreaga lume. Impactul lor asupra ideilor, concepțiilor, mentalităților oamenilor este imens. Ele demonstrează pe viu posibilitatea stabilirii relațiilor umane de prietenie și bună înțelegere, dincolo de deosebirile de limbă, de concepții politice sau de credințe religioase. Ele pun în evidență reprezentanți ai regiunilor situate în afara circuitelor obișnuite ale relațiilor internaționale, categorii pînă de curînd oprimate, și contribuie la descătușarea femeilor, pentru început, prin sport. Întîlnirea tineretului de pretutindeni în tradiționalul sat olimpic, ca și aceea a iubitorilor de sport veniți din toate părțile lumii, presiunea pe care ei o exercită asupra unor bariere artificiale politice și de altă natură, care tind să împiedice această comuniune, obligă factorii politici de decizie să se plieze la realitățile progresului omenirii pe calea păcii, a unei mai bune înțelegeri între popoare.

— Cine sînt membrii C.I.O. și care sînt criteriile de acordare a acestor funcții de înaltă cinste, demnitate și onoare? Cum este reprezentată țara noastră în organismele olimpice?

— N-ar fi exagerat să se afirme că C.I.O., ocupă un loc cu totul aparte între marile organizații mondiale, fiind unicul organism cu chemare universală, care este reprezentativ și executiv, în același timp, rămînînd, în principiu, în afara influențelor politice sau suferind aceste influențe în cea mai mică măsură posibilă. Ceea ce a determinat stabilitatea C.I.O., care curînd își va serba o sută de ani de existență, timp în care a reușit să-și îndeplinească misiunea pe care și-a asumat-o, este statutul membrilor C.I.O., conceput de fondatorul său, Pierre de Couberetin. O persoană este cooptată de C.I.O. la recomandarea unui Comitet Olimpic național, al unei țări în care sportul este suficient de dezvoltat pentru a participa activ la relațiile sportive internaționale. Sînt preferate personalități care se bucură de suficientă autoritate ca să poată susține poziția C.I.O. la nivelul conducerii statului. Odată admis, membrul C.I.O. devine reprezentant al C.I.O. pentru țara respectivă. Pentru a i se asigura independența, un membru al C.I.O., odată ales, rămîne membru al acestuia pe viață, sau, pentru cei primiți mai recent, pînă la 75 de ani. C.I.O. numără printre actualii sau foștii săi membri, șefi de stat sau de guvern, miniștri și ambasadori, importanți oameni de afaceri, generali, oameni de cultură, uniți toți prin dragostea pentru sport, majoritatea sportivi activi în tinerețe, mulți ocupînd și în prezent funcții alese în conducerea organizațiilor sportive internaționale. Ei nu pot fi remunerați pentru activitatea lor în C.I.O., în organismele sportive din care fac parte. S-au făcut, în decursul timpului, propuneri, de către cei ce ar fi dorit să supună C.I.O. și Mișcarea Olimpică autorității unor factori politici, ca C.I.O. să fie format din reprezentanți ai diverselor țări după modelul O.N.U., omițîndu-se să se menționeze că O.N.U. nu poate adopta decizii obligatorii pentru membri săi, ci doar Consiliul de Securitate. La ce rezultate s-ar fi ajuns a arătat experiența campaniei de boicotare a Jocurilor Olimpice de la Moscova, inițiate de președintele S.U.A., de atunci, căreia i s-au alăturat, practic, toți conducătorii țărilor Europei Occidentale. Acțiunea a eșuat, întrucît toți cei 81 de membri ai C.I.O. au susținut ținerea J.O. de la Moscova, inclusiv membrii C.I.O. din țările ale căror guverne susțineau boicotul. În ceea ce privește, am fost precedat în C.I.O. de doi membri: Prințul Valentin Bibescu, mare sportiv și unul din primii aviatori din lume și Senatorul Plagino, animator al sportului român, care a îndeplinit această funcție pînă la moartea lui, survenită în 1948. După o îndelungată candidatură, am fost ales ca membru în C.I.O. în anul 1955, și, de atunci am participat la 17 ediții ale J.O. de Vară și de Iarnă și la peste 40 de sesiuni ale C.I.O., răspunzînd de numeroase domenii de activitate în cadrul Mișcării Olimpice și îndeplinind funcțiile de mebru al Biroului Executiv și de vicepreședinte al C.I.O.

EROII ARENELOR OLIMPICE, EROI AI LITERATURII

— Există vreo legătură între spiritul olimpic, între J.O. și literatură? Cum explicați că mari scriitori, chiar laureați ai Premiului Nobel, s-au aplecat, s-au pasionat, au scris despre Olimpiade și despre olimpism?

— Numeroși oameni de cultură și litere au acordat atenție sportului în general și celui olimpic în special pe măsura importanței sale în viața omenirii, a locului ocu-

pat de el în viața omului modern, a rolului său formativ al ființei umane, al fenomenului cultural pe care-l reprezintă în societatea de azi. De la marele Pindar al antichității, la Byron, Jack London și Scot Fitzgerald, la Faulkner și Canon Doyle, la Ebert și Montherlant, Lacoutouire și Prevost, Chabrol și Magnon, Ortega y Gasset și Unamuno, Flores și Pavon, Camus și Giraudoux, Blikendorfer și Berthold Brecht, lista celor care, sub o formă sau alta, s-au lăsat atrași de fenomenul sportiv pare să se întindă la nesfîrșit. Fascinația și universalitatea spectacolului sportiv, eroii arenelor olimpice i-au atras pe mulți scriitori cu o irezistibilă chemare, în lumea sportului găsind subiecte de cărți nemuritoare. Numeroase institute care sînt dedicate filosofiei, sociologiei și psihologiei sportului și olimpismului, o Academie Internațională Olimpică și aproape 30 de filiale ale sale în diverse țări ale lumii, contribuie la studierea acestui extem de important fenomen social al societății noastre de azi. Aproape 50 de muzee permanente ale sportului olimpic și numeroase expoziții de pictură și sculptură, unele pe teme sportive, precum și alte manifestări artistice, care ilustrează cultura și civilizația popoarelor, reflectă legătura între sport și artă, întregesc tabloul sportului considerat ca fenomen cultural și de civilizație.

— Ce au însemnat pentru Dvs. călătoriile olimpice? Ce înseamnă ele pentru sportivi? Vă întreb aceasta pentru că „Notele de călătorie" din Franța, Suedia, Mexic, Grecia, semnate de Dvs, sînt lucrări literare de referință în domeniu. Activitatea Dvs., prodigioasă în lumea olimpică se va converti în lucrări beletristice sau de specialitate?

— Sportivii, în general, călătoresc mult, și acest contact permanent cu tinerii din cele mai diferite țări le întărește convingerea în unitatea omenirii, buna înțelegere, respectul și toleranța față de alții, îi îmbogățește spiritual, în contact cu cele mai diverse culturi și cu tradițiile și spiritualitatea popoarelor de pretutindeni. Eu însumi am călătorit mult, ce e drept nu numai în legătură cu sportul, am vizitat peste 50 de țări, de pe toate continentele, am avut prilejul să întîlnesc mari personalități ale lumii politice și culturale, șefi de state și de guverne, să vizitez locuri greu accesibile, să particip la evenimente deosebite, să duc tratative în cadrul organizațiilor și organismelor mondiale care depășesc cadrul sportului, întrucît, de la un anume nivel în sus, nu problemele de tehnică sportivă fac obiectul discuțiilor, ci cele de politică, să asist la acțiuni culturale remarcabile, să parcurg, cred, mii de kilometri prin muzee, să admir marile creații ale geniului uman. Formația mea de scriitor și ziarist, din trecut, mă fac să umplu carnete după carnete de însemnări, pe care le fac la fața locului, oprindu-mă pe stradă să notez cîte o idee, folosind orele de călătorii cu avionul și trenul. Preocupările mele de istoric amator m-au ajutat să capăt o viziune dacă nu neapărat originală în detaliu, dar proprie în compararea elementelor de civilizație și cultură de pretutindeni. Nu pierd încă speranța ca în anii care mi-au rămas de trăit, să pot asambla măcar o parte din materialul adunat și să scriu...

VASILE CĂBULEA

A XXIV-a ediție a Olimpiadei de vară-Seul'88

24 de medalii (7 de aur) pentru sportul românesc



PRIVIND ÎNAPOI CU MÎNDRIE

Între 17 septembrie și 2 octombrie, la Seul a avut loc cea de a XXIV-a ediție a Jocurilor Olimpice de vară, competiție de vîrf a sportului mondial, care a reunit peste 14 000 de sportivi și tehnicieni din 161 de țări ale lumii. Printre aceștia și 64 de sportivi români, prezenți la 10 dintre cele 23 de discipline înscrise în programul Jocurilor. O delegație nu foarte numeroasă, deci, dar de valoare, avînd în vedere că, pînă în finalul întrecerilor, **reprezentanții noștri vor cuceri 24 de medalii — 7 de aur, 11 de argint și 6 de bronz** — urcînd pe podiumul de premiere la 8 dintre cele 10 discipline în care au luat startul și făcînd astfel ca delegația României să se situeze, din nou, printre fruntașele J.O.

Pînă la ora bilanțului olimpic '88, pînă la emoțiile pe care le-am trăit pe întreaga durată a acestei Olimpiade și pe care le vom retrăi în rîndurile următoare, să aruncăm o privire retrospectivă asupra tabloului prezențelor românești la edițiile de pînă acum ale J.O.:

Olimpiada	Aur	Argint	Bronz	Total
1924 — Paris	—	—	1	1
1928 — Amsterdam	—	—	—	—
1936 — Berlin	—	1	—	1
1952 — Helsinki	1	1	2	4
1956 — Melbourne	5	3	5	13
1960 — Roma	3	1	6	10
1964 — Tokio	2	4	6	12
1968 — Mexic	4	6	5	15
1972 — München	3	6	7	16
1976 — Montreal	4	9	14	27
1980 — Moscova	6	6	13	25
1984 — Los Angeles	20	16	17	53





Cum nu se poate mai clar acest palmares olimpic, în care creşterile sportului românesc sînt ilustrate în mod special de medaliile de aur. Şi, ţinînd cont de faptul că, după cum scriam mai sus, la Seul a fost Olimpiada cu cel mai mare număr de ţări prezente, bilanţul delegaţiei noastre poate fi apreciat ca valoros. Şi, privind înapoi cu mîndrie, avem încă o dată garanţia trecutului mereu ascendent, pe linia tradiţiilor unanim recunoscute ale sportului românesc, expresie elocventă a capacităţii mişcării noastre sportive, care se dezvoltă viguros, sub semnul condiţiilor excelente asigurate practicării sportului în ţara noastră de conducerea partidului şi statului.





ÎNTÎI, DESPRE AURUL OLIMPIC ROMÂNESC

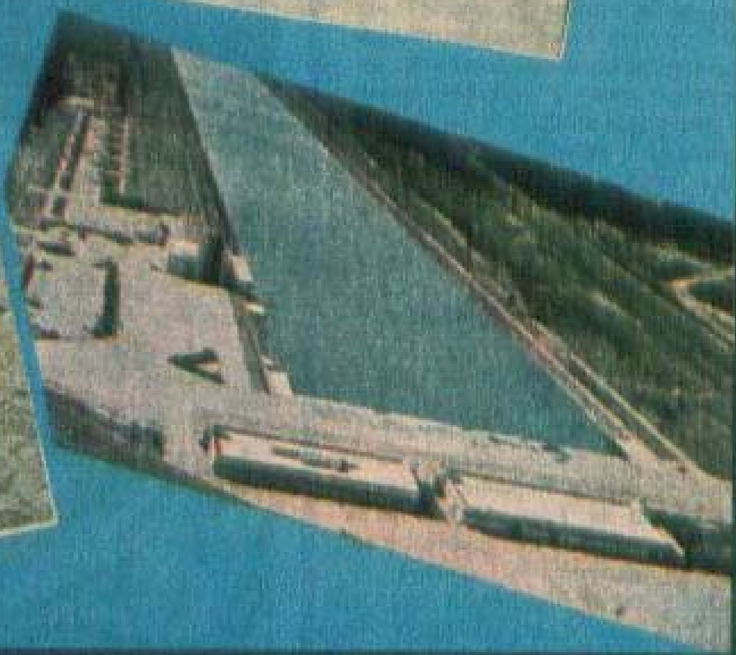
În lumea sportului există o vorbă, frumoasă şi plină de tîlc: „Imnul se cîntă numai pentru campioni!" Ei bine, pentru campionii noştri, la Seul **Imnul de stat al României socialiste s-a intonat de 7 ori, făcîndu-ne să trăim momente de cea mai înaltă satisfacţie patriotică şi sportivă.** Lidera delegaţiei României a fost, de departe, excepţionala gimnastă din Deva **Daniela Silivaş**, cea care — cu











un total de 6 medalii olimpice, dintre care nu mai puțin de 3 de aur — a intrat definitiv în galeria celor mai străluciți campioni olimpici. Probîndu-și înalta clasă internațională și valoarea de excepție, fiind o nouă ilustrare a valorii școlii românești de gimnastică feminină, tripla campioană olimpică Daniela Silivaș a fost, în mod indiscutabil, cea mai valoroasă sportivă din concursul olimpic de gimnastică, mărturie stînd nu numai cele trei titluri (din patru) obținute în finalele pe aparate, dar și impresionanta suită a notelor de 10 (șase la număr) și impresia generală pe care a lăsat-o în concurs. Nu mai puțin strălucitoare au fost schifistele **Rodica Arba** și **Olga Homeghi**, campioane olimpice la 2 rame și medaliate cu argint, apoi, în proba de 8+1, alături de celelalte componente ale echipajului românesc. De numeroase și binemeritate elogii s-a bucurat și atleta bucureșteancă **Paula Ivan**, campioană olimpică la 1 500 m și vicecampioană la 3 000m, la capătul unor finale în care a impresionat asistența, realizînd și excelente performanțe de timp, care au însemnat noi recorduri ale României. **Sorin Babii**, surprinzătorul dar merituosul campion olimpic din proba de pistol liber, a purtat mai departe tradițiile școlii românești de tir, iar luptătorul **Vasile Pușcașu**, campion olimpic la cat. 100 kg, stilul libere, a cucerit la rîndul său o prețioasă și strălucitoare medalie de aur românească. Tuturor campionilor noștri de la Seul, calde felicitări pentru comportarea excepțională și pentru rezultatele de vîrf, datorită cărora Imnul de Stat al României socialiste s-a intonat de 7 ori și la această cea mai mare Olimpiadă de pînă acum!

ÎNVINGĂTORII DE PE LOCUL ...2!

Avînd sclipiri vecine cu cele ale aurului olimpic, medaliile de argint au răsplătit mereu învingătorii de pe locurile... secunde, adică pe acei sportivi care au pierdut (de foarte puțin, în majoritatea cazurilor!) titlurile olimpice. Nu mai puțin de 11 asemenea medalii au cucerit sportivii noștri la Seul și absolut toate sînt demne de laude și de elogii, pornind de la „argintul" **Danielei Silivaș** la individual compus (practic un... aur, avînd în vedere cele numai 25 de miimi și ciudățeniile arbitrajului) și pînă la medaliile obținute de **Paula Ivan, Noemi Lung, Gabriela Potorac, Daniel Dumitrescu, Nicu Vlad, echipa feminină de gimnastică și patru echipaje de schif, feminine și masculine.** Despre toți acești medaliați și despre ceilalți sportivi care au urmat pe podiumul olimpic la Seul, numai cuvinte bune, **alături de felicitările noastre și de convingerea că sportul românesc și-a făcut din nou datoria.** Că se putea și mai bine, însă, asta e altceva, despre care vom vorbi în paginile ziarului nostru.

Grupaj realizat de
TOMA ALEXANDRESCU







OLIMPIADA '88 ÎN IPOSTAZE INEDITE!

Cea mai mare şi mai importantă competiţie sportivă de pe Terra este Olipiada de vară. Eveniment de referinţă a lumii sportului. Ea stabileşte ierarhiile sportive, valoarea recordurilor şi, prin aceasta, gradul de dezvoltare a mişcării sportive mondiale şi în fiecare ţară în parte.

Evenimentul sportiv al anului '88, care polarizează interesul amatorilor de sport de pe întregul glob pămîntesc, îl constituie Jocurile Olimpice programate la Seul, în perioada 17 septembrie pînă la 2 octombrie. În aceste două săptămîni peste 13 500 de sportivi, reprezentanţii a peste 160 de ţări participante — ambele, recorduri absolute — vor lua startul la cele 27 discipline înscrise în programul J.O. Evenimentul reuneşte, în universul olimpic de la Seul, 10 600 ziarişti şi comentatori la care se mai adaugă 3 000 de oficiali (antrenori, arbitri, reprezentanţi ai federaţiilor şi organismelor sportive internaţionale şi naţionale etc.). Se consideră că actuala ediţie a J.O. din Coreea de Sud va beneficia de o super-organizare, întrecînd toate ediţiile precedente, bazele sportive — pe care le vom prezenta în cele ce urmează — gata de funcţionare şi experimentare încă de acum cîţiva ani, atingînd apogeul perfecţiunii. Toate acestea — ca şi ambianţa de concurs, temperatura continentală — în jur de 21 grade — prezenţa reprezentanţilor tuturor ţărilor de pe Terra — îi determină pe specialişti să afirme că concurenţii au toate condiţiile să-şi demonstreze talentul, măiestria şi valoarea şi să dobîndească recorduri fără precedent, să realizeze — metaforic vorbind — performanţele sportive ale secolului viitor.

Nu ne îndoim că J.O. de la Seul vor consacra în Pantheonul campionilor olimpici nemuritori şi cîţiva dintre reprezentanţii tricolorului românesc.

AICI AU FOST GĂZDUITE ÎNTRECERILE OLIMPICE

Au fost construite 15 baze sportive noi, dotate cu instalaţiile cele mai moderne, în care estetica arhitecturii, fantezia creatoare şi ineditul, se îmbină armonios, cu utilul, cu ultima expresie a perfecţiunii tehnicii şi electronicii. În tribunele celor 15 baze pot lua loc deodată, 277 696 spectatori! Iată-le, prezentate pe scurt:

● **STADIONUL OLIMPIC.** Un imens oval, cu tribune acoperite, construit după cea mai modernă arhitectură şi estetică. Are o capacitate de 100 000 de locuri, dispune de două niveluri. Echipat cu instalaţii ultramoderne, un ecran-video gigantic, sistem de sonorizare, instalaţie de nocturnă, tabelă electronică de afişaj pentru rezultate, sisteme de memorizare, etc., marele stadion olimpic va fi, deopotrivă, gazda întrecerilor atletice, a unor finale de rezonanţă în alte discipline şi, desigur, fotbalul — dar şi locul unde se vor desfăşura festivităţile de deschidere şi închidere a Jocurilor.

● **SALA OLIMPICĂ DE GIMNASTICĂ.** Construcţia după ultimele reguli şi inspiraţii ale arhitecturii... sportive, cu acoperiş de sticlă, avînd o suprafaţă de peste 30 de mii de metri pătraţi, **sala olimpică de gimnastică**, cu o capacitate de 15 000 locuri va găzdui întrecerile de gimnastică şi finala de handbal masculin.

● **STADIONUL KWANGJU.** În localitatea Kwangju, Chollanam-do, s-a construit un frumos stadion, cu o capacitate de 30 000 locuri — tribune în culori vii, în aer liber, cu instalaţii de nocturnă, unde vor fi programate meciurile de fotbal.

● **GIMNAZIUL OLIMPIC DE SCRIMĂ.** Cosntrucţie splendidă, cu acoperişul cupolei tansparent, în valuri, are o suprafaţă de peste 16 mii m.p. şi o capacitate de 7 000 locuri, care va găzdui întrecerile de scrimă.

● **STADIONUL SONGNAM.** Cu 27 000 locuri, o suprafaţă de 103 430 m.p., cu tribune, în aer liber, în culori pastelate şi nocturnă, pe stadionul Songnam vor fi programate întrecerile de hochei pe iarbă.

● **GIMNAZIUL SUWON.** Sala cu o cupolă rotundă imensă, de o construcţie ingenioasă, avînd o suprafaţă de 8 700 m.p. şi o capacitate de 5 145 locuri, va găzdui întrecerile de handbal.

● **GIMNAZIUL OLIMPIC DE HALTERE.** Construită într-un stil specific locurilor, sala (10 716 m.p., 4 000 locuri), va fi gazda întrecerilor de haltere.

● **BAZINUL REGATELOR DE PE FLUVIUL HAN.** Lacul artificial, rezervat întrecerilor de caiac-canoe, construit pe fluviul Han, are o suprafaţă de 661 000 m.p. iar tribunele pot primi 25 000 spectatori.

● **GIMNAZIUL SANGMU.** Sala destinată întrecerilor de lupte greco-romane şi libere, are o suprafaţă de 7 690 m.p. şi o capacitate de 5 000 locuri.

● **COMPLEXUL OLIMPIC DE TENIS.** Intrat în familia sporturilor „olimpice", tenisul de cîmp va debuta competiţional, în condiţii excelente: complexul de tenis numără 18 terenuri, iar tribunele stadionului central totalizează 15 000 locuri.

● **VELODROMUL OLIMPIC.** Superbă şi această construcţie nouă, (26 200 m.p.) destinată întrecerilor de ciclism, care în afară de ovalul de beton, dispune de tribune pentru 6 300 spectatori.

● **GIMNAZIUL UNIVERSITAR CHAMSHIL.** Ringurile de box sînt instalate într-o sală care se întinde pe o suprafaţă de 118 000 m.p. şi dispune de tribune în care pot lua loc 7 500 de iubitori ai „nobilei arte".

● **PISCINA OLIMPICĂ.** O construcţie unicat, acoperită, dispusă pe o suprafaţă de 24 775 m.p. cu tribune pentru 10 000 spectatori. Aici se vor desfăşura întrecerile de nataţie (înot, înot sincron, polo).

● **GIMNAZIUL CHAMSHIL.** Baschetul, cu o uriaşă audienţă, dispune de o cosntrucţie proprie, de mare frumuseţe: sala de la Gimnaziul Chamshil, cu o suprafaţă de 29 000 m.p. şi tribune cu o capacitate de 12 751 locuri.

● **Mascota acestei ediţii a Jocurilor Olimpice este tigrişorul „Hodori" simpatic, după cum puteţi constata singuri.**

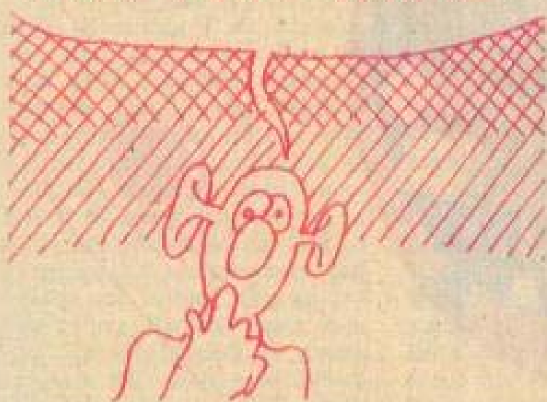
VASILE CĂBULEA

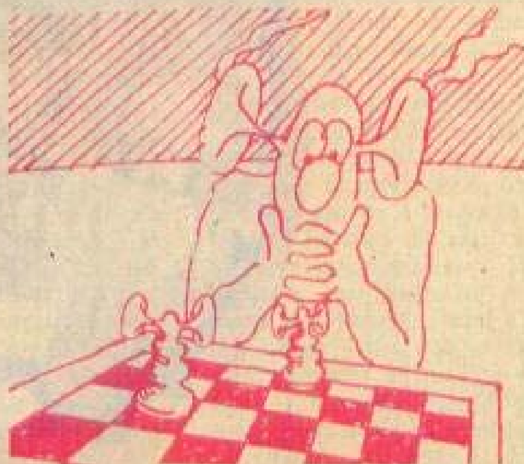












Caricaturi de GHEORGHE BEJAN

MUZICA UȘOARĂ



Concursuri, concursuri...


ALEXANDRA CANAREICA


GABRIEL COTABIȚĂ


GABRIELA SAUCIUC

Fireşte, orice iubitor al muzicii uşoare româneşti, atunci cînd va fi întrebat care este manifestarea muzicală nr. 1 a genului îţi va răspunde: **concursul de la Mamaia!** La ora cînd predăm aceste rînduri mai sînt mai bine de 30 de zile pînă la primul gong al ediţiei '88. Ceea ce ştim deja sînt datele de desfăşurare (31 august—4 septembrie), faptul că şi de această dată competiţia va fi precedată de 6 concerte-avanpremieră Mamaia '88, în staţiunile de pe litoral, cu tineri din secţiunea de „interpretare", plus recitalurile unor Gabriel Cotabiţă, Loredana Groza, Cătălin Crişan — (deci săli arhipline asigurate!), că şi anul acesta concurenţii au fost pregătiţi în cadrul unui „curs intensiv de vară", sub îndrumarea unor dascăli reputaţi, cum ar fi Camelia Dăscălescu, Titel Popovici, Dumitru Lupu. Despre acest curs am solicitat cîteva amănunte tovarăşului secretar de stat Ladislau Hegedus: „Este o şcoală la care de fapt învăţăm şi noi: fiind o acţiune tînără, ne perfecţionăm şi noi din mers! Important este ca aceşti tineri să nu fie lăsaţi la voia întîmplării, noi fiind cu toţii răspunzători de afirmarea sau de ratarea lor. În fond, unii vor îmbrăţişa cariera artistică, poate, alţii — nu, dar deocamdată se cuvine să-i punem cît mai bine în valoare pe cei selecţionaţi (au fost, iniţial, peste o sută), sprijinindu-ne, astfel, propriile opţiuni". La acelaşi etaj de la Consiliul culturii şi educaţiei socialiste, unde, o ştie oricine, se află „motorul" tuturor manifestărilor importante ale genului (revigorate în anii din urmă, cu beneficii vizibile, cum se spune, cu ochiul liber), am mai aflat cîteva amănunte, nu neapărat de senzaţie, legate de concurs. Am intrat, deci, în febra organizării (sau a... organizatorilor!), asistînd la telefoane, parcurgînd partituri, fişe, texte, urmărind legătura menţinută continuu cu ceilalţi organizatori, Radioteleviziunea Română şi Uniunea compozitorilor şi muzicologilor. De aici, de la acest etaj, pornesc firele prin intermediul cărora concursul devine an de an mai diversificat, mai atractiv. Ne grăbim spre biroul lui Eugen Aron, ştiind că după ora 11 nu mai este de găsit: beneficiind din plin de bucuriile caniculei în mijloacele de transport în comun, aleargă de la televiziune la radio şi de aici la Electrecord, cu scurte stagii... pe litoral, unde pregătirile sînt de asemenea în toi. Urgenţa numărul unu: repetiţiile legate de piesele în primă audiţie (atît de la „creaţie", cît şi cele încredinţate tinerilor solişti de la „interpretare"), problemă ce dă insomnii şi redactorului TV Mariana Şoitu. Orchestrele repetă din plin, cea a Radioteleviziunii (dirijor Cornel Popescu), grupurile conduse de compozitorii Ionel Tudor şi Alexandru Wilmanyi, iar pe litoral şi orchestra Teatrului „Fantasio" (dirijor: compozitorul Aurel Manolache). Vor fi şi de această dată discurile festivalului la standuri chiar în zilele desfăşurării sale? Şi iată că am ajuns, pe nesimţite, la cei care urcă pe scenă (chiar dacă o fac numai la repetiţii!), adică la realizatori. O parte din ei au fost amintiţi anterior (Mariana Şoitu, Eugen Aron, dirijorii ş.a.). Ceilalţi sînt: regizorul artistic Biţu Fălticineanu, de la Teatrul satiric-muzical „C. Tănase" (adevărat „veteran", el se simte aici ca un peşte în apă, şi asta nu datorită apropierii Mării Negre, ci unei experienţe călite şi la concursul „Melodii", de la Bucureşti), scenografii Dana Moraru şi Cornel Ionescu (de la TV), tot de la televiziune redactorul muzical Nicoleta Păun, regizoarea de montaj Doina Anastasiu (indiferent dacă soţul ei, apreciatul interpret Dorin Anastasiu va figura sau nu în program!), reprezentanţii fiecăruia din cele trei organisme co-organizatoare, ai A.R.I.A. (invitarea unor impresari de peste hotare s-ar impune, pentru a facilita cunoaşterea talentelor, a valorilor muzicii noastre uşoare, reunite „în plen" la Mamaia). Între aceştia din urmă, la loc de frunte, neobositul şef al Filialei „Litoral" a A.R.I.A., Sebastian Taşcă, care ordonează ca într-un computer cazarea, masa, transportul şi mai ales „tragica" pro-

blemă a biletelor pentru spectacole (n-am vrea să fim în locul lui în acea perioadă; noroc că are grijă să nu fie niciodată găsit!). Şi tot la realizatori, deşi pe ei îi vedeţi pe scenă, cei care vor fi alături de orchestre şi solişti: membrii grupurilor vocale „Choralis" şi „Armonia"-ambele instruite în cadrul Ansamblului artistic al U.T.C. de dirijorul Voicu Enăchescu. În ceea ce priveşte tinerii concurenţi, este prematur să facem anticipări, chiar dacă ne încearcă mîhnirea, neînţelegînd deloc cum tineri de mare talent cum ar fi Melania Zăgrean-Pop, grupul Stil, Iolanda Grecu, Corina Moldovan, Brînduşa Axinte, Olga Bălan n-au fost selecţionaţi... Tot ce putem spera este că se vor afirma tineri... cu adevărat tineri, solişti cu o apariţie scenică modernă, cuceritoare, decontractată-recomandînd juriului să ţină seama şi de acest aspect la ediţiile viitoare.


CORINA CHIRIAC


CĂTĂLIN CRIŞAN


GABRIEL DOROBANŢU

O altă competiţie majoră a genului din anul 1988 a fost **„Melodii '87"** — necesară şi grăitoare trecere în revistă a realizărilor din anul precedent. Chiar dacă am fi dorit ca tineretul să fie mai „apăsat" prezent, pentru că este mai mult decît evident că el a preluat poziţiile fruntaşe, idolii chemîndu-se astăzi Gabriel Cotabiţă, Cătălin Crişan, Gabriel Dorobanţu, Ileana Şipoteanu, Loredana Groza, Ricky Dandel, venind serios din urmă Anca Ţurcaşiu sau Daniel Iordăchioae. Oricum, ne-a bucurat mult premierea unei melodii compuse de Dandel („Cu tine", pe versurile poetului Dan Verona), a unor piese cîntate de Anca Ţurcaşiu („Visez o primăvară" de Zsolt Kerestely), Gabriela Sauciuc şi „Ton" („Ce culoare are tinereţea" de Corneliu Meraru), Cătălin Crişan (fireşte, „Vorbeşte marea" de Aurel Manolache), Ileana Şipoteanu (cu marele său şlagăr laureat şi la Mamaia, „Ce mult te-am iubit" de Dumitru Lupu), Daniel Iordăchioae („Un poem tuturor" de Temistocle Popa), Gabriela Sauciuc („Mîndria mea" de V. Veselovski), George Nicolescu („Să-nvingă dragostea" de Dan Pavelescu — în duet de Mihaela Runceanu) — chiar dacă în două din cazuri a fost vorba de reluări cauzate de felurite indisponibilităţi ale „titularilor". Iar cele mai moderne piese laureate au fost, cu certitudine, „Încearcă" de Cornel Fugaru (Gabriel Cotabiţă), „Voi cînta" de Ionel Tudor (G. Cotabiţă împreună cu „Stil"), „Avem o singură


RICKY DANDEL

lume" cu Holograf (Premiul Ansamblului artistic al U.T.C.), „Măcar o clipă" şi „Îţi citesc în ochi" de Adrian Enescu, pe versurile poetului Lucian Avramescu (Premiul C.C. al U.T.C.) — cu Loredana Groza. În rest, piese-şlagăr, interpretate de numele unanim apreciate ale genului: Mirabela Dauer, Corina Chiriac, Angela Similea, Mihaela Runceanu, Mirela Voiculescu-Fugaru, Adrian Daminescu. Şi, chiar dacă nu au avut melodii premiate, s-au dovedit aceiaşi interpreţi experimentaţi, valoroşi Dan Spătaru, Mihai Constantinescu, Marina Scupra, Carmen Rădulescu, Ioan Luchian Mihalea, Elena Cîrstea, înfruntînd asaltul „noului val" din care

HOLOGRAF



TRIO „EXPRES"



PULS





ELENA CÎRSTEA



MIRCEA DUMITRESCU

au mai făcut parte Alina Mavrodin, Marilena Dobre, Silvia Dumitrescu, Daniela Nicol, Angela Stoica, Valeriu Crişan, Mircea Dumitrescu, Doru Stelian, Otilia Rădulescu, „Maraton". În atractive recitaluri înafară de concurs, alături de cîţiva dintre aceşti tineri, în talentul cărora credem cu toată ţara, au evoluat Vasile Şeicaru şi Ştefan Hruşcă, „Riton" (Bulgaria), Matthias Test (RDG), Stanislav Hložek (Cehoslovacia), Sári Iren (RPU), Barbara Sikorska (Polonia).

Cea de-a treia competiţie ce a polarizat atenţia generală a fost **Concursul cîntecului politic pentru tineret** (ediţia a 7-a), organizat de C.C. al U.T.C. Pe lîngă frumoase melodii corale (premiul I recompensînd calitatea deosebită a unor lucrări semnate V.V. Vasilache, un fin melodist), au fost premiate 14 cîntece de muzică uşoară, detaşîndu-se creaţiile lui Ionel Tudor „Vom fi mereu" (Marina Florea şi Gabriel Cotabiţă) şi „Pentru pace, viaţă tinereţe" (Stil. — Premiul I pentru amîndouă. În concurs sau înafara lui am ascultat cîteva melodii generoase, cu o linie melodică suplă, fluentă, capabile de a reţine atenţia publicului tînăr, melodii semnate de Marcel Dragomir, Marius Ţeicu, Corneliu Meraru, Ion Cristinoiu, Dumitru Lupu, Octav Firulescu, Laurenţiu Profeta, Viorel Gavrilă, Petre Magdin sau de nume mai noi: Mihai Grigoriu, Petre Găluşanu, Cristian Simionică. Cu siguranţă că multe din aceste cîntece vor rămîne în memoria publicului, aşa cum au stat lucrurile şi cu piesele lansate la Concursul cîntecului de dans pentru tineret de la Costineşti, a cărui ediţie 1989 este aşteptată cu imens interes.

Am amintit multe nume noi, tinere, în rîndurile de mai sus. Ei bine, ele îşi fac „stagiul" şi „rodajul" pe scena unor competiţii de amatori de tradiţie, de unde vin bine pregătiţi la Mamaia sau la „Steaua fără nume". Este vorba de concursurile de la Constanţa („Steaua litoralului"), Bacău



OANA SÎRBU



SILVIA DUMITRESCU



DENIS ROMAN

pentru muzica noastră uşoară: Iolanda Grecu, Adrian Dospinescu, Mihaela Lupu, Anda Muraru, Vali Zaporojan-laureaţi, cu toţii, ai primei ediţii. În aceste condiţii, nu putem decît să prevedem un frumos viitor artistic laureaţilor de anul acesta: Cristi Bardan, Brînduşa Axinte, Diana Spînu, Gabriela Roşu, Irina Scafaru, Claudia Ionescu.

Tot ediţia a doua şi la Călăraşi, unde ambiţiile sînt şi mai mari, datorită unei emulaţii concertistice deosebite în ultimii ani. Un public avizat a urmărit cu entuziasm recitaluri de excepţie (Hruşcă, Şeicaru, Dorobanţu, Cotabiţă, Cîrstea, Runceanu, Gina Pătraşcu), precum şi evoluţia unor tineri dintre care unii vor fi şi la Mamaia: Cristian Dicu, Adriana Pop, Melania Zăgrean-Pop, Mioara Brăcăcescu, Marilena David, Iulia Duman... **„Florile de mai"** călărăşene sînt de pe acum o mare reuşită!

...Concursuri, concursuri, speranţe, bucurii, tinereţe, optimism şi mult, mult talent!

(„Toamna culturală băcăuană"), Băileşti („Primăvara culturală băileşteană"), Amara (competiţie „veterană"). Cîteva rînduri, aici, despre alte două concursuri cu frumoase reuşite. La Iaşi a avut loc a doua ediţie a **„Florilor de tei"** — manifestare organizată de Casa de cultură municipală, animată de harnica directoare Maria Brehuescu. În juriul prezidat de compozitorul şi muzicologul Vasile Donose-apreciate cadre universitare ieşene, în frunte cu compozitorul Vasile Spătărelu, decanul Conservatorului „G. Enescu" din Iaşi, secretar al Filialei Iaşi a Uniunii compozitorilor. Şi acompaniamentul a fost la mare înălţime, avînd în vedere că formaţia „Univers" (9 persoane) a fost dirijată de profesorul şi compozitorul Titel Popovici, din componenţa ei făcînd parte nume binecunoscute ale jazz-ului autohton: Romeo Cozma, Ion Leonte, Mihai şi Virgil Popovici. Recitalurile au fost susţinute, alături de Angela Ciochină şi Gabriel Dorobanţu, de nume de viitor din perimetrul ieşean, adevărată pepinieră



ŞTEFAN HRUŞCĂ



VASILE ŞEICARU

CRESTON



Festivaluri internaționale

Anul 1988 ne-a adus bucuria unor frumoase premii pentru culorile românești în cîteva competiții importante, și în domeniul muzicii ușoare. La „**Orfeul de aur**", în Bulgaria, pe malul Mării Negre („antrenamentul" de la Mamaia contează!), compozitorul Horia Moculescu a fost distins cu premiul pentru cea mai bună orchestrație (a unei piese bulgare), interpretarea aceleiași melodii aducîndu-i lui Adrian Daminescu un premiu III! Încă de acum cîțiva ani, cînd a fost lansat concursul „Șlagăre în devenire" al Televiziunii, am introdus anunțarea, pe lîngă compozitor și textier, a orchestratorului-element cu pondere uriașă în „greutatea" unei creații de muzică ușoară. Am propune ca la fel să se procedeze și la Mamaia, „Melodii" etc. pentru a stimula pe orchestratorii valoroși și a descuraja pe cei care mai recurg la procedeul incorect al însușirii (cu acordul celui în cauză, firește, dar asta nu schimbă nimic) calității de semnatar al aranjamentului orchestral de către compozitori ce nu fac acest lucru! Se cuvin acordate premii speciale pentru orchestrație, pentru că, iată, sîntem unanim apreciați peste hotare. La **Rostock**, la un alt mare festival internațional, același premiu pentru cel mai bun aranjament a revenit lui Cornel Fugaru, pentru cele două compoziții proprii (interpretate de autor în duet cu Mirela Voiculescu, ceea ce l-a privat de posibilitatea de a dirija). Aici, la Rostock, fiecare participant cîntă două melodii: una din ele, cu tematică specifică, ia parte la secțiunea „Oamenii și marea" (cu 3 premii ale juriului și 3 ale publicului), cealaltă-la secțiunea „debut Rostock '88" (cu 3 premii ale juriului și unul al publicului). Aceste 10 distincții au revenit anul acesta unor nume mai puțin cunoscute: Etta Scollo (Austria), Geffrey Garth (Olanda), Gheorghi Hristov (Bulgaria) — despre care Cornel Fugaru ne spunea că, de fapt, a fost cel mai bun, Heike Schäfer (R.F.G.), grupurile Spektrum (Polonia) și Los Zorongos (Spania). Au mai fost acordate trei premii speciale, unul lui Fugaru (cel amintit), celelalte fiind ale tinereții (Marjorie-Finlanda) — se



ADRIAN DAMINESCU



ILEANA ȘIPOTEANU

acordă soliștilor pînă la 22 de ani și de interpretare (Spektrum). În acompaniamentul orchestrei RTV din R.D.G. (dirijor Martin Hoffman) și al grupului vocal Cantus (care a fost solicitat și la „Orfeul de aur"!) au mai cîntat Pavel Vitek (RSC), Relf Heinrich (RDG), Bjorn Foreman (Norvegia), Olga Rajecka (URSS), Kentaur (RPU), Juliet Lehn (SUA), grupurile Falcon (Danemarca), Ages Apart (Marea Britanie), John Doe (Suedia).

Mai puternic, în ceea ce privește participarea, cu o tradiție superioară (ediția a 23-a), este „**Lira Bratislavei**", ce se desfășoară, firește la Bratislava, în Cehoslovacia, la finele lunii mai. În prima zi a avut loc un concurs la care au luat parte 12 melodii cehoslovace, interpretate de soliști din țară gazdă. În ziua a doua-două recitaluri de jazz, cu celebrul chitarist spaniol Paco de Lucia și cu vocalistul cehoslovac Peter Lipa. În fine, în cea de a treia zi, care ne interesează cel mai mult, s-au înfruntat 17 melodii străine, cărora li s-a alăturat cîștigătoarea concursului de creație autohton din prima seară. Deci, un concurs de melodii-cu frumoase aprecieri din partea publicului și ziariștilor pentru cîntecul lui Dumitru Lupu, pe versurile Malei Bărbulescu, „Ce mult te-am iubit", laureat la Mamaia '87. Interpreta acestuia, Ileana Șipoteanu, s-a bucurat de o primire extrem de caldă, delegarea sa la acest concurs puternic, la nici 21 de ani, părîndu-ni-se extrem de inspirată, datorită calităților sale certe. Ea a avut de înfruntat experiența net superioară a soliștilor Hennie Thijssen (Olanda), Igor Saruchanov (URSS), Anoushka (Egipt), Sergio Farias (Cuba), Massimo Savic (Iugoslavia), Alan Roy Scott (SUA), Barbara Sikorska (Polonia), Barry Leef (Australia), Petra Schwerdt (R.D.G.), A. Nita (RPU), a grupurilor Double Take (Marea Britanie), Denk (Turcia), Allies (Irlanda), Avalanche (Norvegia). Au susținut recitaluri Alicja Majewska (Polonia), grupul Mașina Vremeni (URSS) și reprezentanții gazdelor: Richard Müller, formația Banket, Vase Patejdl, Heidi Janku.

Și, în final, un festival la care sperăm ca la edițiile viitoare să participe și unul din reprezentanții atît de originalei școli românești de jazz. Este vorba de cea mai puternică și mai strălucitoare paradă a jazzului mondial, „**North Sea Jazz Festival**" de la Haga (Olanda), organizat în colaborare cu celebra firmă JVC. O simplă înșiruire a **cîtorva** dintre cei circa o mie (!!) de muzicieni invitați în cele numai 3 zile de festival este mai mult decît edificatoare. Mai întî

big-band-urile și „monștrii sacri": Lionel Hampton, Gerry Mulligan, Illinois Jacquet, Buddy Tate, Art Blakey, Ray Charles, Stephane Grappelli (aniversîndu-și aici 80 de ani de viață!), Modern Jazz Quartet, Horace Silver, Eartha Kitt, Chuck Mangione. Secțiunea de fuziune între jazz și rock, atît de îndrăgită de publicul tînăr, a fost reprezentată de Miles Davis, George Benson, Lee Ritenour, Carlos Santana împreună cu Wayne Shorter (!), Jean-Luc Ponty, grupul „Animal Logic" ce-i alătură pe Stanley Clarke și fostul baterist de la Police, Steward Copeland. Pentru cei care iubesc pianul în jazz, de asemenea un adevărat regal: Oscar Peterson, Herbie Hancock, Adam Makowicz, Michel Petrucciani; așa cum nu lipsesc nume de primă mărime din blues, soul, funk, rhythm and blues, căci festivalul este extrem de eclectic: B.B. King, John Lee Hooker, Papa John Creech, James Brown, Ben E. King, Curtis Mayfield. Alte zone geografice ale jazzului, cu un plus de culoare și exotism, au fost reprezentate de „Reichlich Weiblich" (un big-band în întregime feminin din R.F.G.), formația Igor Brill, duetul Leonid Cizik-Viktor Dvoskin (URSS), King Sunny Adé (Nigeria), așa cum muzica braziliană a fost adusă în scenă de spectacolul „Viva Brazil '88", iar cea Salsa de Mongo Santamaria și Eddie Palmieri.

Pe lîngă participări mai consistente ale artiștilor noștri de jazz la festivalurile majore ale genului, așteptăm acum noi premii de la cei de muzică ușoară-la Sopot, Dresda și celelalte concursuri ce vor urma. Ne-am obișnuit cu premiile!

OCTAVIAN și FLORIN-SILVIU URSULESCU

COMPACT



REDIVIVUS



APELSIN (U.R.S.S.)



disco blitz

● Cîntăreții italieni devin tot mai frecvent și prezentatori: Loretta Goggi prezintă „Canzonissima" (program cu cîntece de succes) la RAI, iar Johnny Dorelli este comperul emisiunii TV „Premiatissima" pe Canalul 5.



C.C. CATCH

● Observatorii atenți ai topurilor internaționale au semnalat repartiția în forță, începînd cu vara lui '87, a formațiilor de hard-rock. Semnalul l-a „dat" grupul irlandez U2, urmat în clasamente de Whitesnake, Bon Jovi, Poison, Motey Crue. Al doilea val, al verii '88, este condus de britanicii Def Leppard, urmați de Van Halen (cu noul disc „OU 812") și Guns N' Roses.

● Reuniți în 1984 în componența care-l făcuse celebru cu mulți ani în urmă, grupul Deep Purple și-a imprimat toate concertele ultimului turneu (sute de ore!) pentru a edita un disc „live". Cei cinci faimoși muzicieni rock (Glover, Lord, Blackmore, Paice, Gillan) au numit acest album dublu „Nobody's Perfect" (Nimeni nu este perfect), căci pe scenă mai apar și imperfecțiuni de sincronizare; ultimul disc „din concert" cu Deep Purple apăruse în 1973 („Made in Japan").

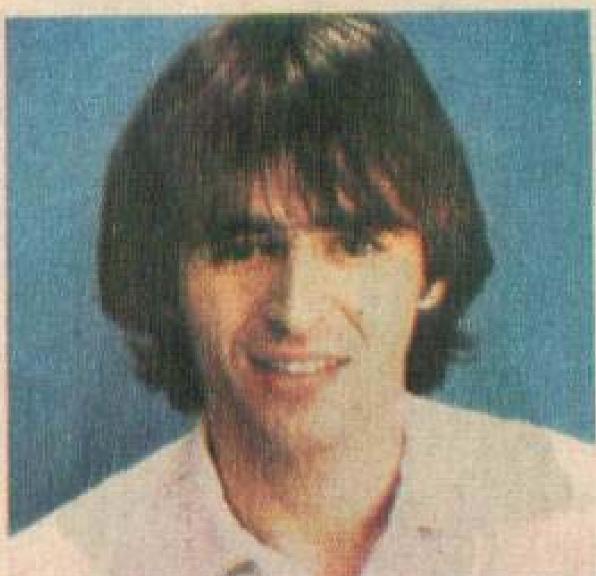


GABY RÜCKERT

● Un stil în mare vogă: Rap (constînd într-o „recitare" sacadată pe muzică disco), cu frecvente trimiteri sociale. Iată de ce tinerii, mai ales cei din păturile neprivilegiate, sînt mari admiratori ai unor Kool Moe Dee, Fat Boys, Run D.M.C., Timex Social Club, DJ Jazzy Jeff and Fresh Prince.

BOB DYLAN





JEAN JACQUES GOLDMAN

ROBERTO MAGRIS



DIRE STRAITS



disco blitz



ART COMPANY

● Un nou grup, interesant, de mare fineţe, cu o titulatură aparte — Swing Out Sister. Vocea flexibilă a solistei trioului — Corinne Drewery, propulsează cîntecele spre delicatul teritoriu numit jazz-pop, ilustrat anterior de Matt Bianco sau Sade Adu.

GHEORGHI STANCEV



LITERATURA ca o rentabilă afacere?!

Zefirul înnoitor şi efemer al modei îşi face simţită prezenţa, din plin, şi în alte domenii decît croitoria (fiind aceasta cu predilecţie şi pretenţii „haute couture") sau design-ul automobilistic. De pildă — literatura. Şi nu mă refer, acum, la cavalcada de teme şi stiluri prea cu uşurinţă impulsionată de, uneori, grăbit-facila conjunctură, ci la tipul de scriitor care „se poartă". Mai precis, la imaginea despre sine pe care scriitorul caută să o impună „marelui public", în încercarea de a-şi susţine extra-literar opera (cîtă **este**) literară. Trecut-a gloria celui care, autoclaustrat în turnul de fildeş, al vreunei mansarde boeme, medita romantic la soarta lumii. Trecut-a şi cea a estetului excesiv, împătimit de jocurile aristocratice şi ironice ale livrescului. Precum şi aceea a „tînărului furios" care se simţea în largul condeiului pe baricadele înfruntărilor sociale şi morale ale timpului său. (Simplific, desigur, înlănţuirea ipostazelor şi ignor simultaneitatea lor trecută şi actuală). Iată, pe scena vieţii literare este vremea să apară în prim plan scriitorul care cîştigă. Nu laurii unui prestigios premiu, ci **bani**, cît mai mulţi bani. Competiţia literară se supune normelor care guvernează competiţia financiară. Pe anumite meridiane cultural-...mercantile, scriitorii — mulţi de real talent — se lasă angrenaţi în mecanismul care ţăcăne obsedant o melodie pînă nu de mult (şi ea!) la modă: Money, Money, Money...

Romancier de succes, James Clavell nu vrea să ştie de o altă vorbă a unui alt cîntec, cum că „Banii n-aduc fericirea". El vrea să scrie cît mai multe pagini, să încaseze sume cît mai mari, să fie cît mai fericit. După publicarea a patru cărţi — **King Rat, Taipan, Shogun** (a cărei adaptare T.V. a devenit campioana foiletonului pe micul ecran) şi **Noble House** —, era considerat cel mai celebru autor de **best-sellers**: 20 de milioane de exemplare vîndute. Îi întrecuse pe James Michener şi Stephen King, anteriorii deţinători ai recordurilor. Dar lovitura de teatru de abia urma să se producă! La simpla prezentare a manuscrisului celui de al cincilea roman al său, **Hurricane** (1.400 de pagini), o editură americană i-a oferit 5 milioane de dolari. Este, să recunoaştem, o sumă impresionantă, căreia i se adaugă propunerile pentru traduceri, propuneri venite din partea unor editori europeni şi japonezi. Vestea a făcut aşteptata vîlvă şi toată lumea (inclusiv, sau mai ales, „lumea bună" reprezentată de atît de pariziana revistă **Paris Match**) a început să se întrebe: dar cine este James Clavell? Iar lumea literară a fost tulburată de întrebări **sotto voce**: de ce el şi nu eu?

Biografia îi este nici prea-prea (ternă), nici foarte-foarte (spectaculoasă). Născut în Australia, James Clavell este descendentul unei familii ai cărei reprezentanţi şi-au slujit ţara, timp de două secole, în Royal Navy, pentru onoare şi o soldă subţirică. Conformîndu-se tradiţiei, a urmat cursurile unei şcoli de ofiţeri. A cunoscut războiul la 18 ani, în condiţii dure. A fost rănit, prins de japonezi, a evadat, a trăit ascuns în junglă, a fost din nou luat prizonier. La Changi, un lagăr aflat la nord-est de Singapore, a văzut cum îi mor camarazii cu miile de foame, de mizerie, din cauza tratamentului inuman. El a supravieţuit. Mărturiseşte despre această perioadă a devenirii sale, folosind o metaforă ironică: „Am fost un sublocotenent ca oricare altul, fiu al lui Kipling şi al reginei Victoria, care s-a jucat de-a Kim în jungla Malaeziei şi care a devenit adult la Changi, descoperind legile teribile ale supravieţuirii". O astfel de experienţă lasă urme adînci. Dar avea să cunoască şi altele. Întors în Anglia, a descoperit că Imperiul nu mai exista, vechea armată nu mai exista. Prietenii lui muriseră sau erau consideraţi dispăcuţi. Anglia nu mai era cea pentru care se bătuse. Englezii se descopereau a fi învingători cu suflete de învinşi. Se simţea dezorientat într-o societate pe care o ignora şi, mai cu seamă, o respingea. Cu asemenea experienţă de viaţă şi beneficiind de un indiscutabil talent literar, James Clavell ar fi putut deveni (cum au devenit cîţiva dintre colegii săi de generaţie!) un scriitor implicat în dezbaterea unor teme sociale grave, o conştiinţă-martor a epocii pe care a trăit-o. A ales, însă, un alt drum — cel al succesului la **box-office**, cel al unei literaturi bine scrise care facilitează doar reveria pitorească a cititorului dornic să uite tensiunea existenţei în contemporaneitate. Dezorientat în Anglia, s-a îndreptat spre Hollywood, pentru că lumea imaginii îl fascina. Acolo a dat peste o altă junglă, mai periculoasă decît cea din Malaezia. A trebuit, din nou, să înveţe să supravieţuiască. A început prin a mătura studiourile de la Paramount, a scris scenarii care îi erau, de cele mai multe ori, refuzate. Dar a fost tenace. A adaptat pentru cinematograf un roman S.F., **Musca**. Un remake după **Minele regelui Solomon** l-a transformat în director de producţie şi realizator. Primul film pe care l-a făcut în calitate de producător s-a numit **Cinci porţi pentru infern**. Încetul cu încetul, pentru James Clavell se deschideau porţile succesului. O altă mărturisire, despre o altă etapă: „Am învăţat cum să mă apăr împotriva miilor de ambuscade pe care le organizează un duşman din care trebuie să ştii să îţi faci un aliat, un prieten — banii. Money, money... după ce crezusem atîta vreme că singurul cuvînt care contează este întotdeauna onoarea". Puţin cinică, afirmaţia! De altfel, într-un interviu realizat de Jean Lartéguy (el însuşi scriitor şi deţinător al unui record: 10 milioane de exemplare vîndute, după 45 de cărţi, însă), James Clavell declară cu nonşalanţă că succesul îl datorează celor patru „reţete" personale şi unui secret la fel de personal. După cum se obişnuieşte într-o serioasă întreprindere publicitară, reţetele şi secretul sînt dezvăluite, spre luarea aminte a celor interesaţi. Reţetele? Să ai patru profesiuni: autor de filme, realizator, producător şi scriitor. Este necesar, deci, să fii „om de film" înainte de a ajunge scriitor, să legi întotdeauna scrisul de imagine şi de acţiune. Astăzi se poate scrie o carte excelentă pe o foarte bună temă, dar cartea aceasta riscă să rămînă necunoscută.

Trebuie, în plus, să ştii să „o vinzi", să te pricepi să o comercializezi. Astfel a procedat şi James Clavell. A scris, în 1962, **King Rat** bazîndu-se pe instinctul său de cineast (autor al unor filme cu succes de casă), descriindu-şi experienţa japoneză imagine cu imagine. Romanul a fost achiziţionat de un producător pentru suma de 150 000 de dolari. Un generos cont în bancă asigură acum liniştea necesară creaţiei. Cu drepturile de autor încasate pe **King Rat**, James Clavell s-a instalat trei ani la Hong-Kong, unde i-a venit ideea de a scrie saga unei mari familii din Taiwan. A luat naştere al doilea roman, **Taipan**. După un timp, hazardul l-a făcut să descopere într-un manual şcolar o informaţie: în 1600, un marinar scoţian, Will Adams, s-a dus în Japonia şi a devenit samurai. A scris al treilea roman, **Shogun**, apoi s-a ivit urmarea la **Taipan**, intitulată **Noble House**. Romanul pentru care i s-a oferit cel mai fabulos avans din istoria editurilor (5 milioane de dolari), **Hurricane**, relatează evenimentele din Iran legate de răsturnarea monarhiei şahului Mohamed Reza. James Clavell a fost din nou atras de un spaţiu exotic, acţiunea se împlineşte, din nou, într-un ritm trepidant. Un necontestat succes de librărie! Şi secretul? Femeile care îl înconjoară: soţia, April, fiica, Michela (totodată agentul său literar), şi cele patru Fifi. Acestea sînt... doar patru computere, plasate fiecare în cîte una dintre locuinţele scriitorului, care îi ajută la descîlcirea contururilor domestice şi la munca de documentare. Căci trebuie să recunoaştem, fără ironie, că James Clavell este un profesionist de talent şi de probitate în ceea ce priveşte informaţia vehiculată. Poate prea profesionist! O întrebare a lui Jean Lartéguy: „Cum poate un tînăr care vrea să se lanseze în dificila carieră de scriitor să cîştige cu pana sau cu computerul cele cîteva milioane de dolari la care visează fiecare dintre noi?" Un răspuns al lui James Clavell: „Simplu. Să uite puţin de Gutenberg, în favoarea fraţilor Lumière, să îşi construiască cartea ca pe un film sau un serial de televiziune. Fiecare detaliu să fie adevărat, acţiunea să primeze asupra plăcerii de a jongla cu cuvintele. Să fie eficace". Există, literar vorbind, realismul de suprafaţă, fotografic, şi realismul meditaţiei de profunzime. Urmînd sfaturile lui James Clavell, un tînăr aspirant la condiţia de scriitor ar deveni un bun profesionist. Dar un scriitor ?

Cele 5 milioane de dolari încasate de James Clavell au provocat ecouri diverse printre confraţii francezi. Jean D'Ormesson, şi el cotat bine la **box-office**: „Este o sumă copleşitoare. Dar este mai periculoasă pentru viitorul său literar, decît agasantă pentru noi. Dacă mi s-ar fi oferit mie? Aş fi fost înspăimîntat în ceea ce priveşte şansele mele de posteritate literară, dar am caracterul atît de slab, încît aş fi fost tentat să o accept". Jean-Edern Hallier: „Vreau să demonstrez că, reluînd tradiţia lui Victor Hugo din **Mizerabilii**, un scriitor veritabil poate bate aceste **best-sellers** sintetice. Aş da banii poeţilor autentici şi sărmanilor marginalizaţi de către sub-cultura jurnalistică, iar eu aş trăi, în continuare, ca un vagabond de lux". André Bercoff: „Nu sînt şocat. Este legea pieţei. Ca pentru cartofi, cafea, cacao... Aş primi şi eu o astfel de sumă, fără să simt o angoasă metafizică. Aş subvenţiona cultura subversivă, aş fi un mecena mai mare decît Lorenzo Magnificul, m-aş instala la Veneţia, aş cumpăra Palatul Ducal şi aş scrie un roman admirabil. Pentru că aş avea timp, aş scrie **În căutarea timpului pierdut**". Alexandre Jardin: „Aş accepta suma, cu o clauză: să nu se ştie, este supărător să devii «autorul cu cinci milioane de dolari». Cred că aş fonda o editură şi o casă de filme. Iar dacă aş da faliment, nu-i nimic. Este prea plăcută încercarea de a permite culturii să se afirme". Comentariile sînt uneori ironice, ideile susţinute, în opoziţie, sînt uneori nobile.

Şi totuşi, în subtextul declaraţiilor pentru presă, se simte disimulată o doză de invidie. Explicabilă în această competiţie comercială care pune valoarea literară în umbră, în competiţia al cărei mecanism a ajuns să ţăcăne obsedant: Money Money Money... Pentru unii scriitori, literatura s-a transformat doar într-o rentabilă afacere.

GABRIEL RUSU

Fapt divers pe mapamond

● *Ceea ce reuşesc să facă micii şcolari în timp ce scriu o compunere sau copiază o lecţie, de exemplu, se poate lesne vedea în caietele lor: ele sînt pline de pete şi de ştersături. Un nou stilou conceput de firma berlineză „Herlitz" urmează să pună punct acestui vechi război al micului elev cu cerneala.*

La un capăt al stiloului se află peniţa tradiţională, iar la celălalt o rezervă cu pic, dar nu cel clasic, care absoarbe cerneala. Un cuvînt scris greşit este repede şters, iar forma corectă poate fi scrisă imediat deasupra fără a rămîne vreo urmă din greşeala anterioară. Substanţa tip „pic" este astfel compusă chimic încît nu decolorează cerneala, nu atacă foaia de hîrtie, iar plasarea rezervei la celălalt capăt al stiloului economiseşte din timpul şcolarului, care nu mai este nevoit să apeleze la alt „creion pic".

● *De curînd au fost instalate la Leipzig (R.D.G.) semafoare pentru nevăzători. Cinci semnale auditive consecutive se emit pe culoarea verde a semaforului tradiţional, ele devenind astfel mijloace utile în traversare pentru handicapaţii vizual de toate felurile (slab văzători, daltonişti şi nevăzători).*

De aproximativ patru ani există mici instalaţii experimentale la Mei Den Gera, Berlin şi Konigs-Wusterhausen.

● *Britanicul Paul Murfin (24 de ani) se poate căsători în sfîrşit cu prietena lui, pentru că a consimţit să se despartă de pitonul lui, lung de 4 m şi greu de 50 kg.*

Tînăra nu a fost de acord să trăiască în aceeaşi casă cu pitonul. Murfin a preferat-o totuşi pe prietena sa, dar cu inima îndoită. „Îmi pare nespus de rău că trebuie să renunţ la şarpe" a spus el. „Era atît de uşor de (între)ţinut!"

Terra trebuie să-şi sacrifice zece secunde pentru a urmări o cursă de o sută de metri!

MECIUL SECOLULUI: CARL LEWIS - BEN JOHNSON

Se spune despre secolul nostru că e secolul vitezei. Şi-atunci, nimic mai firesc decît ca meciul secolului să nu fie unul de box, unul de fotbal sau unul de formula 1, ci un duel între cei mai rapizi doi oameni ai lumii, atleţii Carl Lewis şi Ben Johnson. Intraţi deja în legendă, dobîndind amîndoi statut de super-staruri şi confirmînd non-stop că sînt, într-adevăr, doi titani ai sprintului, „King Carl", cvadruplul campion olimpic de la Los Angeles, şi „Big Ben", campionul şi recordmenul de la Roma, vor fi şi în această toamnă, la Olimpiada de la Seul, corifeii Jocurilor. Şi dacă tot vor fi şi dacă sînt, cum spuneam, cei mai buni doi atleţi din lumne, merită să îi cunoaşteţi mai de-aproape. Este ceea ce ne-am şi propus şi vă propunem în paginile următoare — cunoaşterea marilor atleţi, în cuvinte şi imagini grăitoare.

„KING CARL", UN TIP CARE FACE NUMAI CE VREA EL!

Aleargă în fruntea plutonului de sprinteri, cu gulerul bluzei de trening ridicat chipurile ca din întîmplare, deşi e clar că ţine morţiş să fie altfel decît ceilalţi, deşi nepăsarea sa pare să spună, apropo de gulerul de peste gît „Oh, s-a ridicat! Probabil din cauza vîntului!". În jurul gîtului poartă, tot din întîmplare!, o bentiţă pentru păr, portocalie, care are şansa să fie singura bentiţă pentru păr purtată în jurul gîtului, iar pe ea sînt tipărite cu litere de-o şchioapă însemnele postului de televiziune din Huston unde lucrează el, marele Carl Lewis. A, nu ştiaţi? Da, se ocupă şi cu chestia asta la televiziune, deşi îl cam plictiseşte puţin. Da, sigur, a şi cîntat o vreme, lansînd un disc disco, a scris şi o cărticică, tipărită în vreo 500 000 de exemplare, s-ar putea să se ocupe cîndva şi de astronautică, dacă o să fie cazul, dar pînă una-alta rămîne la atletism, în care mai are cîte ceva de spus. Sprintează leneş, lăsînd impresia că o face într-o doară, iar în picioare poartă pantofi pentru lungime, făcuţi special pentru el. Normal, nu?! Şi, ca să nu-l confunde nimeni, vai! ar putea fi confundat!, pe spatele bluzei tronează numele său, brodat cu grijă de o mînă de maestru. Cum, nu ştiaţi? Da, el e Carl Lewis, el însuşi, în carne şi oase, cu pantofi Carl Lewis, cu trening Carl Lewis, cu bentiţă (de păr) în jurul gîtului şi cu gulerul ridicat ca din întîmplare. Îl recunoaşteţi? Da, e chiar el, marele King Carl! Acum tocmai se pregăteşte să sară la lungime, în antrenament. Accelerează cu o uşurinţă extraordinară, iar cînd bate pe prag ai o clipă senzaţia că a depăşit. Dar, nu, n-a depăşit, a prins pragul milimetric şi poate pluti liniştit, ca în imponderabilitate, păşind în aer cu o lăcomie de distanţă extraordinară. Întreaga sa forţă este concentrată în această săritură, partea calmă pe care o vezi în ochii lui e împletită cu partea agresivă observabilă în încordarea muşchilor. El este întregul şi pentru că ştie amănuntul ăsta ţine să îl facă observabil. Că, oricum, pe el nu-l prea interesează ce e de jur împrejur! Drept pentru care un bun prieten al său, Don Coleman, reprezentant al firmei „Nike" spune mereu: „Carl e probabil singurul tip din lume care a înconjurat lumea de vreo 5 ori, fără să-şi facă o fotografie!" Păi de ce să-i facă el, cînd cine-l vede şi-l recunoaşte se



Carl Lewis la vremea copilăriei, un puşti simpatic, un pic miop, care nu părea să devină marele campion de mai tîrziu.



Dar iată-l pe Carl în anii studenţiei. Un atlet superb, care ştie ce vrea şi care progresează absolut uluitor.

grăbește să-l tragă în poză imediat?!...

Lewis este un copil răsfățat care s-a urcat într-un copac și singura idee care-l frămîntă e cît de departe poate merge pe o creangă! Săritura în lungime era doar o chestiune de doi pași și jumătate, așa că a mai adăugat și cursa de 100 de metri, și ștafeta de 4 x 100 m și, apoi, două-sutele! Își propusese să devină comentator sportiv după Olimpiada '84, dar fiind atîția atleți care făceau același lucru i s-a părut banal și s-a îndreptat întîi spre actorie, apoi spre muzică și scris. Probabil că și în politică s-ar putea lansa cu același succes și în cine știe ce alt domeniu, dar deocamdată are de rezolvat o mică problemă cu Ben Johnson, canadianul care i-a mai retezat ceva din superpotența sa sportivă.

Chestia e, însă, că Ben îl preocupă numai atît cît trebuie ca să nu se plictisească, adică vreo 30%. E tipic pentru Carl, care spunea încă de pe vremea Olimpiadei '84: „Toți se gîndesc că dacă nu voi cuceri patru medalii de aur, treaba asta o să mă dea gata. Nereușita, însă, nu mă dezarmează. Dimpotrivă! Pierzînd, voi cîștiga atîta popularitate încît să acaparez pagina întîi din toate ziarele sub titlul „Lewis n-a reușit!" Deci, Carl privește totul din alte unghiuri, deși la Los Angeles a cucerit patru medalii de aur, ceea ce se traduce pentru el și prin a putea cuceri un disc de aur în muzică, un Oscar de aur în film. Lewis nu e vulnerabil la nimic.

La 8 ani a jucat base-ball foarte bine, dar s-a convins repede că nu era pentru el acolo, la... înghesuială. Același lucru și cu fotbalul american, apoi cu soccerul, că, să nu uit să vă spun, familia Lewis are vechi tradiții în sport. Bill Lewis, tatăl, a jucat fotbal american la Chicago, mama sa, Evelyn, a părăsit Alabama, pentru a alerga în probe de garduri pînă la nivelul Jocurilor Panamericane (din 1951). Mackie, fratele mai mare, a fost specialist în 220 yarzi, Cleve, mijlociul, a jucat soccer, iar Carol, mezina familiei, este o bună săritoare de lungime. Carl a început atletismul de mic, distingîndu-se în întrecerile orășenești din Willingboro, dar mai mergea cu plăcere și la patinaj și la înot, lua lecții de dans, cînta la violoncel. Făcea de toate și l-a enervat teribil cînd profesorul de matematică de la școală, iritat de aroganța sa, i-a prezis că n-o să reușească nimic în viață. Carl n-a uitat și, cîțiva ani mai tîrziu, cînd devenise student la Universitatea din Huston, s-a dus special la Willingboro, pentru a da ochii cu profesorul, să vadă dacă mai are ceva de zis!

„Cel mai sigur mod de a mă determina să fac ceva este să-mi spui că nu pot să fac!" se va destăinui Lewis peste ani, explicînd că marele lui secret stă în voința de a reuși și în convingerea că va reuși! Părinții săi, antrenori de atletism, i-au alimentat continuu independența, convinși fiind că o puternică personalitate e fundamentală pentru reușita în viață. Antrenorii lui Carl din anii de școală îl etichetau drept „rebel sănătos". Pentru el decidea numai el, iar asupra lui nu putea exista alt control decît... autocontrolul. „M-am născut cu doi ani mai bătrîn!" obișnuiește să spună Carl și n-ar greși dacă ar spune patru sau cinci în loc de doi. El a știut să fie matur de foarte tînăr, de copil chiar, pentru că a înțeles perfect avantajul maturității și a vrut să fie matur. În ultimul an de liceu ajunsese la performanțe atletice spectaculoase: l-a învins întîi pe Steve Williams, unul dintre sprinterii americani de vîrf ai acelui moment, iar la lungime a reușit 8,04 m, rezultat cu care a ocupat locul 3 la Jocurile Panamericane. Atletismul e pentru el o treabă extrem de serioasă, dar cu condiția să nu devină o cazna sau o chestie plictisitoare. „Antrenamentul — spune Lewis — e un eveniment social. E bine să muncești mai puțin, dar perfect, decît să muncești prea mult și să ți se acrească! Drept urmare, ciclul săptăminal de pregătire a lui Carl Lewis înseamnă 5 antrenamente de cîte 60 de minute, din care 45 de minute reprezintă muncă adevărată, fără menajamente, iar 15 minute sînt joacă veritabilă! Nu cantonamente lungi, nu rupere de viața obișnuită, nu alte privațiuni decît cele pe care și le-a impus dintotdeauna. Carl nu crede în volumul de alergare pentru obținerea rezistenței și nu crede în lucrul cu halterele pentru îmbunătățirea forței, acceptîndu-le doar foarte greu și numai rareori. Restul e pentru el plăcere și, pentru că-i place ceea ce trebuie să facă, o face din toată inima, convins că e bine, că e cel mai bine!

În 1982 a sărit la lungime... 9,06 m într-un concurs oficial, dar un arbitru, unul singur, a apreciat că plastelina de pe prag fusese, totuși, zgîriată! Săritura i-a fost anulată, dar Carl nici măcar nu s-a sinchisit! „Pot să bat recordul lui Beamon (8,90 m — n.n.) în altă zi, mîine dacă vreau!" spune Carl, fălos ca Muhammad Ali, dar tot atît de talentat și de convins că poate. El n-are complexe și nici emoții... I-au ieșit vorbe că se dopează cu hormoni de... gorilă, dar, strîmbînd din nas, spune sigur de el: „arăt eu a gorilă?!" Și, ce e drept, nu arată deloc, fiind un exemplar superb de atlet, la 1,88 m și 80 de kilograme, cu fuleul lui imperial și cu o extraordinară eleganță în mișcări. Nu forța îl caracterizează pe Carl, ci supleţea absolut fantastică, care-i dă aerul de mare ușurință, pînă sau mai ales atunci cînd explodează în finiș, rupîndu-se literamente de ceilalți concurenți. Ben Johnson îi e net superior în start, dar în materie de finiș și astăzi, cînd e în mod cert al doilea, Carl Lewis spune că rămîne superior. La lungime, elanul lui de 51 de metri (23 de pași) e cel mai lung din cîte s-au văzut vreodată. Momentul de bătaie-desprindere nu impresionează teribil, dar zborul și pașii în aer creează senzația de imponderabilitate. Aici e mîna lui Tom Tellez, antrenorul, care vede totul „altfel". El spune că distanța verti-



Campion mondial la Helsinki, în '83, cvadruplu campion olimpic în '84!



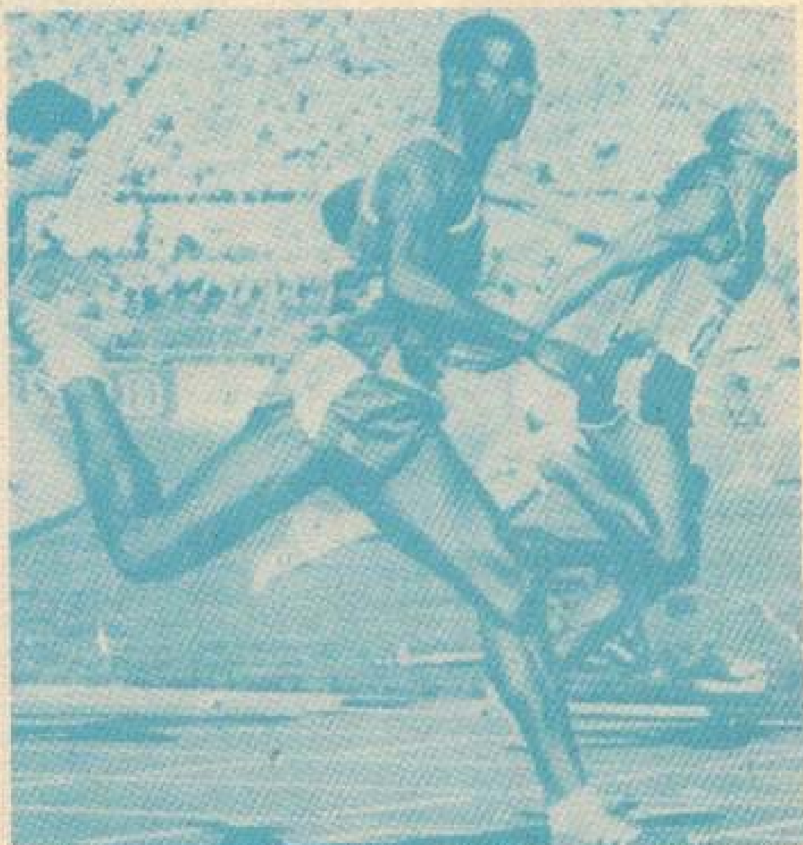
Carl Lewis, devenit „King Carl” are motive să surîdă liniştit!

cală (înălţimea zborului) reduce din distanţa orizontală (lungimea săriturii). Carl e de aceeaşi părere şi, în consecinţă, el nu urcă, pentru a avea de unde să coboare, ci înaintează într-un plan paralel cu solul, spre punctul de aterizare. Şi tot timpul în săritură Lewis e perfect lucid de ceea ce face, controlîndu-se şi controlînd fiecare moment al zborului. Astfel, nimeni nu va putea susţine vreodată că săritura record „i s-a întîmplat” lui Carl Lewis, de vreme ce el însuşi a determinat şi controlat acea săritură! Cu antrenorul, Carl are relaţii de prietenie, de colaborare. Nimic nu e impus, nimic nu e unilateral. Carl nu l-a supărat niciodată pe Tellez, Tellez nu l-a supărat niciodată pe Carl. Se înţeleg perfect, din priviri, pe tăcute, de la distanţă şi amîndoi sînt conştienţi că orice controversă le poate dăuna la fel de mult amîndurora. Ce spune Tellez despre Carl? Iată: „Sîntem prieteni. El m-a rugat să-l antrenez şi am acceptat cu plăcere. Îl admir şi îl respect. Cu mine nu e dificil, dar poate fi dificil cu majoritatea celorlalţi. Poate alerga la fel de bine şi 110 m garduri sau 400 m plat. Nu mă interesează banii lui şi nici viaţa lui particulară, dar recunosc că sînt liniştit în ambele privinţe!” Ce spune Carl despre Tom Tellez? Nu spune nimic. I se pare suficient că lucrează cu Tom! Ce spune, însă, despre ce spune antrenorul său?... „Ar putea, of course, să alerge 110 mg şi 400, ba ar putea să se apuce chiar de decatlon. Doar nu are decît 27 de ani, împliniţi la 1 iulie şi, gîndindu-se la cîte mai sînt de rezolvat, crede că o să cucerească din nou patru titluri olimpice, plătindu-i cu vîrf şi îndesat lui Ben Johnson, bîlbîitul ăla care, de la Roma încoace, n-a mai avut curaj să se întreacă o dată cu el!”...

BIG BEN STORY

...Cînd a plonjat năpraznic din bloc-startul de la Roma, lăsîndu-l parcă ţintuit pe marele Carl Lewis, o clipă am crezut, cinstit vorbind, că a... furat plecarea! Nici vorbă, însă, de aşa ceva, de vreme ce stau mărturie chiar senzorii „Omega”, care-au tradus în limba electronicii viteza de reacţie a lui Ben: 0,129 dintr-o singură secundă! Atît i-a trebuit fulgerului canadian ca să atace „suta” mondială, de la explozia capsei de pistol la propria sa explozie din finală! King Carl, inegalabilul de altădată, fusese chipurile mult mai lent şi declanşase cu exact 7 sutimi întîrziere, lansîndu-se cu calm inconştient în urmărirea glonţului deja pornit! Să fugi după un glonţ, visînd chiar să-l întreci, nu-ţi poţi permite nici dacă te cheamă Carl Lewis şi dacă ai culege patru medalii olimpice de aur la o singură Olimpiadă! Şi, totuşi, Lewis a-ncercat marea cu degetul, sperînd, crezînd chiar că-l va birui pe Ben, o dată pentru totdeauna.

Vedeţi dumneavoastră, meciul acesta, a fost ceva între asprimea dintre Clay şi Frazier, dar şi între



Dar, din Canada, apare Ben Johnson, un tip care are multă ambiţie şi răbdare



Pe podiumul olipic de la Los Angeles, Carl Lewis surîde de pe locul I, în timp ce Ben Johnson, sosit al teilea, priveşte înapoi cu mînie!



Revanşa se va consuma la Roma, in '87, cînd startul lui Ben şi finişul său îl paralizează realmente pe „King Carl".

disputa psihologică dintre Karpov şi Kasparov! Un meci jucat în ani, ba de aproape, ba de la distanţă, pe care Ben Johnson l-a cîştigat în '87 muncind din greu, meticulos, tăcut şi dîrz şi mai ales convins că trebuie şi chiar că poate cîştiga! În avion, venind spre Roma, citise într-o revistă o declaraţie a lui Carl, care spunea: „Marele ţel al lui Johnson nu este obţinerea supremaţiei la sprint, ci înfrîngerea bîlbîielii sale!"... Asta-l înfuriase cumplit şi, după cum va destăinui mai tîrziu, făcuse parte din cursa lui finală, în care-a vrut să fie rău şi el, măcar o dată-n viaţa lui!...

Ei da, Ben Johnson e cam bîlbîit! N-o suna frumos, dar asta e, iar Carl ştia foarte bine că asta deranjează! Şi el se bîlbîise cîndva, în adolescenţă, şi înţelegea perfect ce-l roade pe Ben. Ce nu ştia, însă, Lewis sau, dacă nu ştia a ignorat, era faptul că taciturnul sprinter canadian lăsase de mult grija bîlbîitului său, pentru a se dedica în exclusivitate sprintului şi pistei.

...Se născuse în Jamaica, la Falmouth, la 30 decembrie 1961, cu cinci luni mai tîrziu, deci, decît marele său rival de azi. Situat la cîţiva kilometri de Montego Bay, oraşul său natal fusese cîndva un porluleţ prosper dar, cu timpul, nepuţînd fi adaptat navelor de mare pescaj, decăzuse. Familia Johnson o ducea tare greu, cei doi băieţi şi cele patru fete trăind din agoniseala lui Ben Johnson senior, care muncea la o companie de telefoane. Soţia sa, Gloria, se ocupa de gospodărie şi de copii, micul Ben crescînd în curtea casei părinteşti, unde-i plăcea să îngrijească de vacă şi de capre sau să-l ajute pe bătrîn la stupărit. La şcoală cînd a mers n-a fost printre elevii cei mai buni, dar nici printre cei slabi nu şi-a permis s-ajungă niciodată. Era tăcut şi complexat de bîlbîiala lui, iar pe deasupra era şi ruşinos din cauza fizicului său plăpînd. Îi plăcea să înoate singur, nevăzut de nimeni, iubea filmele cu arte marţiale sau despre culturişti, era îndrăgostit de soare şi de plajă şi visa că va ajunge cineva, cîndva!

La stadion a mers prima dată cu fratele său, Edward, care făcea sprint la clubul de atletism „Conqueros". Iar prima vizită i-a fost de-ajuns lui Ben, pentru a-şi descoperi marea pasiune. Avea 7 ani şi găsise atletismul, pista, alergarea. Mai mult nici nu-i trebuia!

În începuturile lui Ben, printre copiii jamaicani, n-avea să se anunţe nici o performanţă semnificativă. Era tot pe acolo, printre cei modeşti, care nu promiteau nimic deosebit. În schimb, muncea ca nimeni altul, cu plăcere, chiar cu bucurie şi învăţase pe de rost istoria sprinterilor jamaicani. Cînd a împlinit 11 ani, greutăţile familiei au împins-o pe mama lui să plece în Canada, în căutare de serviciu. Avea acolo o prietenă, la Toronto, unde va trece timp pînă îşi va găsi de lucru la bucătăria aeroportului. Ea da, dar nu şi Johnson sr., care se va întoarce acasă curînd, acuzînd şi frigul, cu care nu se putea

acomoda deloc. Pentru micul Ben, însă, frigul n-a contat. Însă, şi după cum spune el însuşi „putea fi foarte frig, aveam cu mine căldura din Jamaica! Prima dată cînd am văzut zăpada, m-am jucat cu soră-mea vreo patru ore stînd numai în tricouri!"...

Lucrurile prindeau, însă, să se schimbe. Ben a intrat la „Yorkdale High School". Apoi, s-a întîlnit prima oară cu antrenorul Charlie Francis, el însuşi fost sprinter de marcă canadian, creditat cu 10,1 şi trimis chiar la Olimpiada '72. La 15 ani, Ben Johnson începe atletismul adevărat!... Charlie Francis e un tip morocănos. E greu să-i intri în voie, rîde greu, dar şi atunci o face numai cu jumătate de gură. Chestia care-l enervează cel mai mult acum e să audă pe cineva spunînd că Ben Johnson a apărut pe neaşteptate, de nicăieri, abia în '87! „De fapt — spune Francis — dintre toţi marii sprinteri ai lumii, Johnson s-a ridicat cel mai metodic!" Şi are perfectă dreptate!

În toamna lui 1976, cînd Charlie l-a văzut pe Ben, micuţul jamaican alerga cu chiu cu vai un tur de pistă, avea o poftă de mîncare de speriat şi arăta aproape jalnic: mic de statură, slăbănog, cu picioare scurte şi lipsite de musculatură. Prima „sută" cronometrată a lui Johnson datează din primăvara lui 1977, cînd timpul său — 11,5 secunde — nu era deloc de natură să anunţe un mare talent. Peste numai un an, însă, Ben coboară la 10,79 s, ceea ce, la numai 16 ani şi jumătate, era de-acum ceva, fie şi numai dacă ne gîndim că la aceeaşi vîrstă Carl Lewis era creditat cu 10,85 s. Charlie Francis îşi aduce aminte (zîmbind!) cum creştea micul Ben într-un an cît alţii-n zece: creştea la propriu şi la figurat, musculatura sa dezvoltîndu-se rapid, armonios şi spectaculos, ca urmare a unei pregătiri fără concesii. Mai presus de orice, însă, Charlie şi Ben au descoperit sau au redescoperit valoarea startului, imensa sa importanţă pentru probele de sprint. Asta era prin 1979, cînd Ben Johnson începuse să arate ca un culturist sau, mai corect spus, ca un atlet veritabil. Debutul său internaţional s-a consemnat în 1980, la Jocurile Panamericane ale juniorilor, unde a ocupat, însă, numai locul 6, nereuşind să-şi egaleze cea mai bună performanţă din acelaşi an, care fusese 10,62. Reţineţi, totuşi, progresia de pînă atunci: 1977 — 11,5; 1978 — 10,79; 1979 — 10,66; 1980 — 10,62! Şi, totuşi, ascensiunea lui era departe de a-i mulţumi pe Ben şi pe Charlie Francis.

Au reluat treaba în perimetrul Universităţii York, unde se află „Metro Toronto Track And Field Center". 6 zile pe săptămînă fără momente de respiro, drăceşte, pe brînci, muncă de salahor, în timp ce Lewis, vă amintiţi, doar 45 de minute, de 5 ori pe săptămînă. Asta e deosebirea dintre talentul excepţional, care lucrează pentru menţinere şi sportivul care se ridică 99% prin muncă! Ei bine, pînă la urmă munca va bate talentul, deşi, ca să respectăm adevărul, nu putem spune că Lewis n-a muncit şi nici că Johnson n-ar avea talent! Cum-necum, în 1981 Ben Johnson a coborît de la 10,62 la 10,25 şi se părea că totul merge excelent, cînd a intervenit o incredibilă stagnare 10,30 în 1982, apoi, în '83, curba valorică reintră în normal — 10,19 s ! Dar ce însemnau 10,19 în anul în care Calvin Smith zbura la Colorado Springs, la altitudine, în 9,93 secunde, pe o sută de legendă?! În '84, la Olimpiada din Los Angeles, a sosit momentul de glorie pentru Lewis, învingător în 9,99, în timp ce Ben sosea al treilea, cronometrat în 10,22. Lupta cu Carl fusese pierdută, dar era abia la început!...

S-au întors din nou asupra startului şi Charlie se încăpăţîna să spună că acolo mai au de lucrat. Zeci, sute, mii de starturi şi-apoi aparatul acela de tortură care se numeşte „speed-builder", remorcîndu-te cu un cablu şi obligîndu-te să măreşti viteza de rulare pînă dincolo de limitele maxime, pe care crezi tu că le ai! În 1985, la Zürich, prima reîntîlnire cu Lewis şi prima victorie: 10,18 — 10,31! Mulţi zîmbesc cu îngăduinţă şi sugerează că King Carl nu e încă în cea mai bună formă, în timp ce Ben, dacă tot se mai bîlbîie puţin, nici nu se oboseşte să explice că de-acum înainte cam asta va fi situaţia între ei! la Jocurile Mondiale indoor (60 m) şi „Cupa Mondială" de la Canberra, Ben Johnson triumfă realmente şi chiar dacă Lewis absentează (probleme cu lansări de discuri şi de cărţi...) suta australiană a canadianului vorbeşte singură, cu 10,00 avînd şi vînt potrivnic! În iarna lui '86 Johnson continuă să domine cu autoritate şi să cîştige tot, pentru ca la Jocurile Bunăvoinţei de la Moscova cu 9,95 s, cel mai bun rezultat din istorie, la nivelul mării! Apoi, campion mondial de sală la Indianapolis, cu 6,41 s la 60 m, care însemna nou record mondial. Şi alte recorduri, în aceeaşi iarnă: 5,55 s — la 50 m, la Otawa, 6,04 s la 60 yarzi, la East Rutherford, 6,44 s la Osaka şi tot 6,44 la 60 m la Edmonton! Cel mai rapid om din lume fugea de-i sfîrîiau călcîiele cum se spune, împins de munca şi ambiţia sa, de lunga aşteptare care-l ascunsese lumii atîţia ani de zile!

Anul de graţie 1987 aducea, în fine, marea confruntare mondială de la Roma. Carl Lewis ştia că nu mai e



Sosire splendidă şi nou record al lumii pentru canadian!

de joacă şi muncise crîncen, ca pe vremuri, neuitînd ca în acelaşi timp să declanşeze şi războiul psihologic, persiflîndu-l pe Ben Johnson în aproape fiecare interviu. Carl miza nu pe descurajarea lui Ben şi nici măcar pe aţiţarea lui, ci pur şi simplu pe faptul că, auzindu-l „trăncănind" şi văzînd că nu „apare" la 10,00, canadianul îşi va slăbi cît de cît vigilenţa. King Carl era, însă, mai pregătit ca oricînd şi-avea să facă în finala mondială cea mai bună cursă din întreaga lui carieră, egalînd, cu 9,93 s, fostul record al lumii. Inutil, însă!...

Ben Jophnson nu putea fi, totuşi, păcălit, fie şi numai pentru că avea de-acum o experienţă uriaşă, iar în ultimele două sezoane îşi dovedise valoarea din plin: 23 de curse regulamentare sub 10,1, nemaivorbind de recorduri, de medalii şi de titluri, de tot ce însemna respect pe drept cucerit în lumea atletismului!

În seriile şi semifinalele „mondialelor" Carl Lewis a mers mai bine decît Johnson. Ben, însă, forţase numai atît cît trebuia, în timp ce Carl ţinea morţiş să epateze...

Gloria Johnson, bătrîna şi buna mamă a lui Ben, era în tribună, cu ochii închişi şi cu mîinile încleştate una în alta. Ben şi Carl se aflau alături, pe culoare vecine, două fulgere negre, de abanos, două sculpturi minunate, doi pur-sînge cu pielea arămie, sub care muşchii fremătau aproape să plesnească. În tribune — vuiet, pronosticuri şi pariuri, un stadion cu ochii aţintiţi la ei, o lume-ncremenită la televizor, o Terră gata să-şi sacrifice zece secunde din întreaga existenţă, pentru o cursă de o sută de metri. Apoi, un pocnet de pistol... Ben a ţîşnit cu cel mai bun start care s-a văzut vreodată, iar Carl a plecat cu 0,196 s după semnal. Să ai un metru avans din primii 10 metri e ceva de necrezut, nu? Dar să ajungi la 60 de metri cu un metru şi jumătate înaintea lui Lewis e de-a dreptul delirant! Şi, totuşi, cam aşa a fost. Ben Johnson ajungînd aici în 6,38 s, adică mai bine cu 0,03 decît recordul mondial de sală care îi aparţinea! Totul părea terminat, cînd Carl a răbufnit, venind din urmă ca un uragan dezlănţuit. Pas cu pas el se apropia de Ben şi, dintr-o dată, lumea a crezut că sorţii se vor inversa, de-a dreptul nebuneşte. Dar, nu, de unde? Cum să se întîmple o asemenea minune?! Ben, cel care sprinta pe viaţă şi pe moarte, pentru el, pentru Canada, pentru mama Gloria din tribună, a apăsat din nou pedala de acceleraţie. În plină viteză s-a calculat că a atins 45 km/h, regim de bicicletă de curse, de motocicletă, de maşină dacă vreţi. Iar Carl nu era decît un om, un mare sportiv, un mare campion, dar nu mai mare decît Ben Johnson. Tocmai atunci mama sa îndrăznea să deschidă ochii, pentru că o învăţase Ben de-acasă: „Cum auzi pistolul, începi să numeri rar: 1, 2, 3... iar la 9 deschizi ochii şi mă vezi cum trec linia de sosire, primul!"... Aşa a şi fost — 9,83, record mondial şi, după cum avea să-i declare şi lui Dwight Stones, la NBC, nu mai e nimic de spus sau de adăugat!"...

După „mondiale", un veritabil război psihologic s-a dus între Carl şi Ben, întîi pornind de la acuzaţiile americanului că Ben s-ar fi dopat (total nefondate), apoi pe motiv că Johnson a refuzat orice altă confruntare directă pe pistă. Anul acesta, la Seul, chiar în zilele următoare, finala de „sută" a Olimpiadei îi va aduce din nou faţă în faţă. Meciul secolului nu s-a încheiat, pentru că Lewis vine după un sezon excelent, iar Johnson — după o accidentare-n primăvară, o ceartă cu Charlie Francis şi o împăcare ultra-rapidă, care i-a redat nu numai ambiţia de a cîştiga dar şi omul cu care şi-a pregătit marile victorii. Meciul secolului continuă, deci, şi cine ştie dacă nu ne va aduce un nou record al lumii, semnat de Johnson, de Carl Lewis sau chiar de mai vechiul Calvin Smith, care s-a jurat să intre în posesia fostului său record!



Ben Johnson şi mama sa Gloria

Grupaj realizat de
HORIA ALEXANDRESCU

EPILOG NEAŞTEPTAT (DE TRIST)!

Adăugăm aceste rînduri cînd almanahul nostru se află în tipar şi cînd de la Seul soseşte vestea incredibilă că marele duel sportiv dintre Ben Johnson şi Carl Lewis s-a încheiat în modul cel mai... nesportiv posibil! Concret, o ştiţi de-acum, după ce canadianul a învins în cursă, stabilind şi un nou record mondial (9,79 s), controlul doping l-a descoperit... dopat! O contra-expertiză a reconfirmat că lucrurile stau aşa, Ben Johnson fiind descalificat, retrăgîndu-i-se titlul şi medalia, fiind apoi suspendat pe doi ani de Federaţia Internaţională de atletism şi — pe viaţă de federaţia canadiană. Medalia de aur i-a revenit, astfel, lui Carl Lewis, clasat al doilea în finală, dar nici măcar americanul nu poate fi prea bucuros de modul în care s-a tranşat duelul dintre el şi Ben. Un epilog care vorbeşte mult despre cît de departe se poate ajunge atunci cînd lupta sportivă e dusă la exagerare. Încă nu-i, totuşi, sigur dacă Ben Johnson a trişat, destule semne de întrebare planînd asupra rezultatelor controlului şi mai aflîndu-se că Ben a luat cu el o probă în Canada, pentru o altă contra-expertiză. Cum, însă, verdictul C.I.O. a fost fără nici un dubiu, „meciul secolului" a luat sfîrşit. Definitiv! Păcat!...

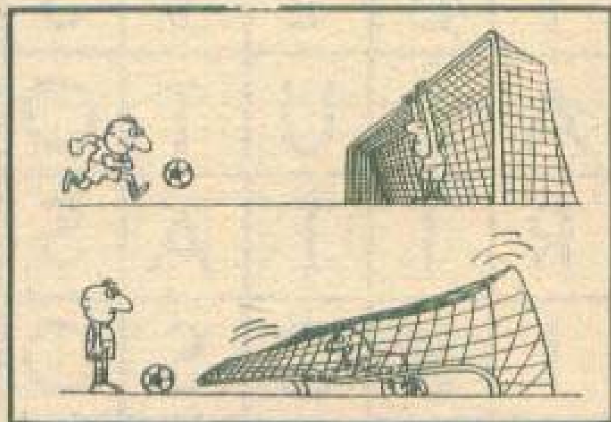


Şi Ben în ţinută de gală, încălţat cu... pantofii cu cuie!

Cronica noutăților... imposibile

■ Conducerea C.N.E.F.S. a organizat o conferință de presă, în cadrul căreia comentatorii sportivi au putut dialoga cu președintele forului respectiv ■ Cunoscutul arbitru de fotbal Cristian Teodorescu, care conduce clubul automobilistic de la Buzău, a recunoscut la un bal automobilistic că și-a bătut joc de Sportul studențesc, în meciul cu Rapid București, pentru a-și putea bate joc, după aceea, și de rapidiști, într-un alt meci, arbitrat tot de el! ■ Antrenorul de atletism Ion Puică a făcut cunoscut că a descoperit o nouă manieră de a o pregăti pe eleva sa, Maricica Puică: noutatea constă în efectuarea unor deplasări lungi, de preferință în S.U.A. și Turcia, în cadru cărora atleta ori ia startul și abandonează la jumătatea curselor, ori nu concurează deloc. Este la mijloc o armă psihologică extrem de eficace, care demobilizează toate adversarele, întrucît acestea nu vor putea susține niciodată că au învins-o pe Maricica Puică! ■ Centrul de medicină sportivă ne precizează că, după ce i-a recomandat sulițașului Nicu Roată să-și reia antrenamentele, în urma unei întinderi musculare, îl va trimite acum la... operație, cu același scop... profilactic. Nicu Roată e de acord și se bucură că nu e fotbalist, întinderea respectivă afectîndu-i un genunchi, nu cotul brațului de aruncare! ■ O veste de ultimă oră: întrucît s-a constatat că legitimațiile de intrare la manifestările sportive nu mai au nici-o valabilitate dacă nu sînt însoțite și de tichete editate special, se va trece la anularea legitimațiilor și se intră direct pe tichete. Secretul: dacă o legitimație de carton pînzat costă 50 lei bucata (cartonul propriu-zis), un tichet la același preț aduce importante economii! ■ Întrucît, la nivelul federației noastre de specialitate, s-a constatat că patinajul artistic se bucură de infinit mai multă atenție decît patinajul viteză, secretarul F.R.P., Marian Nedelescu a propus ca, în sezonul de iarnă '88—89 lotul de patinaj artistic să fie lansat și în întrecerile de patinaj viteză. Noi propunem viceversa, că, oricum, ar fi obținute rezultate mai bune!... ■ Antrenorul de aruncări Ioan Sabău, care s-a ocupat încă un an de nereușitele lui Nicu Roată (suliță) și Elisabeta Neamțu (disc), a cerut să fie lăsat să-și vadă de treburile de la catedra de atletism a I.E.F.S., unde n-are pe cine să accidenteze, unde nu se fac controale și nu există obiective de performanță. Propunem să fie ajutat în solicitarea sa... ■ Schimbat (cu greu) de la cîrma echipei noastre de „Cupa Davis", fostul căpitan-nejucător Ștefan Georgescu a avut următoarea exclamație de amenințare: „Și să mă chemați înapoi, tot n-am să mai vin, decît peste un an sau doi!"... ■ Apreciatul scriitor și comentator de fotbal Fănuș Neagu ne-a rugat să inserăm știrea potrivit căreia el nu a avut nici-o contribuție în promovarea lui Cristian Gațu, de la Steaua, în funcția de președinte al clubului F.C. Bihor. ■ Apropo de F.C. Bihor, se pare că și Emeric Jenei, directorul tehnic al echipei naționale, și-ar fi exprimat dorința de a se întoarce în orașul nordic, cu atît mai mult cu cît Mircea Lucescu a revenit la cîrma unui lot (olimpic) ■ Antrenoarea federală de atletism Mihaela Peneș, sesizînd perfect criza de valori din proba feminină de aruncare a suliței, și-a exprimat dorința de a fi trimisă într-un club, pentru a forma o grupă de sulițașe olimpice. Decît hîrtii la federație, mai bine suliță pe stadion! Ni se pare normal!... ■ De la federația română de natație aflăm că problemele care existau în lotul piteștean au fost soluționate prompt prin îndepărtarea din proprie inițiativă a antrenoarei Marioeci, cea care a contribuit decisiv la lansarea acestui centru. De acord cu hotărîrea antrenoarei, federația a răsuflat ușurată ■ Premiul atribuit anual celor mai disciplinați fotbaliști i-a revenit lui Marius Lăcătuș, urmat în top de Bucico, de la Sportul studențesc, de Bumbescu și Moraru. Topolinschi a fost accidentat... ■ F.R. Fotbal i-a informat pe comentatorii sportivi că, în vederea viitoarelor deplasări cu echipa națională, ceremonia tragerii la sorți a comentatorilor aleși să însoțească echipa se va efectua dintr-o urnă adevărată, pentru a nu mai apărea momente penibile, cum s-a întîmplat înaintea amicalului cu Olanda, cînd numele celor propuși s-au extras dintr-un banal pahar de plastic! ■ Tot F.R. Fotbal anunță că, respectînd genericul popularului spectacol de varietăți „Cu mască, fără mască", și-a propus ca noul campionat de Divizia A să poarte denumirea „Fără mască", pe considerentul că este un fel de act II la campionatul precedent. Aplauze! ■ Asociația presei sportive a hotărît, în marea ei majoritate, ca organismul să se reunească cel puțin din doi în doi ani, pentru a-și alege conducerea și, eventual, pentru a mai discuta și alte probleme, la fel de interesante ■ Întreprinderea de administrare a bazelor sportive anunță pe cei interesați că organizează în premieră cursuri de inițiere la înot pentru copii în piscina circulară formată accidental — din cînd în cînd — în jurul stadionului „23 August". Apa fiind mică, în jur de 30—40 cm, nu există pericol de înec! ■ Muzeul sportului românesc, în continuare desființat, îi informează pe cei care doresc, eventual, să vizioneze cîteva dintre trofeele cele mai de preț cucerite de sportivii noștri peste ani că pune la dispoziția doritorilor, prin poștă, fotografii ale cupelor și medaliilor respective!

ALT. HORIA



Probleme de logică distractivă

1. LABIRINT CU CIFRE

Alegeți un cîmp în pătratul din figura 1 și deplasați-vă orizontal (spre stînga sau dreapta) sau vertical (în sus sau în jos) cu atîtea cîmpuri cît indică cifra din cîmpul de plecare. În cîmpul de sosire găsiți o nouă cifră. Deplasați-vă acum pe un segment perpendicular pe segmentul anterior, tot cu atîtea cîmpuri cît indică cifra întîlnită. Continuați în acest fel pînă ce treceți cel puțin o dată cu linia trasată prin toate cîmpurile pătratului și reveniți în cîmpul de plecare. Nu aveți voie să schimbați direcția de deplasare de două ori în același cîmp.

Soluția este unică (și implică 24 de schimbări de direcție).

1

5	2	3	4	2	6	7	7
2	5	3	4	1	2	1	6
5	1	1	2	5	2	3	2
3	3	2	3	4	4	2	3
6	4	4	5	4	2	2	1
3	3	1	1	4	2	5	1
1	5	2	3	4	4	3	2
3	3	2	6	2	3	2	7

2

I	T	A	R	I
T	E	L	I	S
A	L	U	T	O
R	I	T	A	S
I	S	O	S	O

2. UN CAREU NEOBIȘNUIT

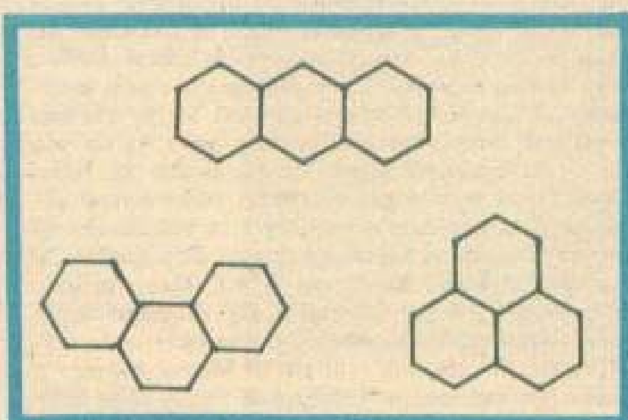
Decupați careul din figura 2 în două părți, apoi reasamblați aceste părți în așa fel încît să se formeze un careu 5×5 corect (avînd pe orizontală și verticală cinci cuvinte corecte).

3. UN PĂTRAT LATIN

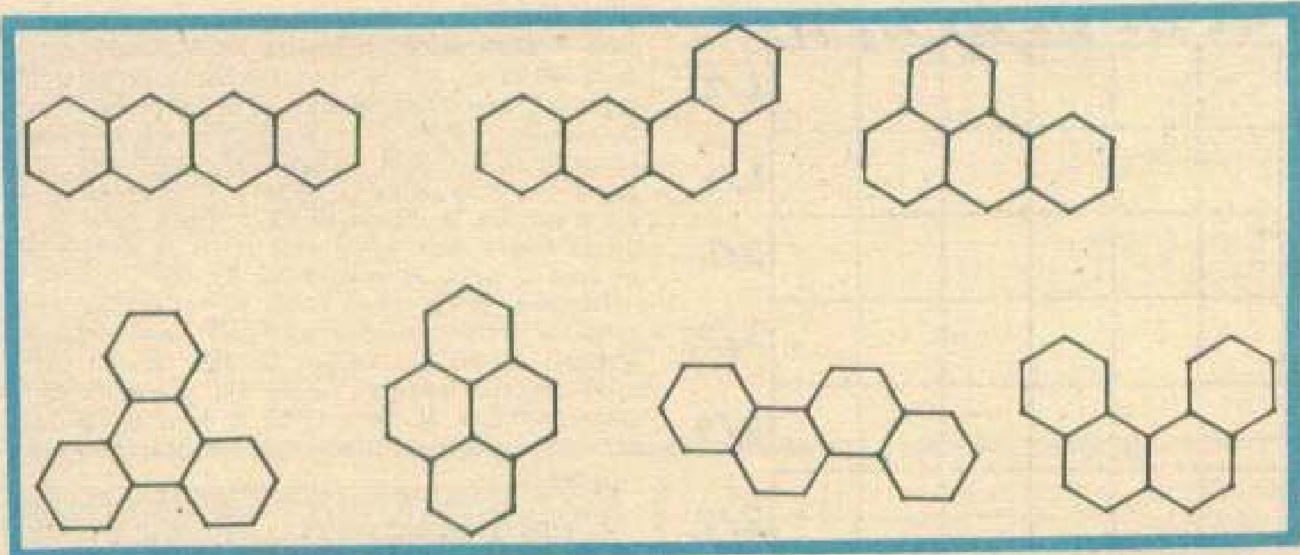
Priviți pătratul din figura 3. Pe unele linii și coloane ale sale apar litere distincte, pe altele literele se repetă. Schimbînd literele A și B din colțul din dreapta-sus al pătratului, pe linia de sus vor apărea litere diferite. Efectuați 6 asemenea interschimbări (fie pe linii, fie pe coloane), astfel încît să obțineți un pătrat latin — avînd pe fiecare linie și pe fiecare coloană litere distincte. (În cazul nostru, pătratul obținut poate avea și alte proprietăți: litere identice pe fiecare șir oblic paralel cu diagonala sud-vest nord-est și litere distincte pe șirurile paralele cu cealaltă diagonală.)

D	C	E	B	B
C	D	B	C	A
E	B	D	A	C
A	D	A	B	E
D	E	C	E	A

3



4


5

4. UN ASCENSOR CU... PROBLEME

Într-un imobil cu 11 etaje există un ascensor mai neobişnuit, care nu urcă decît cîte 2, 3 sau 5 etaje deodată şi nu coboară decît cîte 4 etaje deodată. Cum se poate pleca de la parter, pentru a ajunge la etajul 11, oprind cîte o singură dată la fiecare etaj? Există şase soluţii diferite, dar este suficient să găsiţi una singură (este totuşi cu atît mai bine cu cît găsiţi mai multe).

5. HEXA-POLIOMINOURI

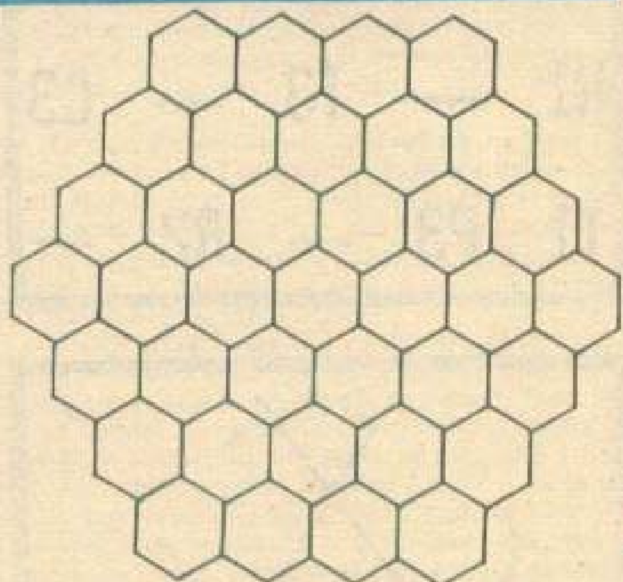
Despre poliominouri (pentaminouri în primul rînd) s-a vorbit foarte mult (şi subiectul tot nu este epuizat). Să considerăm însă nu pătrate, ci hexagoane ca figuri de bază şi să construim toate piesele care pot fi formate alăturînd în toate modurile posibile cîte 3 şi cîte 4 hexagoane. Obţinem astfel 3 tri-hexa-poliominouri (figura 4) şi 7 tetra-hexa-poliminouri (figura 5); ignorăm piesele obţinute ca imagini în oglindă ale acestor piese. În total, cele 3+7 piese anterioare conţin 37 de hexagoane, deci tot atît cît „fagurele" din figura 6. Această potrivire sugerează următoarea problemă: alăturaţi hexa-poliminourile din figurile 4, 5 pentru a acoperi desenul din figura 6 (piesele pot fi aşezate cu oricare faţă în sus). Dacă această problemă vi se pare prea simplă, încercaţi apoi să realizaţi desenul din figura 7 folosind numai tetra-hexa-poliminourile.

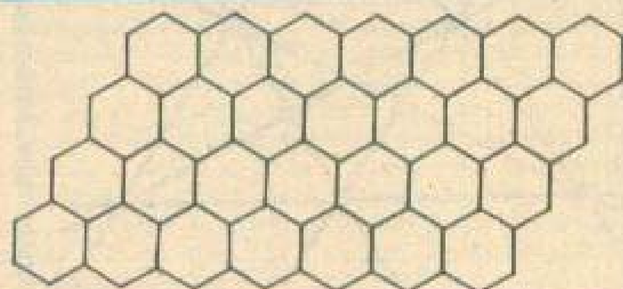
6. CU PIESE DE GO

Problema poate fi abordată cu orice fel de piese albe şi negre, nu neapărat de GO. Pe tabla din figura 8 (de dimensiuni 6+6), vi se cere să aşezaţi 9 piese albe şi 9 piese negre în aşa fel încît pe fiecare linie şi coloană numărul pieselor negre şi albe să fie cel indicat în dreapta, respectiv, deasupra tabloului; prima cifră indică numărul pieselor negre, iar a doua indică numărul pieselor albe. Exemplu: 2/1 înseamnă 2 piese negre şi o piesă albă. În plus, pe diagonala nord-vest sud-est trebuie să existe 2 (respectiv, 1) piese negre (albe), iar pe cealaltă diagonală trebuie să apară doar o piesă albă, după cum stă scris în colţurile de jos ale pătratului.

7. O PASIENŢĂ

De fapt, nu este vorba despre o pasienţă şi atîta, ci despre o problemă care apare într-un asemenea context. Scoatem dintr-un pachet de cărţi de joc valorile 1 — 4, în total 16 cărţi, şi le aşezăm la întîmplare pe masă, în 4 rînduri orizontale (cîte 4 în rînd). Ridicăm apoi cei patru aşi şi-i aşezăm în stînga celorlalte cărţi, formînd astfel o coloană nouă. În locul aşilor vor rămîne astfel 4 locuri


6


7

8

1/1 2/1 3/1 1/1 1/2 1/3

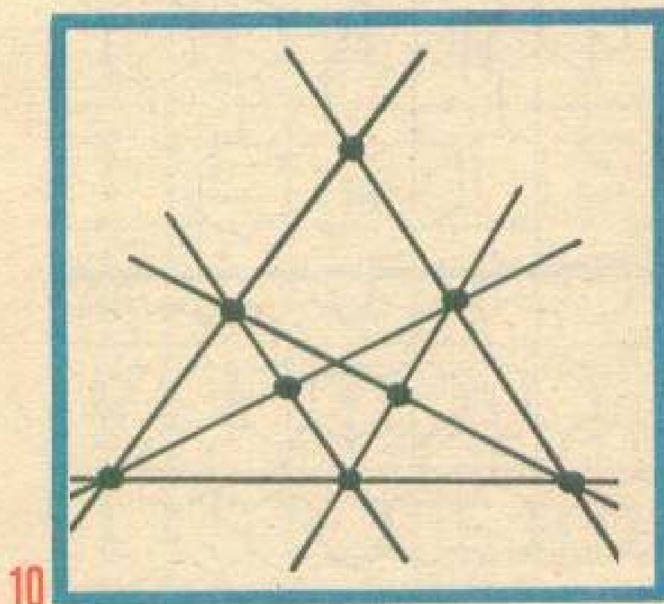
1/1
1/1
2/1
1/2
2/3
2/2

0/1 2/1

9

P1	R4	P4	P2	C4
C1	T4	R3	C2	T2
R1	—	T3	—	C3
T1	P3	—	R2	—

10



goale. Mutăm acum cărţile conform următoarei reguli: o carte oarecare poate fi deplasată din locul unde se găseşte într-un loc gol, dacă în stînga acelui loc gol se găseşte cartea imediat mai mică şi de aceeaşi „culoare". De exemplu, în figura 9, avem o poziţie de start a jocului (am notat cu C, P, T, R „culorile" cupă, pică, treflă, caro): putem deci muta cartea R3 de pe rîndul al doilea pe rîndul al patrulea, în dreapta lui R2 şi rămîne astfel un loc gol pe linia a doua, putem muta pe P4 de pe linia întîi pe linia a patra, în dreapta lui P3 etc.

Problemă: puteţi ordona cărţile pe fiecare rînd, de la stînga la dreapta, folosind asemenea mutări? (Atenţie, problema de aici are soluţie, dar dacă începeţi prin a aşeza cărţile la întîmplare, atunci sînt aproximativ 45 % şanse de reuşită, în sensul că 55 % dintre configuraţiile de start nu pot fi ordonate — „pasienţa" nu are soluţie totdeauna.)

8. PUNCTE ŞI LINII

Figura 10 arată cum putem aşeza 8 puncte în plan astfel încît să se formeze 7 triplete de puncte coliniare (fără a exista 4 puncte pe o aceeaşi linie). Aşezaţi într-un mod similar 9 şi 10 puncte, pentru a forma 10, respectiv, 12 triplete de puncte coliniare. (Pentru cititorii interesaţi în generalizarea acestei probleme la un număr mai mare de puncte, menţionez că ea a fost îndelung studiată, începînd chiar din secolul trecut, fără a fi complet rezolvată, în sensul că nu se ştie care este numărul maxim de triplete care pot fi formate pentru mai mult de 12 puncte.)

9. DIN NOU PENTAMINOURI

În almanahul de anul trecut vi s-a propus să realizaţi pătratul sau dreptunghiuri folosind cele 12 piese pentamino (suprafaţa lor totală este de 60 de pătrate unitare). Dacă adăugăm însă şi piesele obţinute prin oglindire, se obţin în total 18 piese) F, L, P, S, Z, Y, nefiind simetrice dau piese noi. Aceste 18 piese au suprafaţa totală de 90 de pătrate unitare, ceea ce ridică în mod natural problema obţinerii unor dreptunghiuri cu această arie: 3×30, 6×15, 5×318, 9×10. Evident, de această dată, piesele au „faţă" şi „dos" şi nu pot fi aşezate decît cu faţa în sus.

GHEORGHE PĂUN

Probleme de logică distractivă

(RĂSPUNSURILE ÎN PAGINA 205)

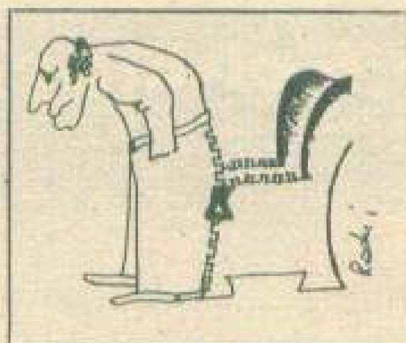


● Prezentind o premieră la Hollywood, Grucho anunță: „Hollywood-ul dă, citeodată, filme mari, remarcabile, adevărate opere de artă... Astă-seară, însă, din nefericire, nu vom vedea nimic de felul acesta."

● ACTOR: Un tip care, dacă nu vorbești despre el, nu te ascultă.

● Un scriitor din Hollywood a cerut prin testament să fie ars după moarte; 10% din cenușa lui să fie aruncată în fața agentului de publicitate.

● Max Grucho s-a retras de la clubul de care aparținea cu următoarea explicație: „Nu pot aparține unui club care mă acceptă pe mine ca membru".



● GRIJĂ: A pune soarele de azi sub norul de mîine.

Arhiva sentimentală a „Scinteii tineretului"

SFECLA ALBASTRĂ

Sub cireș ploua omida. Astfel încît prînzul semetiștilor se petrecu repede și plin de transpirație. Așchii de soare ne intrau în cap, iar fețele prindeau chipul sfeclei in stare să dea recolte record la hectar. Nimeni însă nu era neliniștit, atita doar că ne pureca spatele cămășii de prea multă sudoare și pleavă și gozuri adunate peste zi. Eram în primul an de ucenicie la tribuna tineretului și eram în stare să cred că tot ce zboară se și mănîncă. Fusesem trimis pentru trei zile într-o unitate agricolă din Ialomița, la vremea secerii de griu. Vreme nemiloasă, cu soare înălțat pe catalige din fier înroșit. Eram însă strident de scrupulos în acel an și treceam oarecum ușor toate încercările firii mele oarecum boeme. Două zile la rînd am băut cite o vadră de apă adusă cu sacaua. O vadră de apă turnai în tine, două vedre îți ieșeau prin pori. Dar ce să mai spun de locurile pentru dormit! Numai o imaginație tălîmbă poate cînta greierii și cerul de vară înstelat. Ne asaltau mereu țînțarii, picadori cu nemiluita. Între trei și patru dimineața visam coșmărește, ierni bogate în zăpadă și sănii trase de cerbi turmentați.

Îmi umplusem carnetul cu tot soiul de notițe: biografii, mici reflecții cu platfus, observații mirobolante de genul: „combina de strîns furaje e un fel de chera-sol", și cîte și mai cîte. După două zile în Bărăgan strînsesem „material" pentru o carte, cît despre reportajul ce urma să-l scriu nu-mi făceam probleme nici cît negrul sub unghie. Nea Gigă Fecioru și Nicolae Arsenie îl vor citi cu sufletul la gură — mă gîndeam. Iar gîndul ăsta (și altele asemenea) mă găseau mai puțin circumspect la invitațiile unui tînăr tehnician, trimis pentru două săptămîni de direcția agricolă județeană la unitatea cu pricina. Întîmplarea a făcut ca acel tehnician să fie și un pasionat al fenomenului O.Z.N. Organiza la Slobozia cercetări sistematice asupra bolții cerești. (Erau de fapt o echipă și făceau cu rîndul observații ale cerului de pe acoperișurile mai înalte). Chestia cu O.Z.N.-urile mă interesa și pe mine. Eram, în speță, tînăr și dornic de comunicare, fie și cu extratereștrii. Circumspecția mea față de acel tehnician mai avea deci încă un motiv să se topească. Așa se face că după masa de lîngă cireșul chelit prea devreme am intrat într-o discuție oarecum savantă despre noile soiuri de sfeclă furajeră. „Da"-urile mele, dar mai ales negațiile stîrneau un soi de admirație în rîndul convivilor, transpirați ca și mine. Într-un sfîrșit inginerul cu chimizarea și tehnicianul s-au oferit chiar să-mi arate cel mai nou soi de sfeclă furajeră, ce se experimenta în acel an în unitatea ce cu onoare (și nu întîmplător — spuneau ei) ne aflam. Curios din fire am acceptat să mergem la sola cu pricina. Una peste alta, nu era nici departe locul, cale de vreo trei kilometri de la cireșul desfrunzit.

Cine ar fi cedat tentației? Să vezi „sfecla albastră!" un soi hiperproductiv, cu mari colete pentru zootehnie, cu partea cărnoasă neverosimil de atrăgătoare, atît prin aspectul exterior, cît și prin imensa bogăție de săruri minerale.

Pe drum am uitat repede de zăpușeală, iar dintre Cucureți îmi făcea cu ochiul Fata Morgana... sfecla albastră. Apoi s-a făcut că în lunca Ialomiței s-ar fi deschis o poieniță răcoroasă, iar la umbra unor arini de pomină, pe o rogojină foșnitoare, odihneau un ceaun cu pui, o balercuță de anghelică de casă și ceva vin de uscat transpirația și strepezit dinții.

O vagă bănuială cum că aș fi fost tras pe sfoară m-a încercat la un moment dat, dar e oare cuviincios să te îndoiești de bunele intenții ale ciceronilor? Totuși am avut puterea să mai întreb: „Dar cu sfecla albastră ce se mai întîmplă?" Mi s-a răspuns pe dată: „Nici o grijă, crește, tovarășe gazetar, crește. O s-o vedem cît de curînd. Dar pînă atunci s-o lăsăm în pace, să-i mai tihnească. Tonul răspunsului m-a emoționat fără doar și poate. Se vorbea de sfecla albastră furajeră ca despre un om, de o ființă foarte apropiată, ca de mama, de pildă. O asemenea duioșie m-a dezarmat complet. Am discutat apoi despre O.Z.N.-uri, despre experiențele francezilor în Pacific, de rolul asolamentelor în producția crapului fitofag și multe, multe altele. Cu această ocazie am avut revelația că părerile mele au o nemăsurată greutate. De atunci nu le-am mai cîntărit niciodată. M-a hotărît și întîlnirea, a doua zi spre prînz, cu tovarășul Arsenie și nea Gică Fecioru. Singurul care mi-a spus că o să-mi arate el undeva în Ialomița o sfeclă albastră a fost A.I. Zăinescu. Cu o sforțare supraomenească nu l-am crezut.

PAVEL PERFIL